

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

Родная газета на роднай мове

31

СНЕЖНЯ 2016 г.

СУБОТА

№ 254 (28364)

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

МІРУ, ШЧАСЦЯ І ДАБРА!

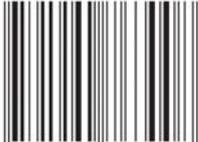
*Хай у вокнах
радасць свеціцца,
Хай удала
мары здзейсняцца,
Хай натхнёна
справы робяцца,
Хай грашмі
кішэні поўняцца,
Хай хваробы
не чапляюцца,
Хай нашчадкі
нараджаюцца!*

(Усім добрым людзям ад «Звяды»
ў год дзве тысячы сямнаццаты.)

ISSN 1990 - 763X

1 6 2 5 4 >

9 771990 763008

Мінчанка Алена КАЗЕЙ са сваёй малодшай дачкой Алінай і, вядома ж, Дзед Мароз.

Фота: Анатоль КЛЕЦЬКУКА

Сацыяльная дзяржава: арыенціры нязменныя

Імі застаюцца людзі і клопат пра іх дабрабыт

Напярэдадні самых любімых і доўгачаканых свят важна не пакінуць па-за ўвагай тых, хто ў ёй асабліва мае патрэбу, — дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і адзінокіх старых. Прэзідэнт нашай краіны ўласным прыкладам кожны год пацвярджае гэта. Учора Аляксандр Лукашэнка наведаў Мікалаеўшчынскі дом-інтэрнат для ветэранаў вайны, працы і інвалідаў у Стаўбцоўскім раёне.

ФОТА БЕЛТА

Кіраўніку дзяржавы далажылі аб развіцці сістэмы сацыяльнага абслугоўвання грамадзян пажылога ўзросту і інвалідаў, розных формах работы ў гэтай сферы. «Вядома, добра, што ёсць розныя формы падтрымкі пажылых людзей. Але трэба падумаць над тым, каб некай сістэматызаваць тое, што ёсць», — сказаў кіраўнік дзяржавы, звяртаючыся да міністра працы і сацыяльнай абароны Валерыя Малашкі. «Дзяржава павінна падтрымліваць старых і дзяцей. Гэтым і адрозніваецца сацыяльная дзяржава. Але ў гэтым плане павінна быць аптымальная сістэма і структура, каб больш сродкаў ішло непасрэдна на старых і дзяцей», — заявіў Аляксандр Лукашэнка.

Паводле слоў Прэзідэнта, у дабрачынасці, падтрымцы пажылых людзей і дзяцей павінен больш актыўна ўдзельнічаць і бізнес. На гэты конт маецца станоўчы міжнародны вопыт. Кіраўнік дзяржавы даручыў прапрацаваць адпаведны кірунак і ў Беларусі: «Можна, і абязалаўкі нам не трэба ўводзіць. Проста папрасіць людзей, сарыентаваць іх на гэта, і людзі будуць патрошку даваць гэтыя грошы. Самі ж будуць старымі. І не факт, што шмат грошай да такога ўзросту застанеца».

Прэзідэнт падкрэсліў, што дапамога пажылым людзям і дзецям не павінна быць эпизадычнай, з нейкіх асобных нагод або па святах, але павінна праводзіцца на пастаяннай аснове.

Кіраўнік дзяржавы азнаёміўся з умовамі пражывання, арганізацыяй вольнага часу, лячэння і рэабілітацыі ветэранаў. Ён таксама аглядзеў выстаўку вырабаў ручнай работы, дзе былі прадстаўлены сувеніры з саломкі, вышытыя і карункавыя ручнікі. Прэзідэнт выказаў меркаванне, што пажылыя людзі павінны перадаваць моладзі сакрэты мастацтва народных промыслаў. Акрамя таго, ён даручыў прапрацаваць пытанне, каб выкананыя на такім высокім узроўні вырабы можна было рэалізоўваць на продаж.

Сустрэча Аляксандра Лукашэнкі з насельнікамі дома-інтэрната прайшла за чаяваннем у цёплай і душэўнай атмасферы. Кіраўнік дзяржавы шчыра цікавіўся тым, як жывуць ветэраны, чым займаюцца. Душэўныя ўспаміны, песні маладосці, слёзы на вачах, словы падзякі — усё гэта было на сустрэчы, якая, напэўна, запомніцца кожнаму на ўсё жыццё.

Тэмы размовы таксама былі рознымі — ад палітыкі, ацэнкі сітуацыі ў краіне да асабістых адкрыццяў. Усе гэтыя людзі добра ведаюць цану міру, паколькі многія прайшлі праз ваеннае ліхалецце, голад, разруху. Таму яны так удзячныя за мірнае жыццё, спакойную старасць і тыя намаганні, якія прымаюцца на дзяржаўным узроўні для падтрымкі пажылых людзей.

Пра тое, што жыццё ў такіх дамах-інтэрнатах цяжэ ў звычайным рэчышчы, сведчыць той факт, што ў хуткім часе двое яго жыхароў маюць намер пабрацца шлюбам. Даведаўшыся пра гэта, Аляксандр Лукашэнка паабяцаў, што нейкім чынам паўдзельнічае ў падзеі.

Ветэранам ад імя Прэзідэнта былі перададзены падарункі і святочныя тарты.

Кіраўнік дзяржавы таксама адказаў на пытанні журналістаў, паведамляе прэс-служба Прэзідэнта. Галоўнай падзеяй адыходзячага 2016 года Аляксандр Лукашэнка лічыць той факт, што розныя ўзрушэнні і няшчасці абмінулі Беларусь. Ён таксама адзначыў у якасці важнай падзеі і тое, што сёлета ў краіне нарадзілася больш дзяцей, чым у папярэднія гады яе суверэннай гісторыі.

Сацыяльныя пытанні заўсёды былі, ёсць і будуць у цэнтры ўвагі. «У любой дзяржаве, а мы дэкларуем сацыяльна арыентаваную дзяржаву, дзяржаву для народа, галоўнае — гэта людзі. Усе гэтыя, як я часта кажу, гайкі, балты, эканоміка тады нечага вартыя, калі гэта робіцца дзеля людзей. Калі робіцца не для людзей, то не патрэбна і такая эканоміка, і не патрэбна такая дзяржава народу. Таму — усё дзеля людзей», — запэўніў Прэзідэнт.

Адказваючы на адно з пытанняў, Аляксандр Лукашэнка выказаў надзею, што Год навукі ў Беларусі пройдзе больш плённа, чым адыходзячы Год культуры.

Пацікавіліся журналісты і тым, ці ёсць падарунак, які сам Прэзідэнт хацеў бы атрымаць у новым годзе. «Так, ёсць — гэта \$500 у сярэднім (сярэдня зарплата па краіне). Гэта быў бы для мяне падарунак, я пра гэта мару».

Для дасягнення названай мэты трэба будзе прыкласці каласальныя, неймаверныя намаганні, падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка, пры гэтым дадаўшы: «Хто ў гэта не верыць — я шкадую. Хто закліканы гэта зрабіць, але не хоча — з імі мы развітаемся. Чаго б нам гэта ні каштавала, мы будзем ісці да гэтай мэты».

■ Парламенцкі дзённік

Разняволіць грамадзян. Па-дзелавому

Савет Рэспублікі адзначае 20-годдзе

Верхняя палата беларускага парламента адзначыла дваццацігоддзе. У Савеце Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі зладзілі з гэтай нагоды ўрачысты сход, на які запрасілі ранейшых старшын Барыса Батуру і Анатоля Рубінава, а таксама Міхаіла Матусевіча, Леаніда Крупца, Анатоля Русецкага, якія займалі ў розныя гады пасаду віцэ-спікера. Сенатары згадалі дасягненні мінулых скліканняў і паставілі задачы для дзеючага.

На думку старшыні Савета Рэспублікі Міхаіла МЯСНІКОВІЧА, сенатарам шостага склікання трэба будзе ўнесці свой уклад у развіццё дзелавой актыўнасці. Ён адзначыў, што перад членамі

верхняй палаты стаяць вельмі важныя задачы. «Для вывадзення эканомікі краіны на новую траекторыю росту неабходна зняць бар'еры на шляху развіцця дзелавой актыўнасці грамадзян, удасканаліваць механізмы канкурэнцыі, прытоку інвестыцый і іх абароны, дыверсіфікацыі экспарту», — падкрэсліў спікер.

Асабліваю ўвагу варта ўдзяліць рашэнням праблем у адукацыі, ахове здароўя, жыллёвай палітыцы, экалогіі. Пытанні, якія тычацца сфер, што непасрэдна звязаны з дабрабытам і здароўем людзей, падымаліся падчас пятага Усебеларускага народнага сходу. «Чалавек, яго праблемы заўсёды кліліся ў аснову. Уся наша дзейнасць павінна быць гэтакім падпарадкавана. У імя гэтага мы і працуем», — сказаў Міхаіл Мясніковіч.

Першая сесія Савета Рэспублікі адкрылася 13 студзеня 1997 года. З таго часу сенатары разгледзелі і адобрылі 2255 законапраектаў. Работа кожнага склікання была ўнікальнай. На першым сенатары актыўна распрацоўвалі і прымалі кодэксы, на другім — ратыфікавалі Дагавор аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці і ўхвалілі Інвестыцыйны кодэкс, на трэцім — займаліся пытаннямі мясцовага самакіравання, на чацвёртым — ухвалілі Кодэкс аб адукацыі, закон аб асновах маладзёжнай палітыкі, на пятым — ратыфікавалі гістарычны дакумент — Дагавор аб Еўразійскім эканамічным саюзе.

Вераніка ПУСТАВІТ.
pustavit@zviazda.by

■ Блізкая ўлада

Вырашэнне праблем павінна быць сумесным

Спікер ніжняй палаты беларускага парламента Уладзімір АНДРЭЙЧАНКА выслушаў грамадзян у Докшыцах.

Старшыні Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу падзякавалі за ўдзел у станючым вырашэнні пытання прыватызацыі жылля ў інтэрнаце. Тутэйшыя жыхары разлічваюць і на аказанне дапамогі ў забеспячэнні жыллага будынка цэнтралізаванай падачай вады. Ёсць надзея на падтрымку ў крэдытаванні будаўніцтва індывідуальнага жылля. Спікер узяў «на заметку» і пытанне магчымых дапамогі ў рамоне і аснашчэнні абсталяваннем Полацкага міжраённага анкалагічнага дыспансера.

Каментуючы прадстаўнікам СМІ вынікі прыёму, Уладзімір Андрэйчанка падкрэсліў, што людзі чакаюць канкрэтных адказаў на пытанні, якія іх хвалюць. І дзяржаўным служачым неабходна выконваць абяцанні, калі яны дадзены. Калі ж з-за недахопу фінансаў або праз іншыя нюансы немагчыма вырашыць праблему, нельга гуляць у папулізм.

Спікер парламента адзначыў, што самі грамадзяне павінны браць удзел у вырашэнні камунальных і іншых праблем. Дзяржава, калі ёсць для гэтага законныя падставы і магчымасці, дапамагае, але і жыхары абавязаны ўносіць сваю лепту ў канструктыўнае супрацоўніцтва з уладай.

Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@zviazda.by

ЧУЖЫХ ДЗЕТАК НЕ БЫВАЕ

На Гомельшчыне больш чым 80% дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, цяпер пражываюць у сем'ях. Гэту лічбу назваў старшыня Гомельскага аблвыканкама Уладзімір ДВОРНІК, які ўдзельнічаў у цырымоніі адкрыцця дзіцячага дома сямейнага тыпу ў Чачэрску:

— Дарослым неабходна зрабіць усё, каб дзеці, пакінутыя без апекі, не адчувалі сябе чужымі ў гэтым свеце. Комплекс мер, якія рэалізаваны дзяржавай за апошні час, дазволіў значна палепшыць становішча такіх

дзяцей. Будучыня дзяржавы залежыць ад таго, хто прыйдзе на змену цяперашняму пакаленню. Таму вельмі важна, каб кожнае дзіця, пазбаўленае з нейкіх прычын бацькоўскай увагі, атрымала магчымасць жыць і выхоўвацца ў доме, дзе ёсць сямейнае цяпло.

У новым дзіцячым доме сямейнага тыпу ў Чачэрску цяпер жыве сямейная пара выхавальнікаў Марына і Мікалай Дамасканавы з шасцю прыёмнымі дзецьмі. Малодшаму — пяць гадоў, старэйшаму — 16. На будаўніцтва і ўладкаванне дома агульнай плошчай амаль 200 кв.м выкарыстана больш чым 300 тысяч рублёў з рэспубліканскага і абласнога бюджэтаў.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. iost@zviazda.by

ПРЫРОСТ НАСЕЛЬНІЦТВА І ДАХОДАЎ

Наступны год павінен забяспечыць выкананне гэтых задач

У надыходзячым годзе трэба захаваць натуральны прырост насельніцтва. Пра гэта, як інфармуе БЕЛТА, заявіў журналістам намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Васіль ЖАРКО падчас наведвання РНПЦ «Маці і дзіця». Там ён прымаў удзел у рэспубліканскай дабрачыннай акцыі «Нашы дзеці».

«У кожнай галіне свая задача. Калі браць ахову здароўя і сацыяльную абарону, нам трэба захаваць дэмаграфічны прырост, каб (колькасць. — **Заўв. рэд.**) насельніцтва нашай краіны не падала. Па ўсіх падліках, у бягучым годзе насельніцтва прырастае. У першую чаргу за кошт зніжэння агульнай смяротнасці, смяротнасці асоб у працаздольным узросце», — сказаў Васіль Жарко.

У галіне аховы мацярынства і дзяцінства важна захаваць станючы тэндэнцыі. Дзіцячая смяротнасць сёння знаходзіцца на ўзроўні 3 праміле, што з'яўляецца вельмі добрым паказчыкам. Па словах намесніка прэм'ер-міністра, яго можна паменшыць да 2,5 праміле. Гэта магчыма за кошт памяншэння смяротнасці ад знешніх прычын, у прыватнасці няшчасных выпадкаў дома. Важна захаваць нізкі паказчык дзіцячай смяротнасці.

Неабходна ўдасканаліваць адукацыйны працэс. Васіль Жарко лічыць, што

ЦТ павінна захавацца, але ў нейкім перайначаным варыянце. Па частцы прадметаў, напрыклад, фізіцы, матэматыцы, трэба пакінуць тэсты, а недзе важныя зносіны абітурыента з экзаменатарам, сказаў намеснік прэм'ер-міністра. Што датычыцца медыцынскай адукацыі, тут адзначаецца нейкі перакос. Калі раней у медыцынскіх ВНУ на лячэбных факультэтах было 70—80% хлопцаў, то цяпер там столькі ж дзяўчат. А гэта цяжкая прафесія, асабліва калі потым ісці ў рэанімацыю або хірургію. «Трэба глядзець, як прыцягнуць дзяцей. Неабходна прафарыентацыя», — упэўнены Васіль Жарко. Жонны абітурыент павінен ісці туды, куды кліча сэрца. Калі проста атрымаць дыплом, але прафесія не даспадобы, не ўдасца якасна выконваць пастаўленую задачу.

Акрамя гэтага, Васіль Жарко адзначыў, што дасягненне ў 2017 годзе ўзроўню сярэдняга заробку ў краіне ў \$500 — задача няпростая, але яе трэба выканаць. «У галіне сацыяльнай абароны Прэзі-

ФОТА БЕЛТА

дэнт паставіў задачу: \$500 — заробатная плата. Няпростая работа, але гэту задачу трэба ў наступным годзе выканаць. Думаю, што з аптымізацыяй у органах дзяржкіравання, у бюджэтнай сферы, развіццём пазабюджэтнага сектара гэту задачу абавязаны выканаць. Над гэтым будзем працаваць», — сказаў Васіль Жарко.

Падчас наведвання РНПЦ «Маці і дзіця» Васіль Жарко павіншаваў жанчын, якія нядаўна сталі мамамі, пажадаўшы ім здароўя, дабрабыту ў новым годзе. У якасці падарунка ён уручыў сродкі па дзядзе нованароджаных.

РНПЦ «Маці і дзіця» з'яўляецца галаўной устаноўай Міністэрства аховы здароўя Беларусі ў галіне акушэрства, гінекалогіі, педыятрыі і медыцынскай генетыкі. Яго дзейнасць накіравана на ахову здароўя маці і дзіцяці, умацаванне рэпрадуктыўнага здароўя насельніцтва, удасканаленне службы планавання сям'і і медыка-генетычнага кансультавання, памяншэнне рэпрадуктыўных страт, зніжэнне захворванняў цяжарных жанчын і нованароджаных дзяцей, паляпшэнне дэмаграфічных паказчыкаў.

Надзея ЮШКЕВІЧ.
yushkevich@zviazda.by

■ **Добрая навіна**

Каб багацела краіна

У Магілёве завершаны першы этап рэканструкцыі Магілёўскай ЦЭЦ-1

Дзякуючы мадэрнізацыі электрычнай магутнасць станцыі павялічыцца больш чым у два разы, а ўдзельны расход паліва на водпуск электрычнай энергіі знізіцца да 162,8 г умоўнага паліва/кВт-гадзіну. Гэта кацельная забяспечвае цяплом цэнтральную частку Магілёва і 6 мікрараёнаў горада. Станцыя была запушчана ў 1931 годзе, за час свайго існавання перажыла шэраг трансфармацый. Зараз атрымала новае жыццё.

— Пасля рэканструкцыі станцыя дапаможа эканоміць 18 тысяч тон умоўнага паліва ў год, — падкрэсліў падчас адкрыцця **намеснік прэм'ер-міністра**

Уладзімір СЯМАШКА. — Эканомія складае 3 мільёны долараў. Ёсць яшчэ такі паказчык, які характарызуе стан эканомікі, энергетыкі, гэта паказчык эфектыўнасці энергазберажэння — энергаёмкасць УВП. Пры распадзе Саюза энергаёмкасць Беларусі была 690 кілаграмаў нафтавага эквіваленту на 1000 долараў УВП. А летась прапарцыя складала 195 на 1000 долараў. А будзе яшчэ ніжэй. Гэта лічбы, супастаўныя са Швецыяй, Фінляндыяй, Канадай.

Віцэ-прэм'ер таксама адзначыў, што апошнія паўтара дзесятка гадоў краіна мэтанакіравана займаецца мадэрнізацыяй асноўных фондаў нашай энергасістэмы. За апошні час штогод укладваліся 1,2—1,3 мільярда долараў, што дало магчы-

масць зрабіць беларускую энергасістэму ў некалькі разоў больш надзейнай, чым у іншых краінах постсавецкай прасторы. «Яшчэ нядаўна мы спальвалі 22 мільярды кубаметраў газу, а зараз менш за 20 мільярдаў. А з пускам АЭС лічба паменшыцца яшчэ на 5 мільярдаў. Гэта дазволіць нам эканоміць на энерганосьбітах, бо мы 85% экспартуем іх з Расіі», — паведамаў Уладзімір Сямашка.

У адкрыцці аб'екта таксама прымалі ўдзел старшыня Магілёўскага аблвыканкама Уладзімір Даманеўскі, міністр энергетыкі Беларусі Уладзімір Патупчык, іншыя афіцыйныя асобы.

Нэллі ЗІГУЛЯ. zigulya@vziazda.by

■ **Класныя навіны**

ПАЧУЦЬ УСІХ: у грамадскі савет запрашаюцца...

Ідэя стварэння пры міністры адукацыі грамадскага савета была агучана падчас сустрэчы новага кіраўніка адукацыйнай галіны з педагогамі Магілёўшчыны.

На сустрэчы ішла зацікаўленая размова аб праблемах і перспектывах развіцця адукацыі. Ігар Карпенка закрануў пытанне падрыхтоўкі кадраў, падкрэсліў неабходнасць больш пільнай увагі да якасці навучання, да работы сельскіх школ, аналізу іх дзейнасці.

Міністр мае намер распачаць канструктыўны дыялог з педагагічнай грамадскасцю. «Трэба наладжваць разумны стасункі. Можа, трэба ствараць грамадскі савет. І першы, каго я запрашаю ў яго склад, — народны настаўнік Беларусі Валерый Барашкаў», — адзначыў міністр. У грамадскім савете кіраўнік ведамства хацеў бы бачыць і педагогаў-практыкаў, і актыўных бацькоў, і вучняў, якія дасягнулі поспехаў у алімпіядах па тых ці іншых прадметах.

Дзелячыся планами на пачатак 2017 года, міністр адукацыі адзначыў, што за бліжэйшыя шэсць—сем тыдняў ён плануе праехаць па ўсіх рэгіёнах, пры гэтым у першую чаргу наведваць не гімназіі, а сельскія малакамплектныя

школы, паглядзець, як там адбываецца аптымізацыя сеткі навучальных устаноў, як арганізаваны падвоз дзяцей. Таксама Ігар Карпенка плануе азнаёміцца з тым, як працуюць установы прафесійна-тэхнічнай адукацыі ў рэгіёнах, як фарміруецца заказ на кадры, наколькі выпускнікі такіх устаноў запатрабаваныя на рынку працы. У планах і наведванне навучальных устаноў іншых міністэрстваў і ведамстваў, бо за іх вучэбныя планы і праграмы адказвае Міністэрства адукацыі.

Ігар Карпенка прайнфармаваў, што новую рэдакцыю Кодексна аб адукацыі плануецца ўнесці ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу да 1 ліпеня. Ён дадаў, што парламентарыям накіраваныя тры новаўвядзенні, якія прапануецца ўносіць у кодэкс, каб ужо зараз можна было працаваць ва ўзаемадзеянні з міністэрствам. Кіраўнік ведамства заклікаў настаўнікаў-практыкаў і спецыялістаў да разгляду гэтага дакумента.

Міністр адукацыі запрасіў педагагічную грамадскасць і да абмеркавання іншых важных пытанняў. Да канца 2020 года трэба цалкам забяспечыць сістэму агульнай сярэдняй адукацыі новымі падручнікамі. Асабліва важ-

Фота Сяргея НІКАЛАЕВА.

на, каб да гэтай працы прыцягваліся настаўнікі-практыкі. Па інфармацыі, якой валодае кіраўнік ведамства, праца ў гэтым напрамку адладжана, асаблівых праблем няма. У той жа час яго цікавіць, ці насамрэч справядліва праходзіць конкурсны адбор сярод калектываў аўтараў вучэбных дапаможнікаў і як настаўнікі-практыкі задзейнічаны ў сістэме рэцэнзавання падручнікаў.

Пэўнага вывучэння патрабуюць і новаўвядзенні ў правілы прыёму ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Зараз абітурыент можа паспяхова здаць тэсты, прадставіць сертыфікаты, але што гэты абітурыент уяўляе сабой як асоба?

Не выключана, што ён выбраў паміж дзвюма ВНУ той аптымальны варыянт, які яму дазваляе прайсці па балах, не маючы пры гэтым нацэленасці на канкрэтную прафесію. На думку міністра, гэта няправільна: абітурыент павінен мэтанакіравана выбіраць прафесію.

Сустрэча з педагагічнай грамадскасцю прайшла ў шчырай абстаноўцы. Лепшым педагогам вобласці Ігар Карпенка ўручыў кветкі. Віншуючы педагогаў з будучымі святамі, ён пажадаў ім у новым годзе дабрабыту і плённай працы.

Надзея НІКАЛАЕВА. nikalaeva@vziazda.by

■ **Жыллёвыя субсідыі**

ДАВЕДКУ ДАДУЦЬ БЯСПЛАТНА

Цяпер за звесткі аб наяўнасці жылых памяшканняў у заяўніка і членаў яго сям'і за шэсць календарных месяцаў, што папярэднічаюць месяцу звароту для налічэння безнаяўнай жыллёвай субсідыі па заяўным прынцыпе, грошы браць не будуць.

Аб гэтым рашэнні ўрада паведамляюць у прэс-службе Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі. У міністэрстве нагадалі, што ў мэтах прыняцця рашэння аб налічэнні грамадзяніну жыллёвай субсідыі па заяўным прынцыпе службай субсідзіравання запытаюцца ў арганізацыі па дзяржаўнай рэгістрацыі нерухомай маёмасці звесткі аб жылых памяшканнях, якія належаць заяўніку і членам яго сям'і.

Кожная такая паперка каштуе грошай. І плаціць іх трэба было незалежна ад таго, дадуць чалавеку гэту субсідыю ці не. Цяпер менавіта за такімі даведкамі прэтэндэнты на субсідыю грошы плаціць не будуць.

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@vziazda.by

«Белавія»

пачне выконваць палёты ў Брусель

27 красавіка 2017 года «Белавія» адкрывае новы рэгулярны рэйс па маршруце Мінск—Брусель — Мінск.

— Палёты будуць ажыццяўляцца тры разы на тыдзень з вылетам з Мінска ў 9.40 і прыбыццём у аэрапорт Брусель-Шарлеруа ў 11.25 (час мясцовы) па панядзелках, чацвяргях і суботах. Час у палёце складзе 2 гадзіны 45 хвілін. Зваротны рэйс з Бруселя плануецца ажыццяўляць з вылетам у 12.00 і прылётам у Нацыянальны аэрапорт Мінск у 15.40 (час мясцовы). Кошт квіткаў у адзін бок складзе ад 89 еўра, уключаючы таксы і зборы, і ад 175 еўра — туды-назад, — паведаміла спецыяліст па сувязях з грамадскасцю ААТ «Авіякампанія «Белавія» **Вольга ШЧУКО.**

У будучым годзе авіякампанія плануе працягваць зніжаць цэны на бягучыя напрамкі, а таксама прапаноўваць даступныя цэны на новыя. Так, адкрыццё рэйса менавіта ў аэрапорт Брусель-Шарлеруа дазволіць ёй прадаставіць пасажырам найбольш прывабную цану білетаў па маршруце Мінск—Брусель—Мінск, які можа канкураваць з прапановамі гібрыдных авіякампаній. У «Белавія» таксама разлічваюць на павелічэнне патоку ў краіны Бенілюкса, у Паўночную Францыю і заходнюю частку Германіі.

Авіякампанія разлічвае на далейшае павелічэнне транзітнага патоку праз свой базавы аэрапорт у Мінску.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@vziazda.by

■ **За падзеяй**

Час для кнігі

20 школьных бібліятэк

Маладзечанскага раёна атрымалі ў падарунак

КАМПЛЕКТЫ НОВЫХ ВЫДАННЯЎ

Імпрэза ў сёлетняй культурнай сталіцы Беларусі завяршыла акцыю «Кніга — школе», якую ў розных рэгіёнах краіны правяло выдавецтва «Мастацкая літаратура» пры падтрымцы мясцовых прадпрыемстваў. Гэтым разам фінансавую дапамогу аказаў Маладзечанскі малочны камбінат.

— Акцыя «Кніга — школе» распачалася ўвесну. Сімвалічна, што яна прайшла ў Год культуры, бо без кнігі складана ўявіць існаванне і развіццё ўсіх відаў мастацтва, — кажа **дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура», паэт Аляксей БАДАК.** — Нягледзячы на тое, што акцыя атрымала досыць простую назву, мы да яе ставімся вельмі сур'ёзна. Звычайка, патрэба да чытання закладаецца менавіта ў школьныя гады. Калі сёння дзеці чытаюць — мы не страцім культуру кніжнасці ў будучыні.

На сустрэчы з бібліятэкарамі Аляксей Мікалаевіч таксама разважаў пра тое, што важна клапаціцца пра якасць кніг, якія трапляюць да дзяцей. Варта таксама дапамагаць маленькім чытачам арыентавацца ў бясконым кніжным моры, вучыць іх выбіраць сапраўды карысныя і добрыя творы. Тут, на думку пісьменніка, ёсць адзін крытэрыў выбару: пакідаць на паліцах тыя кнігі, якія хочацца мець у дамашняй бібліятэцы, зноў і зноў перачытваць.

Пра творчыя планы выдавецтва раскажаў **галоўны рэдактар «Мастацкай літаратуры», паэт Віктар ШНІП:**

— У наступным годзе наша выдавецтва адсвяткуе 45-годдзе. Юбілейным год будзе і для многіх знакавых твораў, іх мы адзначым асобнымі кнігамі. Так, у новай серыі «100 вершаў» пабачаць свет зборнікі твораў Міхася Стральцова, Пімена Панчанкі. А пра жыццё і творчасць нашых песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа ў іх 135-годдзе раскажуць новыя грунтоўныя і прыгожа аформленыя выданні.

Прыпынкамі акцыі «Кніга — школе» сёлета былі таксама аграгарадок Сноў Нясвіжскага раёна і горад Рагачоў Гомельскай вобласці.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@vziazda.by

ПАДАРУНАК КУПАЛАЎСКАМУ ГОДУ

Юбілеі класікаў айчынай літаратуры стануць чарговай нагодай праявіць увагу да беларускай літаратуры ў 2017 годзе. Янку Купалу — 135 гадоў з дня нараджэння. Столькі ж — і Якубу Коласу. У 2017 годзе — 105 гадоў з дня нараджэння народнага паэта Максіма Танка. А яшчэ — 100 гадоў з дня нараджэння Пімена Панчанкі і Янкі Брыля. І — 90 гадоў з дня нараджэння Аляся Адамовіча.

Лепшым падарункам да гэтых не толькі гісторыка-літаратурных, але і важкіх асветніцкіх дат будзе, канешне ж, перавыданне твораў лепшых пісьменнікаў Беларусі. Такія кнігі і запланаваны ў дзяржаўных выдавецтвах краіны. Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь прынята рашэнне аб выданні ў 2017 годзе «Выбраных твораў» Янкі Брыля, кнігі вершаў Пімена Панчанкі «Сэрца маё». Выйдучы ў «Мастацкай літаратуры» зборнікі Якуба Коласа «Вобразы мілія роднага краю...» і Янкі Купалы «Для тых, якіх люблю».

А ў «Беларускай Энцыклапедыі імя Петруся Броўкі» запланаваны да выдання персанальныя энцыклапедыі «Якуб Колас» і «Янка Купала».

Сяргей ШЫЧКО.

ТРИ ПАДЗЕИ ГОДА,

па версіі **Ігара МАРЗАЛЮКА,** старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу:

- Калі казаць пра Беларусь, то, безумоўна, самая галоўная, хвалюючая падзея — парламенцкія выбары і іх вынікі. Мне прыйшлося прайсці праз усе гэтыя этапы, выпрабаванні... А для майго рэгіёна, для Магілёўшчыны, лічу, найважнейшай падзея — гэта «Дажынкі» ў Мсціславе. Яны, дарэчы, мелі выразнае гісторыка-культурнае адценне. Я ганаруся тым, што разам з камандай выдатных магілёўскіх адміністратараў мы здолелі зрабіць наш старажытны Мсціслаў яшчэ больш прыгожым.
- Прыемна, што гэты год быў завершаны з нармальнымі поспехамі, у тым ліку і навуковымі. Напрыканцы года я напісаў чарнавы варыянт сваёй чарговай кнігі. Думаю, што налета будзе анонс калектывнай манаграфіі, прысвечанай беларуска-рускаму памежжы ў XVI стагоддзі.
- Падзея сусветнага значэння — гэта, безумоўна, выбары Прэзідэнта Злучаных Штатаў Амерыкі, бо ў дадзеным выпадку гэта якраз тое, што абумоўлівае ў многім вектар развіцця іншых частак свету. Як бы нам ні хацелася быць незалежнымі ад гэтай краіны, але ўсё прывязана да таго, наколькі ўраўнаважаны і разумны чалавек прыходзіць там да ўлады. З улікам прыходу Трампа адчуваю стрыманы аптымізм. Будзем думаць, што для Беларусі гэты выбар амерыканскага народа — зусім не самы горшы варыянт. Прынамсі, як мне здаецца, гэта чалавек не абцяжараны ідэалагемамі, ён бізнесмен, які глядзіць на свет праз прызму рэалізму.

ПОГЛЯД

ПРАЗ «КУЛЬТУРНЫЯ» АКУЛЯРЫ

Яна заўсёды суправаджае чалавека ад пачатку жыцця, яна здольная працягнуць жыццё ў вечнасці. Насамрэч чалавецтва ўжо даўно вынайшла машыну часу, якая дазваляе зразумець, што было раней, і інтуітыўна прадбачыць, што можа быць пасля. Культура падказвае шляхі да самазахавання народаў і дорыць чалавеку магчымасць стаць асобай, ствараючы свой уласны Сусвет, спасцігаць які захацацца іншым — а гэта справы на гады. 2016 год быў нагодай прыслухацца перш за ўсё кожнаму да сябе: што трэба ведаць пра беларускую культуру, як яе лепш зразумець. Акцэнтны дапамагае расставіць міністр культуры Беларусі Барыс СВЯТЛОЎ:

— Год культуры павінен быў дапамагчы паглядзець на ўсё, што адбываецца ў нашай краіне, праз «культурныя» акуляры. Таму што ўсе сацыяльныя працэсы цесна звязаныя з культурай. Па ёй можна меркаваць і аб узроўні нашай эканомікі, палітыкі, вытворчасці, сельскай гаспадаркі. Год культуры быў скіраваны на тое, каб выпрацаваць і прапанаваць крытэрыі для ацэнкі таго, што адбываецца навокал. Адным з крытэрыяў сталі мастацкія каштоўнасці і падходы, якімі валодаюць тыя, хто працуе ў сферы культуры.

— Вы лепш за іншых павінны ведаць, як жыла культура ў апошні год: згодна з пасадай ішлі наперадзе падзей?

— Ісці наперадзе падзей павінен Мастак, а не чыноўнік. Творчасць — гэта асабісты працэс, вельмі індывідуальны. І нават калі вялікі калектыў нешта стварае, то ў ім, як правіла, ёсць лідар, які з'яўляецца генератарам ідэй. Потым яны ўвасабляюцца ў спектаклі, фільмы і іншыя формы мастацтва. Як правіла, супрацоўнікі Міністэрства культуры наогул у творчы працэс не ўмешваюцца. Наша асноўная задача — ствараць умовы, пры якіх творчасць магла б (і павінна) існаваць.

Напэўна, супрацоўнікі міністэрства хіба што першымі могуць бачыць і ўявіць выніковы творчы прадукт: калі творца прыходзіць з ім да нас, каб дапамаглі рэалізацыі яго ідэй. Дапамога ідзе ў выглядзе грантаў ці субсідый на стварэнне тых ці іншых твораў мастацтва. Але бываюць такія выпадкі, калі мастак зна-

ходзіць і іншыя крыніцы фінансавання для рэалізацыі сваіх ідэй і праектаў. У Год культуры мы спрыялі таму, каб не толькі бюджэтныя крыніцы падтрымлівалі нашу культуру і людзей мастацтва.

— Ці дазваляў сёлета бюджэт культуры акрыяць і прадставіць тыя ўзоры, якіх ад яе заўсёды чакаюць?

— Калі мы гаворым пра бюджэтную падтрымку культуры, то ўзнікае пытанне: колькі сродкаў адпускаюць на культуру — мала ці многа?.. Ведаецца, я заўсёды сваім дзеям, калі яны былі маленькія, казаў: мы выдаткоўваем на вас столькі, колькі можам даць, а не колькі жадаеце вы. Так і тут: лічу, што наша дзяржава аддае на культуру столькі, колькі яна сапраўды можа даць. Не менш, а нават і больш. Таму задача: выкарыстоўваючы сродкі, якія штогод выдаткоўваюцца на культуру, з толкам іх укласці, размеркаваць і атрымаць вынік. Другое, што немалаважна, — адысці ад утрымальніцкіх настрояў, навучыцца зарабляць у гэтай сферы. Таму што паслугі ў сферы культуры і творы мастацтва таксама можна разглядаць з пункту гледжання эканомікі як пэўны прадукт, які падпарадкоўваецца гандлёва-грашовым адносінам. Тут у нас яшчэ вялікі патэнцыял, які павінен быць рэалізаваны.

Апошнім часам мы назіраем добрую тэндэнцыю: 20—25 працэнтаў пазабюджэтных сродкаў прыходзіць па ўстаноўках культуры (яны зарабляюць, але і зноў трацяць на далейшае развіццё). Але дзяржава ўсё ж павінна выконваць неабходную бюджэтную падтрымку тых кі-

Фота: Юліяна ПРАСЕЦКАЯ

рункаў культуры, якім яна вельмі неабходная. Найперш гэта тое, што называецца «высокае мастацтва» і ўсё, што датычыцца адукацыі, мастацкага, эстэтычнага выхавання, падтрымкі маладых талентаў.

— Што можна разглядаць як узор дзейнасці, у тым ліку ў плане арганізацыйнай формай, якія прыносяць прыбытак?

— У якасці ўзору я б назваў «Славянскі базар у Віцебску». Ён з кожным годам усё больш адмаўляецца (у добрым сэнсе) ад дзяржаўнай падтрымкі. Дзякуючы добраму менеджменту, дзякуючы таму, што ёсць сістэма продажу білетаў, сістэма зніжак, рэклама, прыцягненне спонсарства і г.д. Гэта адзін з найбольш паказальных прыкладаў дзейнасці: «Славянскі базар» рухаецца ў бок самаакупнасці. Іншыя фестывалі таксама стараюцца ісці па гэтых шляхах і частку грошай зарабляюць самі.

Вельмі цікавая тэндэнцыя сёння назіраецца ў музейнай сферы. Даволі вялікія грошы, што ўклала дзяржава і ў Нясвіж, і ў Мір, і ў музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны пры добрай пастаноўцы справы па-

чынаюць прыносіць прыбытак, калі не ў чыстым выглядзе, то вельмі павышаюць працэнт пазабюджэтных сродкаў, якія зарабляюць самі. У некаторых музеях гэты паказчык даходзіць да 70 працэнтаў, пры тым, што асобныя з іх толькі на шляху да мадэрнізацыі ці рэстаўрацыі, як Нацыянальны гістарычны музей, які адзначыў сваё 60-годдзе.

— Усе чакалі прарыву ў кіно. Дзе тут неабходная падтрымка дзяржавы, каб была рэальная аддача ад укладзеных сродкаў, няхай яны будуць не надта вялікія?

— Насамрэч на сённяшні дзень грошы на кіно выдаткоўваюцца даволі вялікія. Яны ідуць па двох кірунках. Найперш, падтрымка непасрэдна кінематографа, і тут гаворка не толькі пра кінастудыю «Беларусьфільм». У нас ёсць Указ Прэзідэнта, які дае магчымасць удзельнічаць у конкурсе на атрыманне дзяржаўнай падтрымкі і кінастудыі «Беларусьфільм», і незалежным прыватным студыям. Другі кірунак у тым, каб кінастудыя «Беларусьфільм» у нас развівалася як фабрыка. Рэканструкцыя, якая ідзе цяпер, — гэта таксама істотная дзяржаўная падтрымка. У парадак прыводзяцца не толькі сцены, але закупляецца адпаведнае абсталяванне: гукавое, светлавое, здымачная тэхніка. Пытанне ў тым, што пакуль кінастудыя і яе кіраўніцтва ніяк не могуць належным чынам арганізаваць гэтую працу. Чаго не хапае? Не хапае абаротных сродкаў для таго, каб удзельнічаць у вытворчасці фільмаў. Не хапае шмат таго, што называецца суб'ектыўным фактарам. Таму што на сённяшні дзень на кінастудыі ёсць усё, каб рабіць кіно. І рабіць добрае кіно. У нас вельмі кваліфікаваныя кадры, асабліва каштоўнае тое, што работнікі сярэдняга звяна не разбегліся па іншых краінах у гэты складаны час.

Ёсць шмат нюансаў, што тычыцца фільмаў, якія мы выпускаем для кінаатэатральнага паказу. Напрыклад, фільм «Мы, браты» на сённяшні

дзень у Беларусі сабраў сваю касу, але больш не збярэ, таму што ёсць такое паняцце, як магчымасці ўнутранага рынку: у нас каля 10 мільёнаў насельніцтва. Акупляецца кіно такое ў Расіі, у Кітаі, у ЗША, у Індыі, дзе вялікая колькасць насельніцтва, таму яны маюць магчымасць праводзіць агрэсіўную маркетынгавую палітыку па ўсім свеце. А мы нават не можам зарабіць грошы. І тут узнікае пытанне: для каго мы здымаем фільмы? Калі толькі для свайго гледача, то павінны прызнаць: мы ўкладваем у айчыннае кіно і не чакаем ад яго вялікай аддачы і акупльнасці, галоўнае, каб яно задаволіла духоўныя патрэбы беларусаў. А калі мы здымаем яго для Расіі і іншых краін, то ўзнікаюць іншыя пытанні: наколькі гэта наша беларускае кіно, калі мы арыентуем яго на іншы рынак?.. На маю думку, нашай кінастудыі на сённяшні дзень не хапае прадуманага менеджменту, не хапае ідэй і сцэнарыяў, не хапае досведу ў рэалізацыі прадукцыі.

— Зараз гучаць меркаванні, што малабюджэтнае кіно — наша будучыня.

— Малабюджэтнае кіно — так можна назваць і фільмы, якія выходзілі на кінастудыі «Беларусьфільм» за савецкім часам. І тыя фільмы, якія мы здымаем сёння. Калі перакладаць на мову лічбаў, у нас быў максімум недзе ў 2 мільёны долараў, які мы здолелі выплаціць у адным з фільмаў.

Калі разглядаць у сусветным маштабе, то здымкі паўнаватраснага фільма пачынаюцца ад 5—7 мільёнаў долараў, а бывае, што бюджэт таго ці іншага фільма даходзіць і да 100 мільёнаў долараў. Але лозунг, які любілі ў мінулыя часы: «Дагонім і перагонім...» (у выпадку з кіно маецца на ўвазе Галівуд ці «Балівуд»), не працуе. Таму што сёння шмат поспеху прыносяць новыя тэхналогіі кінематографа. Вялікія студыі падчас здымак нейкага фільма часам ствараюць цэлыя лабараторыі для таго, каб атрымаць новыя спецэфекты, якія праз пэўны час прадаюць на іншыя кінастудыі... Калі ў нас праграмысты сусветнага ўзроўню, ствараюцца камп'ютарныя гульні, то гэта, лічу, трэба выкарыстоўваць. Калі б наша кінастудыя аб'ядналася з айцішнікамі, гэта дало б эфект. А пакуль нам трэба рабіць акцэнт менавіта на змесце і гэтым прыцягваць гледача.

— Нашы мастакі больш уключаны ў сусветныя працэсы. Але частка гэтай творчай супольнасці таксама чакае падтрымкі дзяржавы. Чаго чакае дзяржава?

— Ад творчых саюзаў, іх членаў я чакаю твораў самага высокага мастацкага ўзроўню. І яшчэ Саюз як грамадская арганізацыя павінен ажыццяўляць «мастацкую цэнзуру». Я гэтае слова ўжываю ў творчым сэнсе, маю на ўвазе крытыку, якая дапамагае трымаць высокую планку і ацэньваць любыя творы мастацтва. Гэта асноўная функцыя — падтрымліваць

творчасць на самым высокім узроўні, ствараючы сістэму крытэрыяў. А за міністэрствам якраз застаецца сістэма матэрыяльнага забеспячэння дзейнасці мастакоў.

У нас існуе сістэма дзяржаўных закупаў: музеі даюць заяўкі ў Міністэрства культуры, якое па магчымасці набывае ў мастакоў творы для іх. За 2014-2015 гады сума штогадовых закупаў па заяўках музеяў з рэспубліканскага бюджэту перасягнула 3 мільярд недэнамінаваных беларускіх рублёў. Таксама рэгіянальныя музеі робяць закупкі за кошт мясцовых бюджэтаў (агульная сума складае недзе мільярд-паўтара беларускіх рублёў).

— Наступны год абяцае знаковыя даты. Ужо сёлета актыўна ішла падрыхтоўка да святкавання 500-годдзя беларускага кнігадрукавання.

— Так, нас чакае магчымасць больш глыбока зразумець спадчыну Скарыны. Нас чакае Полацк як калыска беларускай дзяржаўнасці. Мы бачым ужо перспектыву і на 2018 год, калі будзе стагоддзе УНОВІСа. І на 2019 год: дамікантай стануць Еўрапейскія гульні, але гэта магчымасць развіцця культурнага турызму. У 2020-м трэба годна адзначыць Свята Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

— Беларусь за гэты асаблівы год здолела захапіць сваімі ініцыятывамі іншых?

— Так, здзіўленае выклікала, што ў Год культуры, нягледзячы на тое, што мы ажыццяўляем міжнародную культурную дзейнасць (ёсць план, куды выехаць і каго прыняць на Дня культуры), пасольствы замежных дзяржаў, акрэдытаваных у Беларусі, выходзілі са сваімі ініцыятывамі і прапаноўвалі новыя праекты. Пад канец года ў нас адбыўся Аўстрыйскі сезон. Прайшлі перамовы з італьянскім пасольствам, і налета мы ўжо распрацоўваем сумесныя праекты. На ўзроўні дарадцы прэзідэнта Сербіі па пытаннях культуры мы абмеркавалі перспектывы супрацоўніцтва. Хочучы з намі падтрымліваць стасункі прадстаўнікі такога рэгіёна Расіі, як Удмурцыя. Адчуваю, што Год культуры скончыцца, але напружанай працы будзе не менш, чым сёлета.

— Ці часта было такое, што Вы наведвалі мерапрыемства як афіцыйная асоба, але ўспрымалі культурную з'яву з усім багаццем чалавечых эмоцый і хацелі прыйсці яшчэ?

— Так бывае пастаянна, гэта тычыцца і выставак, і прагляду спектакляў, чытання кніг... Усё тое, што тычыцца сферы культуры, якая многімі ўспрымаецца як сфера адпачынку, для мяне — перш за ўсё праца. Таму я, напрыклад, хаджу на выстаўкі двойчы: першы раз, калі гэта неабходна для справы, а потым ужо ў выхадныя дні, каб спакойна паглядзець і атрымаць эстэтычнае задавальненне.

Размаўляла
Ларыса ЦІМОШЫК.
tsimoshyk@zviazda.by

ТРИ ПАДЗЕИ ГОДА,

па версіі
Ірыны ДАРАФЕЕВАЙ,
Члена Пастаяннай камісіі
Палаты прадстаўнікоў
па адукацыі, культуры
і навуцы:

1 У першую чаргу сярод важных для мяне асабіста падзей адыходзячага года трэба назваць выбранне ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу. Усё было вельмі хвалююча, для мяне гэта стала вельмі сур'ёзным крокам. Я рада, што гэты этап у маім жыцці пройдзены паспяхова, застаецца толькі пацвярджаць яго годнай працай.

2 Другая падзея, відаць, таксама немалаважна — прэм'ера новага мюзікла «Казанова». Яго паставіў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, выканаўцамі выступілі нашы студэнты, а я была мастацкім кіраўніком гэтага праекта. Мюзікл ствараўся сумесна з рэжысёрска-пастаноўчай групай з Расіі пад кіраўніцтвам прадзюсара і кампазітара Кіма Брэйтбурга. Прадстаўленне атрымалася вельмі жывое, вясёлае, мегаэнергічнае!

3 Яшчэ адна падзея — гэта мюзікл, у якім я асабіста прымаю ўдзел як актрыса. Ён называецца «Джэйн Эйр», у снежны адбылася яго прэм'ера. Спадзяюся, што абодва праекты будуць жыць доўга, і у мяне будзе магчымасць выходзіць на сцэну да сваіх любімых глядачоў на працягу многіх гадоў.

■ Не цуды, а рэальнасць

ФОРМУЛА СВЯТА,

або Як адзначыць Новы год «па навуцы»

Як нядаўна стала вядома, 2017-ы ў Беларусі будзе годам навукі. Айчыныя вучоныя не стаяць у баку ад прагрэсу, а даказаць гэта можна хоць бы на прыкладзе... Новага года. Калі вам раптам надакучыла штогод праводзіць гэтакія свята аднастайна, на дапамогу прыйдуць распрацоўкі спецыялістаў НАН, пра якія мы расказвалі вам цягам 2016-га. Многія з іх могуць аказацца карыснымі пры падрыхтоўцы да святкавання.

Праўда, на асабліва бурнае святкаванне мы б на вашым месцы не разлічвалі. Новы год, па расказах палярнікаў, для іх праходзіць, як любы іншы працоўны дзень: у даследаваннях, мантажных работах і тэрміновых справах. Пра алкаголь няма чаго і казаць — кілішак каньяку вечарам 31 снежня лічыцца там за раскошу. А вось драмікамі вас, цалкам магчыма, пачастуюць.

1. ВІНШУЕМ РОДНЫХ

Вядома, трэба загадзя паклапаціцца пра віншаванні блізкіх людзей. Нягледзячы на існаванне інтэрнэту, многія дагэтуль карыстаюцца традыцыйнай поштай: выбіраюць прыгожыя паштоўкі, потым ад рукі пішуць цёплыя словы. Атрымаць такую вестку, вядома, прыемна, але ўявіце, якім было б уражанне вашага адрасата, калі б святочнае паштоўка яму даставілі... проста з неба! Не трэба здзіўляцца — гэта можна лёгка зрабіць пры дапамозе лятальных апаратаў, якія распрацоўваюць у Навукова-вытворчым цэнтры шматфункцыянальных беспілотных комплексаў НАН.

Фота: Надзея БУЖАК.

Пэўна, больш прыдатным для такой адказнай задачы стане «Буравеснік» — гэты беспілотнік можа пакрыць адлегласць у 290 кіламетраў на хуткасці 150 кіламетраў за гдзін (ніякая пошта не канкурэнт!), пры гэтым карысна нагрузка складае 70 кілаграмаў: карыстаўшы яго не толькі паштоўкамі, можна прыемна здзівіць далёкіх родзічаў. Акрамя таго, на апарата ўсталявана камера, што працуе і ў інфрачырвоным рэжыме, таму вы зможаце ўбачыць шчасліваю ўсмешку атрымальніка нават у цемры!

Гаворачы ж сур'ёзна, беспілотнікі прызначаны ў першую чаргу для дзяржаўных ведаўстваў. Але дастаўка рэчаў пры дапамозе такіх лятальных апаратаў — справа недалёкай будучыні. Так, амерыканская інтэрнэт-крама Amazon ужо тэсціруе перадачу пасылак сіламі так званых дронаў (іх, дарэчы, таксама будуць ствараць у НВЦ беспілотных комплексаў НАН).

2. ВЫБІРАЕМ МЕСЦА ДЛЯ СВЯТКАВАННЯ

На жаль, галоўнае свята зімы апошнім часам нярэдка страчвае ў атмасфернасці — Новы год без снегу стаў для нас прывычным. Калі для вас гэта сур'ёзная праблема — не турбуйцеся, рашэнне ёсць. Трэба ўсяго толькі трапіць у склад беларускай антарктычнай экспедыцыі, і сумёты пад акном 31 снежня вам гарантаваны (хай сабе ў Антарктыцы цяпер разгар лета — снегу там хапае і ў гэты час). Праўда, зрабіць гэта сёлета вы ўжо не паспееце — айчыныя палярнікі адправіліся ў дзвянта падарожжа на самы паўднёвы кантынент яшчэ ў кастрычніку. Адчайвацца не варта — антарктычная праграма ў Беларусі разлічана на шмат гадоў наперад, і новыя экспедыцыі будуць праходзіць і надалей.

Кіраўнік беларускай антарктычнай экспедыцыі Аляксей Гайдашоў на шматлікіх сустрачках з грамадскасцю ўжо неаднойчы агучваў патрабаванні да «кандыдатаў у палярнікі». Калі вы маеце выдатнае здароўе, моцную псіхіку, некалькі спецыялізацый і жаданне правесці амаль паўгода за тысячы кіламетраў ад радзімы — віншваем, у вас ёсць шанцы. Тым больш што цяпер палярнікі будуць для сябе ўласны дом — Беларускаю антарктычную станцыю. Сёлета на «белым кантыненте» з'явіцца ўжо другі модуль БАС, першы быў усталяваны яшчэ летась.

3. УПРЫГОЖВАЕМ ДОМ

Калі хочаце зрабіць атмасферу ў кватэры сучаснай, ваш выбар — 3D-прінтары. Хутэй за ўсё, не так шмат засталася чакаць часоў, калі любую бытавую дробязь можна будзе за лічаныя хвіліны «надрукаваць», не выходзячы з дома. У Нацыянальнай акадэміі навук вялікую ўвагу ўдзяляюць развіццю гэтага кірунку, над так званымі адтыўнымі тэхналогіямі працуюць спецыялісты адрозна некалькіх інстытутаў.

3D-прінтары даюць магчымасць стварыць практычна любы па форме і ўнутранай структуры прадмет. Адзіны недахоп заключаецца ў тым, што вам прыйдзецца навучыцца працаваць у спецыяльных праграмах, пры дапамозе якіх робяць віртуальныя мадэлі будучых вырабаў. А далей — бясконца прастора для фантазіі. Можна надрукаваць абсалютна любыя цацкі для ёлкі, упрыгажэнні для дома і не баяцца таго, што яны разаб'юцца. Тым больш што самы распаўсюджаны матэрыял, з якім працуюць прінтары, — пластык. З гэтай жа прычыны мы б не раілі спадзявацца, што «надрукаваць» атрымаецца ўсё, што хочаш, — пра наяўнасць у кватэры штопара і іншых абавязковых аtryбутаў свята варта паклапаціцца загадзя.

4. НАКРЫВАЕМ НА СТОЛ

У Нацыянальнай акадэміі навук даўно і паспяхова займаюцца распрацоўкай прадуктаў, якія, па словах супрацоўнікаў Навукова-практычнага цэнтры НАН па харчаванні, валодаюць высокай біялагічнай вартасцю і праходзяць шэраг лабараторных выпрабаванняў. Толькі не спадзявайцеся адшукаць сярэд распацовак навукоўцаў нешта накшталт маладзільнага салату «Аліўе». Усё значна больш прэзійна, але калі вы збераце на стол, выкарыстоўваючы прадукты «аўтарства» айчыных навукоўцаў, то святочны вечар дакладна пройдзе для вас карысна.

На «першае» — кансервы. Па смакавых паказчыках яны наўрад ці змогуць канкураваць з мясам па-французску ці катлетами, фаршыраванымі грыбамі, затое ўзбагацяць ваш арганізм цэлым наборам мінералаў і вітамінаў груп А, D, E і С. Пры выбары дэсерту звярніце ўвагу на пірожныя і тарты з паніжанай энергетычнай вартасцю — смак той жа, а шчокі не растуць! Пад бой курантаў можна замест шампанскага выпіць, напрыклад, сідр, у якім пры дапамозе спецыяльнай тэхналогіі захоўваюцца карысныя біялагічныя актыўныя рэчывы. Распрацавана і фруктова-ягаднае віно з антыаксідантным дзеяннем, а таксама фруктовыя дыстыляты і моцныя напой. А ці ведалі вы, што ў Беларусі выпускаюць любімы напой пісьменніка Рэмарка — кальвадос? Тэхналогію яго вытворчасці, якая, дарэчы, прадугледжвае трохгадовую вытрымку, распрацавалі і ўкаранілі на вытворчасці нашы навукоўцы.

Вядома, гэты матэрыял — з большага жарт, хоць некаторыя сапраўды знойдуць для сябе карысныя парады. Галоўнае ж у іншым: навука, якая многім падаецца такой складанай і далёкай, насамрэч заўсёды знаходзіцца побач з намі. Няхай так будзе і ў новым годзе!

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ. lyskavets@zviazda.by

■ Пачытаем?

КНІЖНЫ РАХУНАК: ЗАЛАТЫ ТУЗІН

Напрыканцы года прынята падводзіць вынікі літаратурнага жыцця краіны, вызначаць, якія з новых кніг найбольш спадабаліся, якія з іх мы возьмем з сабой у год наступны, будзем чытаць і перачытваць. Мы ж прапануем чытачам «Звязды» звярнуць увагу не толькі на новыя выданні, што пабачылі свет сёлета, але і вярнуцца да класікі. У нашым залатым тузіне згадаем самыя знакавыя кнігі стагоддзя — тыя, за якія сапраўды не сорамна беларусам і ў якіх выявіўся наш нацыянальны характар, менталітэт. Магчыма, гэты рэйтынг будзе крыху суб'ектыўным, некаму ён нагадае пра школьную праграму, але спадзяюся, што большасць нашых чытачоў усё ж звернуцца да згаданых твораў.

Амаль 17 гадоў таму, ва ўжо далёкім 2000 годзе, «Звязда» праводзіла апытанне сярод сваіх чытачоў, каб вызначыць знакавую кнігу стагоддзя. Тады бясспрэчным лідарам стала «Новая зямля» Якуба Коласа. Думаецца, без гэтай паэмы не абходзіцца і сёлета: твор сапраўды паказвае адметнасці характару беларуса, яго імкненне атрымаць свой кавалак зямлі, на якім бы ён стаў сапраўдным гаспадаром. Думку пра прыналежнасць дэ месца, дзе нарадзіўся, жыве і працуе беларус, працягвае папечнік Якуба Коласа Янка Купала ў драме «Тутэйшыя». Пагадзіцеся, які герой твора Мікіта Зносаў, многія беларусы сёння не адчуваюць і не разумеюць сваёй нацыянальнай прыналежнасці, не імкнуцца вывучаць гісторыю. Не абходзіцца ў рэйтынг найлепшых кніг стагоддзя без мастацтва «чыстай красы» — творчасці сёлетняга юбілера Максіма Багдановіча. Яго паэтычны «Вянок» не толькі стаў праявай велізарнага таленту маладога творцы, але і адзначыў яго тонкі густ і ўменне да дэталю, драбніц прадумаць і структураваць кнігу паэзіі.

Імя Сымон у большасці аматараў беларускай літаратуры асацыюецца з таленавітым музыкам-самародкам з вядомай паэмы Якуба Коласа. Але тут мы згадаем твор іншага аўтара. Майстар імпрэсіяністычнай паэзіі і прозы Змітрок Бядуля ў сваёй апавесці «Салавей» здолее расказаць гісторыю ўнікальнага акцёра прыгоннага тэатра, музыкі, здольнага дасканала перадаваць «гаворку» звяроў і птушак. Апавесць прываблівае не толькі сюжэтам, але найперш меладычнасцю мовы і неверагодным уменнем аўтара перадаваць у словах чыстыя эмоцыі.

Не абмінём мы ўвагай і творчасць Кузьмы Чорнага. Думаецца, яго «Пошукі будучыні» многім помняцца яшчэ са школьных гадоў. Гэты аўтар — з тых прэзаікаў, каго можна чытаць і перачытваць, здзіўлячыся майстэрству

падбіраць словы, выказваць глыбокія думкі і разважаць пра лёсы цэлых пакаленняў. Успамінаюцца таксама «Ніжнія Байдуны» Янкі Брыля і непаўторныя характары вяскоўцаў, дасканала вымаляваныя ў гэтым творы. Тут жа згадаем і байкі Кандрата Крапівы. Дасціпны гумар, сітуацыі, пазычаныя з жыцця, і неверагодна назіральны аўтар. Гэтыя кароткія і смешныя вершы актуальныя і сёння.

Калі мы кажам пра непаўторных герояў, то нельга не згадаць Уладзіміра Караткевіча і яго яскравага персанажа Гервасія Выліваха з «Ладзі распачы». Імппульсны, смелы, шчыры, самаадданы, ён не баіцца рызыкаваць і да апошняга адстойвае ўласную пазіцыю. Карацей, Гервасій — ці не самы сімпатычны герой усёй нашай класікі.

Нельга лічыць, што беларуская літаратура — тэрыторыя выключна мужчынская. Жанчынам тут таксама хапае месца і прасторы для творчасці. Тут згадаем тонкую лірычную паэтку Яўгенію Янішчыц і першы том Збору твораў, што пабачыў свет сёлета, а таксама таленавітую пісьменніцу Людмілу Рублеўскую з яе тэатралогіяй пра смелага Пранціша Вывіча і мудрага Баўтрамея Лёдніка. Калі паэзія Янішчыц прываблівае найперш пачуццёваасцю, шчырасцю, адкрытасцю, то проза Рублеўскай вылучаецца выверанасцю, дакладным гістарызмам і імкненнем раскрываць сюжэты як мага больш дэтальна.

Да творчасці Адама Глобуса ў нашым грамадстве неадназначнае стаўленне. Нехта яго кнігі вельмі любіць, а нехта цалкам не прымае такой смеласці і адкрытасці, якія гэты паэт і прэзаік выказвае ў сваіх творах. Я сябе называю хутэй, у ліку першых. Бо гэты аўтар сапраўды паказаў, што беларуская літаратура — не толькі тэрыторыя цноты і сціпласці, што тут дазволена намнога больш, што можна разважаць шырэй і закранаць самыя інтымныя пытанні. Таму яго «Толькі не гавары маёй маме» — адрозна «так» нашага залатога тузіна.

Калі б Андрэя Горвата не існавала, то яго варта было б прадумаць. Працаваў дворнікам у Купалаўскім, выдатны калумніст, ён з'ехаў з Мінска ў хату свайго дзедка ў палескую вёску. Яго дзённік «Радзіва Прудок» стаў сёлета сапраўднай літаратурнай сенсацияй. Кніга, на якую збіралі грошы праз краўдфандынгавую платформу, — сапраўдны знак абранасці, далучанасці да суполкі. А яшчэ — гэта выдатная медытатывная проза, на якую сапраўды не шкада патраціць некалькі паслянавагодніх вечароў.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@zviazda.by

ТРИ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі
Аляксандра ЖУКА,
рэктара
Беларускага
дзяржаўнага
педагагічнага ўніверсітэта:

1 Першым дасягненнем стала па-вельічэнне ў краіне колькасці педагагічных класаў. Наша ідэя падрыхтоўкі вучняў да свядомага выбару педагагічнай прафесіі становіцца ўсё больш папулярнай. Пасля першага года работы педагагічных класаў і груп інтарэс да іх вырас удвая! Мы звязваем з іх выпускнікамі сур'ёзныя надзеі.

2 Па-другое, у верасні адкрыўся спартыўны комплекс БДПУ на базе стадыёна «Лакаматыў» — гэта было феерычнае спартыўнае свята. На працягу года за кошт уласных і прыягнутых сродкаў правялі комплексную мадэрнізацыю аб'екта. Вонкавае аблічча старога стадыёна атрымалася захаваць, разам з тым ён займеў новыя трыбуны з большай колькасцю пасадачных месцаў, два футбольныя палі са штучным пакрыццём і газонам і самае сучаснае абсталяванне. Футбольнае поле, якое адпавядае сусветным стандартам, — вынік спонсарскай дапамогі Беларускай федэрацыі футбола.

3 І трэцяя знакавая падзея ў жыцці нашай ВУН ў адыходзячым годзе — адкрыццё абноўленай экспазіцыі Музея педагагічнага ўніверсітэта. Яе прастора зроблена з акцэнтам на інтэрактыўнасць і новыя інфармацыйныя тэхналогіі. З дапамогай інфакіёскаў у выглядзе мультымедыяных панэляў наведвальнікі могуць азнаёміцца з гісторыяй ВУН самастойна. Кожны экспанат музея забяспечаны персанальным QR-кодам: сканіраваўшы яго, госці могуць атрымаць малюнак з падрабязнай інфармацыяй на свой смартфон або планшэт. Гэта сучасна, цікава студэнтам і моладзі і адкрывае шырокія магчымасці для навуковай і творчай работы выкладчыкаў.

ДРУГОЕ ЖЫЦЦЁ ПЕТУХОЎШЧЫНЫ

Як вякуюць і сустракаюць год Пеўня жыхары вёскі з такой назвай

Фота Сяргея НІКАНОВІЧА.

Вёска Петухоўшчына (дарожнікі на ўказальніку крыху памыліліся) знаходзіцца ў бойкім месцы: абапал аўтадарогі паміж двума райцэнтрамі Міншчыны — Нясвіжам і Стоўбцамі. Працягласць яе больш як два кіламетры. Дамы, як салдаты на парадзе, стаяць роўнымі радамі, а за імі цягнуцца ланцужок гаспадарчых пабудов. Вёска адносіцца да Нясвіжскага раёна, але літаральна за апошняй сядзібай пачынаецца Стаўбцоўшчына.

ДАРОГА ПЛЮС ГАЗІФІКАЦЫЯ

— Нягледзячы на зручнае месцазнаходжанне, некалькі гадоў таму вёска лічылася перспектыўнай, была на мяжы вымірання. У 2003 годзе тут стварылі кааператыву з ахвотных прывесці прыродны газ. А ў канцы 2005-га «блакітнае» паліва паступіла ў дамы сяльчан. Гэта ўдыхнула ў Петухоўшчыну другое жыццё. Яна стала больш прыцягальнай і камфортнай для людзей. Тут пачалі набываць дамы мінчане. А спадчыннікі мясцовай нерухомасці сталі вяртацца на малую радзіму, парадкаваць будынкі

і падворкі, — расказвае старшыня Сейлавіцкага сельвыканкама Васіль ЧЫЧКО.

Мясцовая ўлада таксама ўсур'ёз занялася добраўпрадкаваннем населенага пункта. Знеслі будынак старога клуба, пустыючыя дамы. Прысядзібныя зямельныя ўчасткі ўвялі ў сёвазварот адкрытага акцыянернага таварыства «Сейлавічы». Праблемы з гэтым не было, бо надзелы прымыкаюць да сельгасугоддзяў гаспадаркі. А вось спадчынікаў давялося шукаць, пісаць ім пісьмы з папярэджаннямі: не будучы даглядаць за «радавым гнездом» — пазбавяцца яго. У выніку тыя сталі рамантаваць дамы, ставіць новыя агароджы, вароты. Цяпер жыццё наладжваецца. Усяго ў Петухоўшчыне 53 дамы, у 39 з іх месціны жывуць пастаянна, астатнія ажываюць увесну, калі сюды перабіраюцца з гарадоў дачнікі, прыязджаюць таксама расіяне, якія купілі тут жыллё. Большасць жыхароў вёскі — пенсіянеры. Людзей працаздольнага ўзросту мала. Але для іх ёсць магчымасць працаўладкавацца ў «Сейлавічах», дзе патрабуюцца даяркі і механізатары. Дарэчы, у гаспадарцы стабільнае фінансаванне становішча. Ёсць работа — ёсць і зарплата.

вёску сталі называць Петухоўшчына. Гэта цікавая і прыгожая легенда, такой у нашай мясцовасці больш няма. Але з навуковага пункту гледжання больш праўдзівая другая: мястэчка калісьці падарылі чалавеку па прозвішчы Петухоў, відавочна, рускага паходжання. Потым ён і назваў вёску ў гонар сябе любімага.

— А ці водзяцца цяпер пеўні ў Петухоўшчыне? — пытаюся ў Таццяны Казлоўскай.

— У мяне аж тры прыгажуні. Калі былі маладзенькія, не пасекла. Цяпер яны спяваюць і каршуноў ад куранят адганяюць. Як жа ў сельскай мясцовасці без гэтай птушкі абдзешся? Наша вёска размагчана на ажыўленай трасе, па якой людзі спяшаюцца па сваіх справах, у Нясвіж едзе шмат турыстаў. Дык нашы жыхары выносяць прадаваць яйкі — не раўня магазінным — натуральныя, жоўценкія, адно ў адно.

ЯК ПТУШКІ ВЫРАТАВАЛІ МЕСЦІЧАЎ...

Таццяна Казлоўская пасля заканчэння Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта вярнулася ў Петухоўшчыну, на сваю малую радзіму. Шмат гадоў выкладае рускую мову ў Навасёлкаўскай сярэдняй школе. Раней, акрамя гэтага, вяла і беларускую мову. Таццяна Аляксандраўна — сапраўдны патрыёт сваёй вёскі. Ніхто лепш за яе не ведае гісторыю Петухоўшчыны.

— Ёсць дзве версіі паходжання назвы, — расказвае яна. — Вельмі даўно населены пункт быў досыць кампактны. І сюды пракрала страшная хвароба. Людзі адзіны за другім заняджвалі і нават паміралі. Яны звярталіся да варажбітак, лекараў, знахароў, але тыя не маглі дапамагчы. І нарэшце месціны знайшлі чалавека, які прапанаваў паратунак. Жыхары сабралі з усёй вёскі пеўняў — чорных, рыжых, белых. Галоўнае — галасістых. Запрэглі іх у воз, а на воз пасадзілі чучала бабы, якое сімвалізавала хваробу, і аб'ехалі вакол сяла тройчы, а затым зрабілі плугам вялікую разору — і хвароба адышла. У гонар тых пеўняў-збавіцеляў

НОВЫ ГОД НЕ СВЯТА — ПРЫСВЯТАК

Спачатку Петухоўшчына была невялікая. Але ў гады калектывізацыі сталі звозіць сюды будынкі з хутароў. І вёска падоўжылася на кіламетр управа і на столькі ж улева, адпаведна і жыхарамі прырасла. У населеным пункце была пачатковая школа, затым зрабілі дзевяцігодку, якая дзейнічала дзесьці да 40-х гадоў мінулага стагоддзя. Пасля школы зноў стала пачатковай, бо новую каменную пабудавалі ў Навасёлках. У вёсцы працавалі крама, клуб, бібліятэка, але цяпер усе гэтыя ўстановы закрытыя. Праз дзень у вёску прыходзіць аўтакрамы: Нясвіжскага райспажыўсаюза, агракамбіната «Сноў», Еўраопта. Пенсіянераў такое становішча задавальняе. Гэта нагода сабрацца разам, абмеркаваць мясцовыя навіны.

— Да Новага года рыхтуецца? — пацікавілася ў тых, хто чакаў краму на колах.

— Ужо закупілі ўсё неабходнае да святочнага стала. Наогул, што нам старым трэба, усяго хапае. Практычна праз дзень прывозіць і рыбу, і кураціну, вэнджаныя, вараныя каўбасы і «пальцам піханыя». А Новы год у нас лічыцца прысвяткам. Канешне, як заўсёды, упрыгожым ёлку — цяпер у лесе забаранілі высякаць, то многія абзавяліся штучнымі — сядзем за стол, праводзім стары год, згадаем, што было радаснага і не вельмі, дачакаемся віншавання Прэзідэнта, сустранем новы год. А там ужо кожны рашае сам: ці тэлевізар глядзець, ці спаць класіся. Можа, Курьловічы ды Віхры і феерверк у неба запусціць, як летась. Мы — праваслаўныя, і больш значнае для нас — Каляды. Напярэдадні Раства з'ездзім у царкву ў Вішнявец або Нясвіж — там пабудавалі новы храм. Паслухаем «усяночную» па тэлевізары. А потым сядзем за стол з каляднымі стравамі.

— Будзем святкаваць традыцыйна, як заўсёды, — уступіў у размову Таццяна Аляксандраўна. — Вераб'ёў ужо даўно не ядзім.

— Вераб'ёў? — здзівілася я.

— А адказ мая суразмоўніца засмяялася: «А вы не ведаеце, што ў беларусаў была традыцыя на Каляды смажыць вераб'я? Яго прыгожа, з годнасцю падносілі гаспадару, каб быў лёгкі і вёрткі, як гэты малы птах».

АСАБЛІВЫЯ ЛЮДЗІ

Таццяна Аляксандраўна ўпэўнена, што другой такой вёскі, як Петухоўшчына, нідзе больш няма. Тут і паветра найлепшае: дыхаеш — не надыхаешся, і людзі асаблівыя. Душэўныя, чулыя, заўсёды дапамогуць, падтрымаюць, і ў горы, і ў радасці яны разам. Гэтыя якасці захаваліся здаўна. Яніна Дранчук, напрыклад, забрала да сябе былую свякроў **Марыю Васільеўну КАСТРУБАЙ**. Яніна Уладзіміраўна была замужам за яе сынам, які даўно памёр. Жанчына пабралася шлюбом з іншым мужчынам, нарадзіла дзяцей, дачакалася ўнукаў. Яе былая свякроў — самая старэйшая жыхарка Петухоўшчыны — 1925 го-

да нараджэння. Канешне, фізічныя сілы пакідаюць яе, але ў жанчыны светлая памяць і розум. Яна ўсё помніць да дэталю. Са сваім мужам пазнаёмілася падчас Вялікай Айчыннай вайны ў санітарным поездзе, дзе была медсястрой, мае ўзнагароды.

А яшчэ згадваюць, што ў Петухоўшчыне раней былі млын і ваўначоска. У хаце цёткі Стэфаніі, якую па-вясковому называлі Стэняй, стаяў вялікі агрэгат, які перабіраў стрыжаную авечую поўсць, на выхадзе атрымліваюць роўны прыгожы гладкі рулон без касмылёў. Да Стэні прыязджалі людзі з усяго наваколля. Гаспадыня брала за работу ў каго грашыма, а ў некага натуральным таварам. Яе хата была раздзелена на дзве паловы: адна вытворчая, другая жылая. Далёкія кліенты тут маглі і пераначаваць на лаўцы. Жанчына памерла гадоў 9 таму, але і да гэтага часу тэлефануюць людзі з пытаннем: ці можна вычасаць воўну?

Гады чатыры назад у Петухоўшчыне з'явілася невялікая вытворчасць каваных вырабаў. Яе адкрыў **індывідуальны прадпрымальнік Яўген САЛАВЕЙ** у арандаванай былой краме райспажыўсаюза, якая пуставала.

— Вырабляем мангалы, агароджы, брамы, весніцы, поручні і іншае. Заказчыкаў шмат. Кантынгент розны: ад пенсіянераў да заможных людзей. Да кожнага індывідуальны падыход. Мы разумеем, што ў людзей цяпер мала грошай. Таму імкнёмся прытрымлівацца аптымальных цэн, якія б былі даступны простаму люду, а таксама выпускаць якасную прадукцыю: канкурэнты не даюць спаць у шапку. Мясцовым пенсіянерам бясплатна рамонт тачкі, катлы і гаршкі.

Сапраўды, праяджаючы па Петухоўшчыне, заўважаеш нямала каваных вырабаў, якія ўпрыгожваюць сядзібы і падворкі. Гэтае аздабленне робіць вёску яшчэ больш утульнай і траскачкі чароўнай.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ. lazovskaya@zviazda.by, Нясвіжскі раён.

ТРЫ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі
Рыгора БЫСЮКА,
дырэктара
мемарыяльнага
комплексу «Брэсцкая
крэпасць-герой»:

1 Выбранне ў склад Савета Рэспублікі Нацыянальна-га сходу Рэспублікі Беларусь. Гэта, несумненна, вялікі давер землякоў і велізарная адказнасць. У якасці сенатара я ўдзельнічаў у сесіях верхняй палаты парламента, у пасяджэнні камісій. У снежні працаваў на семінары па пытаннях смяротнага пакарання, арганізаваным Міністэрствам замежных спраў краіны і прадстаўніцтвам Савета Еўропы. Гэта было цікавае, змястоўнае, інфармацыйна-насычанае мерапрыемства, якое, несумненна, будзе мець працяг.

2 Важнай падзеяй для мяне, калектыву нашага мемарыяла і тых людзей, хто цікавіцца гісторыяй сваёй радзімы, былі сёлетнія юбілей. Мы адзначылі 60-годдзе музея абароны крэпасці і 45-годдзе адкрыцця мемарыяльнага комплексу. Святочныя даты сталі сваёй роду аглядам таго, што ўдалося зрабіць за апошні час. Мы рады былі запрасіць шматлікіх гасцей як у выдому ўсім Музей абароны, з якога і пачыналася гісторыя мемарыяла, так і ў новую экспазіцыю пад назвай «Музей вайны — тэрыторыя міру», а таксама музей фартыфікацыйных пабудов старой крэпасці «5-ы форт».

На святочныя мерапрыемствы прыехалі наведнікі з Расіі, Казахстана, іншых краін. Адбыліся прэзентацыі новых кніг, дакументальнай фільмаў пра нашу святыню. Усё гэта мы будзем выкарыстоўваць у далейшай рабоце на карысць шматлікіх наведвальнікаў. Іх у гэтым годзе пабывала звыш 400 тысяч.

3 Да нас адкрылі дарогі! Участак дарогі ад вуліцы Леніна да галоўнага ўвахода ў мемарыяльны комплекс — знакамітай зоркі — быў закрыты на рамонт амаль паўгода. На нязручнасці нам пастаянна ўказвалі прадстаўнікі турфірмаў, гасці, наведвальнікі. Усіх мы прасілі пацярпець. І вось дарога — абноўлена, прыгожая, шырокая — вядзе з галоўнай вуліцы горада проста ў мемарыял! І наша зорка відна здалёк. Асабліва цяпер, калі горад ззяе новай святочнай ілюмінацыяй, па гэтай дарозе прыемна ехаць, а таксама няспешна прагульвацца па тратуары.

3 Палесся — у Паазер'е

ЯК АДЗНАЧАЮЦЬ НАВАГОДНІЯ СВЯТЫ НА ДВУХ РОЗНЫХ ПОЛЮСАХ КРАІНЫ

Дзед Мароз са Снягуркай на кабрыялеце, калядныя кірмашы на цэнтральнай плошчы, дзіцячыя ранішнікі, карагоды, навагоднія спектаклі — мы пабывалі ў розных месцах краіны, каб паглядзець, як невялікія беларускія гарады рыхтуюцца да святкавання Калядаў і Новага года і ствараюць для гэтага адпаведную атмасферу. Два раённыя цэнтры, Петрыкаў і Паставы, сталі нашым прыстанкам для пошуку святочнага настрою і каляднага чараўніцтва. Гэтыя гарады аб'ядноўвае антураж і пэўны склад думак, што ўсім нам застаўся ад савецкага часу, але іх «душа» паходзіць з больш глыбокай спадчыны. У стасунках гэтых пластоў можна ўбачыць твар горада, а ў сённяшнім культурным жыцці — яго тонкія праявы. Мы, у сваю чаргу, сталі «даследчыкамі» калядна-навагодніх праграм, якія хоць і ўтрымліваюць агульныя «нарыхтоўкі» невялікіх гарадоў, вядома ж, між сабой адрозніваюцца.

Безумоўна, гарадской візітоўкай у гэты час становіцца святочная ёлка на цэнтральнай плошчы, таму яе пошук, выбар і ўстаноўка ператвараюцца амаль у прыгоду. «Гэта толькі здаецца лёгкім: маўляў, пайшоў у лес і знайшоў, — расказвае начальнік аддзела жыллёва-камунальнай гаспадаркі Пастаўскага райвыканкама Мікалай Доўмант. — На справе не ўсё так проста, шмат залежыць ад надвор'я, і мы, бывае, па чатыры-пяць дзён ездзім на пошукі». Сёлета галоўная ёлка ў Паставах дасягае 21 метра ў вышыню і важыць тры з паловай тоны, і яна не самая цяжкая: адзін год супрацоўнікам спадабалася сямітоннае дрэва — пяць з яго ўсталывалі на плошчы.

Упрыгожванне горада і раёна перад святамі — «эстэтычнае афармленне вуліц, фасадаў, будынкаў і збудаванняў» — абавязак райвыканкама. За «негалоўныя» гарадскія святочныя дрэвы прызначылі адказнымі мясцовыя прадпрыемствы і арганізацыі і ў чарговы раз арганізавалі стымулюючы конкурс на найлепшае святочнае афармленне. Кажуць, у горадзе ўзнік дух саперніцтва, а ганаровы вынік пракаментавалі выразам: «горад ззяе, як маленькі Лас-Вегас».

Аналагічны конкурс ладзіцца ў Петрыкаве, дзе нас часта накіроўвалі да дома Галіны Шлягі, які па колькасці ілюмінацыі, напэўна, таксама можна параўнаць з Лас-Вегасам. «Люблю прыносіць людзям радасць», — тлумачыць свой імгэт Галіна Аляксееўна, якая ў бясконцых метрах агенчыкаў на вокнах, дрэвах, ганку і на ўсім, чым можна, налічыла вясмянаццаць гірлянд.

Да галоўнай петрыкаўскай ёлкі яшчэ перад каталіцкім святам Божага Нараджэння прыйшло шэсце Дзядоў Марозаў, якое адкрыла шэраг калядных і навагодніх мерапрыемстваў. Хоць гэта ідэя для беларускіх гарадоў увогуле не

ўнікальная, затое ў Петрыкаве галоўныя Дзед Мароз і Снягурка ўзначальвалі парад на кабрыялеце. Пад суправаджэнне духавога аркестра за імі рухаліся яшчэ больш за пяцьдзесят дзедзі, якія адразу пасля карагодаў выстраіліся ў чэргі, каб расказаць вершы і атрымаць за гэта падарунак. Пад касцюмамі то старшакласнік, то хірург, то супрацоўнік Дома культуры — карацей, гэтае свята стваралі прадстаўнікі розных арганізацый, кожная з якіх сама рыхтавала свае падарункі.

Увогуле святочныя мерапрыемствы, апроч тых, што ладзіцца ў саму навагоднюю ноч, арыентаваны ў першую чаргу на дзядей, таму чараўніцтва, Дзед Мароз, здзяйсненне мар і ўсё містычнае, што суправаджае канец года, — гэта іх пераважнае права. Рэзідэнцыя Дзеда Мароза, якую ў Петрыкаве ладзіць у камерным краязнаўчым музеі, разлічана выключна на дзетак — Дзед Мароз ля каміна, Снягурка, спецыяльная праграма — працуюць па заяўках Кажуць, паслуга (наведванне рэзідэнцыі платнае) карыстаецца папулярнасцю, і сюды, да Дзеда Мароза, прыязджаюць дзедзі з усяго раёна.

На святочным шэсці Дзядоў Марозаў.

Галоўная ёлка ў Петрыкаве.

Амаль усе святочныя мерапрыемствы каштуюць грошай — такім чынам раёны падцягваюць свае планы па платных паслугах, якія павінны выканаць на працягу года. «За ўсё, за што мы можам узяць грошы, мы, канешне, спрабуем узяць», — кажа начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі ў Петрыкаве Вольга Усціновіч-Насека. Напрыклад, Пастаўскі раён летась зарабіў на святочных імпрэзах каля васьмідзесяці мільёнаў недэнамінаваных рублёў, а ў гэтым годзе чакае прыбытку ў пачатку ўжо ста дзесяці мільёнаў рублёў. Сёлета каля галоўнай гарадской ёлкі ў Паставах на нядзелях адкрываецца калядны кірмаш, на якім прадаюцца вырабы Дома рамёстваў. І хоць святочны акцэнт у Паставах зроблены на комплекс «Азяркі», што знаходзіцца ў лесе за некалькі кіламетраў ад горада і дзе ладзіцца цэлыя святы для гасцей і, у прыватнасці, дзядей, горад ад гэтага не страчвае. Якраз на каталіцкае свята Божага Нараджэння на сцэне Дома культуры, які ўмяшчае больш за 500 гледачоў, па традыцыі была пастаўлена музычная казка — два дні з аншлагам паказвалася «Папялушка», у якой было задзейнічана каля ста трыццаці чалавек з творчых груп горада і раёна ў цэлым.

Дысбалансу паміж мерапрыемствамі, прымеркаванымі да каталіцкага і праваслаўнага свят у Паставах, па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Галіны Чаплінскай, няма: «Па веравызнанні наша насельніцтва падзелена прыкладна напалам, ёсць шмат змешаных сем'яў, таму нельга сказаць, хто — каталікі альбо праваслаўныя — святкуюць больш пампезна і масава».

Самая дарослая вечарына — гэта ўласна святкаванне Новага года ў ноч на 1 студзеня, якое складаецца з дзвюх паралельных частак. У Петрыкаве «Навагодняя ноч» на плошчы пачынаецца ў гадзіну і звычайна працягваецца да чатырох раніцы. У яе ўваходзіць тэатралізаванае прадстаўленне, музыкальнае віншаванне, гульнявая забаўляльная праграма, на якой прысутніча-

Самы ўпрыгожаны прыватны дом у Петрыкаве.

Петрыкаве і гарадскім пасёлку Капаткевічы — гэта адзін з мерапрыемстваў, якія ладзіцца ў раёне за кошт бюджэтных сродкаў. Астатняе, як кажа Вольга Усціновіч-Насека, фінансуецца з пазабюджэтных сродкаў. Пазабюджэт, спонсарскія сродкі

валі бацькі, а сукенку галоўнай герані, напрыклад, забяспечыў Салон вясельнай моды. Касцюмы для шэсця Дзядоў Марозаў у Петрыкаве набывалі арганізацыі і прадпрыемствы, ад якіх гэтыя героі «накіроўваліся». «Нам лёгка працаваць, толькі хочацца тым, хто дапамагае, нечым падзякаваць, але за дробязь, што мы маем, мы гэтага не можам зрабіць», — кажа дырэктар петрыкаўскага Дома культуры Нэлі Кудравец.

Ранішнікі, канцэрты, спектаклі і ўсе падобныя ініцыятывы, арганізаваныя пад курацтвам райвыканкамаў, у невялікіх гарадах усё роўна застаюцца галоўнай святочнай праграмай. У свядомасці жыхароў цэнтральная плошча горада ўжо стала месцам сустрэчы, а найбуйнейшыя канцэртныя залы ўспрымаюцца як асноўныя пляцоўкі святочных мерапрыемстваў. Вядома ж, тут ёсць альтэрнатывы — рэстараны, б'льярдныя, сядзібы і найбольш утульны варыянт — уласны дом. Але як бы хто ні адзначаў Новы год, маленькім гарадам хочацца пажадаць ісці за сваёй культурнай спадчынай і шукаць свае адметнасці. Палессе і Паазер'е зараз на правільным шляху.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@vziazda.by
Больш фотаздымкаў шукайце на сайце vziazda.by.

За кулісамі падчас навагодняга спектакля Пастаўскага Дома культуры.

юць сімвалы адыходзячага і будучага года і, вядома ж, Дзед Мароз. Адначасова ў зале Дома культуры праходзіць дыскатэка (сёлета ёлка, усталяваная ў гэтай зале, пахне надзвычайна). «Гэта трэба для арганізацыі занятасці моладзі ў вячэрні і начны час, каб яна сабралася ў навагоднюю ноч там, дзе больш бяспечна, дзе дзядураць адпаведныя службы, — кажучы ў Петрыкаўскім райвыканкаме.

Дарэчы, навагодняя ноч і дзіцячы ранішнік 31 снежня ў

і эканомія выкарыстоўваюцца пры падрыхтоўцы да Новага года паўсюль. Гэта датычыцца ў першую чаргу ўпрыгожвання гарадоў і іншых населеных пунктаў раёна, да якога імкнецца прыцягнуць прыватных прадпрыемстваў і мясцовы бізнес, заахвоціць жыхароў адпаведна прыбраць свае дамы. У дачыненні да канцэртаў і спектакляў у Петрыкаве кажучы: «практычна ўсе касцюмы шыюць сваімі рукамі, таму што грошай не хапае». Для «Папялушкі» ў Паставах за касцюмы дзедзі адказ-

ТРЫ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі Ганны ЗАКРЭЎСКАЙ, начальніка аддзела даследавання рынка працы, занятасці і сацыяльнай абароны насельніцтва

Навукова-даследчага інстытута працы:

- 1 На першае месца я паставіла б павышэнне пенсійнага ўзросту. Гэта важная падзея і для людзей, і для краіны ў цэлым. Яна акажа свой уплыў на рынак працы і на ўсіх нас. Колькасць працаздольнага насельніцтва ў краіне змяншаецца і, па прагнозах, будзе скарачацца і ў далейшым. Павышэнне пенсійнага ўзросту дазволіць кампенсаваць гэтае скарачэнне. Да таго ж я як спецыяліст у галіне даследаванняў рынка працы, занятасці і сацыяльнай абароны насельніцтва бачу, што пажылыя людзі цяпер жывуць даўжэй, і іх эканамічная актыўнасць расце. Гэта добрыя знакі.
- 2 Наступнай падзеяй я назвала б ратыфікацыю Канвенцыі ААН аб правах інвалідаў. Для краіны гэта вельмі значны і адказны крок. Нашым інстытутам цяпер распрацоўваецца праект Нацыянальнага плана дзеянняў па рэалізацыі палажэнняў Канвенцыі. Гэты дакумент, а самае галоўнае, намаганні дзяржавы па яго выкананні могуць значна памяншаць жыццё ў лепшы бок усім людзям з інваліднасцю, дазволіць ім сапраўды адчуць, што яны роўныя з усімі астатнімі членамі грамадства — ва ўсіх сферах жыцця.
- 3 Трэцяя падзея, значная асабіста для мяне: я паспяхова здала кандыдацкія экзамены ў аспірантуры. Зараз працую над дысертацыяй па пытаннях рэгулявання занятасці насельніцтва. Тэма вельмі актуальная. Напрацоўкі нашага інстытута будуць выкарыстаны ў прапановах і рашэннях, якія акажуць уплыў на самыя шырокія пласты насельніцтва. Напрыклад, пры прыняцці рашэння аб страхаванні ад беспрацоўя і многіх іншых. І я разумею, як гэта важна і адказна.

3 1917 у 2017: як газета «Звезда»

віншавала сваіх чытачоў з Новым годам

Надыходзячы год мы ўсёй рэдакцыяй чакаем з усхваляванасцю і трапятаннем. Не жартачкі: найстарэйшаму выданню Беларусі, нашай газеце спаўняецца 100 гадоў! Для нас гэта робіць знакавым увесь будучы год. Напярэдадні яго наступлення мы вырашылі ўспомніць, як змянялася наша выданне, актуальныя тэмы і самі людзі на працягу ўсяго гэтага немалого тэрміну.

У даваенны перыяд тэма Новага года ў газеце амаль не закраналася. Было не да таго — вырашаліся найважнейшыя партыйныя задачы. Замест казачнага свята на першы план выходзіць тое, што год, які пачынаецца, азнаменаваны, напрыклад, 10-ці 20-годдзем Кастрычніцкай рэвалюцыі.

У першым нумары газеты за 1928 год асноўная тэма — 10 год з даты заснавання БССР. У артыкуле «Менск — у дні свята» апавядаецца пра прыехаў павіншаваць дзяржаву з юбілеем, а пра іншую ўрачыстасць, без якой цяжка ўявіць сучаснае жыццё, — ні слова.

У апошніх нумарах 1936 года пра Новы год як пра свята таксама няма згадак. Максімум, што можна прымеркаваць да падзеі, — гэта матэрыялы пра тое, як умоўны завод рыхтуецца да 1937 года або што выкананы гадавы план па вытворчасці сталі.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны сітуацыя пачынае паступова змяняцца. Цікава, што ў савецкія часы навагоднія нумары выходзілі пасля самога свята, а ў канцы снежня ўрачыстасць увага амаль не ўдзялялася.

Адкрываем газету за 1 студзеня 1947 года. На першай старонцы — партрэт Правадыра народаў пад лаканічным віншаваннем: 3 Новым годам, дарагія таварышы! Побач змешчаны тэкст аб выдатных дасягненнях мінулага года і не менш амбіцыйных чаканнях ад года, які надыхоў. Аўтар усхваляе савецкіх рабочых і сялян, не без гонару згадвае пра поспехі СССР на міжнароднай арэне: «Савецкі Саюз верна і непахісна стаіць на варце міру і міжнароднай бяспекі, на варце дэмакратыі і прагрэсу».

У газеце была надрукавана анкета «Звядзі» з пытаннем: «Якім асабістым вынікам вы адзначылі 1946 год і чым збіраецеся парадаваць савецкую краіну ў 1947 годзе?»

Дырэктар Мінскага аўтамабільнага завода раскажаў пра тое, што «на былым пустыры ўзвышаюцца новыя цэхі. Але гэта толькі першыя крокі. Трэба будзе выканаць грандыёзную праграму па будаўніцтве, мантажы абсталявання і асваенні асноўных вытворчых цэхаў, каб ужо ў 1948 годзе прыступіць да выпуску беларускіх аўтамабіляў». Л. Рахленка, народны артыст БССР у надыходзячым годзе «з сардэчным хваляваннем» плануе працаваць над вобразам Сталіна ў п'есе «Канстанцін Заслонаў». Сярод дасягненняў 1946 года называецца будаўніцтва ў сталіцы 12 тысяч квадратных

метраў жылой плошчы, у планах — узвядзенне вялізнага на той момант 107-кватэрнага дома, аднаўленне галоўнага корпуса Акадэміі навук і пабудова політэхнічнага інстытута.

Для дзяцей на зімовыя канікулы арганізавана насычаная праграма: ёлкі, спектаклі, піянерскія вогнішчы, сустрэчы з Героямі Савецкага Саюза, літаратурныя вечары. Для фізкультурнікаў на стадыёне таварыства «Харчавік» адкрыўся каток, на якім устапоўлена «па-мастацку ўпрыгожаная ёлка».

На кантрасце са святковым настроем савецкіх грамадзян падаюцца жахлівыя суветныя навіны: катаванні ў грэчаскіх турмах, забарона дэманстрацый ў ЗША фільма пра фашысцкія зверствы.

У рубрыцы «Куды сёння пайсці» жыхарам сталіцы на выбар прапануюцца спектаклі «Сабака на сене» і «Зароблены хлеб», а таксама кінастужкі «Суд народаў» і «Як гартавалася сталь».

Праз дзесяцігоддзе, у 1957-м, замест партрэта кіраўніка дзяржавы на першай паласе газеты красуецца выява шчаслівай сям'і пад крамлёўскімі курантамі. Побач — навагодняя прамова старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР тав. К.Я. Варашылава. Асноўны матэрыял застаецца ранейшым:

Газета «Звезда», 1 студзеня 1947 года.

«Мінулы год быў незабыўны, знамянальны, таму што адбыўся гістарычны XX з'езд КПСС, які ўзброіў партыю, народ, краіну яснай праграмай далейшай барацьбы за пабудову камунізму».

Натхняльны тэкст падмацаваны вершаванымі радкамі:

Новы год — хлапчына яснавокі,
Нашы слаўныя будняў радавы —
На працоўны пост,
на пост высокі
Выйшаў,
закасаўшы рукавы.
Па плячы яму
любыя справы —
Сіла маладая ў плячах.
І святло кастрычніцкае
славы

(Сорак год
спаўняецца дзяржаве!)
У юнацкіх свеціцца вачах.

Сваё віншаванне з ЗША даслаў савецкі дэлегат, які заўважыў, што «Раўнадушных

і абіякавых няма — на нас (краіну) глядзяць з захапленнем, з нянавісцю і ... з зайдрасцю. Квітней жа і красуйся, родная зямля!»

Як і цяпер, адным з галоўных паказчыкаў узроўню жыцця з'яўлялася ўзвядзенне новых збудаванняў. «На працягу 1956 года ўступілі ў строй тэлевізійны цэнтр, Тэатр юнага глядача, Палацы

даволі шырокі: амаль дзясятка. Для больш актыўных у Беларускай дзяржаўнай арэдына Леніна тэатры оперы і балету зладжаны маладзёжны канцэрт-бал».

У наступным нумары — хроніка апошніх падзей, напрыклад, сустрэча Новага года ў Крамлі. У артыкуле пералічваецца чарговасць, з якой дзяржаўныя дзеячы

Газета «Звезда», 1 студзеня 1967 года.

культуры прафсаюзаў і будаўнікоў, многія клубы, бібліятэкі, магазіны, установы аховы здароўя...» Складана было не спакусіцца і не выправіцца на шпацыр па такім прыгожым горадзе. Менавіта таму побач размесцілася афіша. Для юных глядачоў — спектакль «Не ўсё катэ Масленіца», фільм «Прыгоды Арцёмкі» і мультыплікацыйная стужка «Дванаццаць месяцаў». Для дарослых — у Акадэмічным тэатры Янкі Купалы ранішні спектакль «На крутым павароце» і вясчэрні — «Позняе каханне». Выбар кінафільмаў

прамаўлялі тосты, а таксама ў абавязковым парадку дадаецца, што пасля кожнага з іх ішлі «бурныя апладысмэнты».

У 1967 годзе тэматыка першай старонкі з навагодняй зноў вяртаецца да выключна камуністычнай. Рабочы, які ўвасабляе год, які настаў, нясе транспарант, што абвясчае аб 50-годдзі Кастрычніка.

Не ў малюнках — дык у вершах: на першай старонцы размешчаны рыфмаваныя радкі Мікалая Гамолкі «Шчасця народам»:

Сабраліся мы
за святочным сталом,

Віном ён застаўлен
і мёдам.
Хай шчасце ідзе
ў наш радасны дом, —
Таварышы,
з Новым вас годам!

З'яўляецца цікавая рубрыка, якая чымсьці нагадвае нашу ідэю: пераклічка гадоў. Успамінаецца, што знамянальнага адбылося ў тым ці іншым годзе. У газеце друкуюцца аўтарскія карыкатуры, у асноўным — на заходніх ворагах або бязладных працаўнікоў, а таксама з'едлівыя памфлеты.

Аказваецца, што ў 1967 годзе Дзед Мароз падчас навагодніх ёлак паднёс 90 тысяч падарункаў малельнікам беларусам. Цяпер гэтая лічба была б у разы большая.

Навагодні нумар 1977 года аказваецца самым «несвяточным»: справядзача аб праведзенай рабоце, сухія планы і нават ніякіх цёплых слоў, вершаў ці малюнкаў. Не дзіўна, што гэты перыяд называюць «застоем».

Змест газеты ў навагоднім выпуску 1987 года істотна трансфармуецца. Замест безагаворачных поспехаў — развагі аб мінулых памылках і будучых зменах. Аднак настрой застаецца аптымістычным. Характэрна, што кожны з'езд ЦК КПСС у газеце названы як гістарычны і адзін з найважнейшых.

На першай старонцы — пытанні да ўдзельніка Кастрычніцкай рэвалюцыі аб тым, як ён сустракаў 1917 год. І прадказальны адказ — ніяк, было не да таго. Наогул выданне набывае значна больш «чалавечы» характар — на першы план выходзіць асабістыя гісторыі людзей. Напрыклад, як гэта — сустракаць Новы год у поездзе? Ці якія стравы ўпрыгожваюць святочны стол беларусаў? Раскрыў сакрэт — смятанны торт і пірог з яблыкамі. На асобнай старонцы «3 мяха Дзеда Мароза» змешчаны казкі, жарты, карысныя парады, вясёлыя малюнкы.

Перамосімся ў 1997 год. З аднаго боку — і ў перад і ў постнавагодніх нумарах з'явіліся афіцыйныя паставаны, з другога — асабістыя віншаванні ад чытачоў сваім блізім. Відаць, што выданне знаходзіцца ў пераходным стане: ад савецкай падачы да пошуку новай формы.

Да 2007 года газета цалкам мяняецца: друк у колеры, вялікая колькасць яркіх фотаздымак і цікавых ілюстрацый. Галоўны фотаздымак — з парада Дзедаў Марозаў, які ўжо паспеў стаць традыцыйным. На другой старонцы маляўнічая аб'ява — салют у сталіцы ўпершыню абдубзеца каля нядаўна збудаванай Нацыянальнай бібліятэкі.

І вось перад вамі нумар у гонар Новага 2017 года, які хтосьці са здзіўленнем ці насталыгій таксама прачытае праз дзесяцігоддзі. Гады мяняюцца, а газета «Звезда» застаецца побач з вамі.

Дар'я КАСКО.
kasko@zvezda.by

Газета «Звезда», 1 студзеня 1980 года.

Летапіс асабістай гісторыі

Доўгажыхарка — пра галодныя 30-я, паход у разведку і сучасныя крамы

«Ну, ці выглядаю я на 100 гадоў?» — з усмешкай пытае ў нас пры сустрэчы Ганна Георгіеўна ЯКУШКА. У гэтым месяцы яна адзначыла векавы юбілей. Ганна Георгіеўна родам з вёскі Малья Бялевічы, што на Магілёўшчыне. «З доўгажыхароў я там адна такая», — не без гонару прызнаецца пенсіянерка. У роднае мястэчка яна прыязджае толькі ўлетку, а астатні час жыве ў мінскай кватэры разам са сваёй дачкой і зяцем. На сценах у пакоі жанчыны — каляровыя малюнкі праўнукаў, у шафе — тоўсты фотаальбом, які захоўвае памяць пра былыя часы. Якім было для яе гэтае стагоддзе? Ганна Георгіеўна падзялялася ўспамінамі.

Фота Сяргея НІКАНОВІЧА

— А да трох ночы — на танцах у клубе. Зусім не высыпалася. Каб вочы не зліпаліся, намывляла іх. Слёзы цяжкі, затое спаць не хацелася, — са смехам расказвае суразмоўніца.

На танцах, дарэчы, яна і пазнаёмілася з будучым мужам, Пятром Адамавічам. У 1937 годзе пара ажанілася. Вяселле беднае было. Дзядзька Дзям'ян і цётка Грыпіна (бацькава радня) спраўляць дапамагалі. Што было, тое на стол і ставілі: сала, хлеб, яйкі, малочны кісель. Замуж дзяўчына выходзіла ў звычайнай сукенцы, якую сама некалі пашыла.

Пятрок — так ласкава Ганна Георгіеўна называе свайго мужа — маладую жонку пес-

МУЖ ПРАПАЎ БЕЗ ВЕСТАК

Калі пачалася вайна, Ганне і яе мужу прапаноўвалі эвакуіравацца з вёскі. Але Пётр баяўся сельсавет пакінуць: ён абавязаны быў клапаціцца пра аднасяльчан, дзяджурцы ля тэлефона, каб не прапусціць важнае паведамленне. Казаў жонцы: «Едзь, а я застануся». Ганна не змагла пакінуць яго аднаго.

У армію Пятра не ўзялі, бо на адно вока дрэнна бачыў. Мужчына пайшоў у партызаны. Там і загінуў.

— На іх немцы ў 1942 годзе аблаву зрабілі. Лес спалілі, дзе яны хаваліся. Амаль увесь атрад знішчылі. Пятрок прапаў без вестак. Я шукаць яго хацела, але брат мой — ён таксама партызанам быў — сказаў, што не знайду нічога...

Сама Ганна Георгіеўна ў вайну дапамагала партызанам. Варыла ім есці і нават у разведку аднойчы хадзіла. Камандзір 113-га партызанскага атрада Канстанцін Белавусаў паслаў яе ў суседнюю вёску Вендараж за 15 кіламетраў. Свякрусе Ганны страшна было адпусцаць дзяўчыну адну, з ёй у разведку напрасілася. Жанчыны прыдумалі сабе легенду: маўляў, да ўрача ім трэба, ва ўчастковую бальніцу.

— Даязджаем да Вендаражы, а я ўжо бачу, што ля школы робіцца: поўна людзей, коней, — аднаўляе ў памяці падзеі тых дзён доўгажыхарка. — Хлопчыкі нас на дарозе сустрэлі. Казалі не ехаць туды, а то і нас прымусяць працаваць. А я ўжо даведлася, што трэба было, развярнулася дадому. Але паехала не напрамкі, а спачатку ў Паддуб'е, дзе мяне сустрэў партызан. Я ўсё расказала. Уначы партызаны разбілі той нямецкі гарнізон.

«Дваіх дзяцей сама выгадавала. Ніколі не стаяла з працягнутай рукой, хоць шмат грошай не было. Дый адкуль тыя грошы ў калгасе?»

У 1943 годзе Малья Бялевічы спалілі. Вяскоўцаў папярэдзілі пра прыход гітлераўцаў, і моладзь паспела збегчы ў лес. Свякруха Ганны на сваю бяду засталася дома: шкада скаціну было пакідаць. У той дзень немцы забілі 38 чалавек: сагналі ў хлеў і падпалілі. Калі астатнія жыхары вёскі вярнуліся, то ўбачылі цэлымі толькі тры хаты.

Многае за вайну давялося перажыць. Ганна Георгіеўна расказвае, што сяльчане трымаліся адно аднаго. Неяк яна сядзела з жанчынамі на лаўцы, падышлі немцы. Запыталі: «Дзе тут Якушка Ганна?» — «А яна авёс жне на полі», — не выдалі яе суседкі.

НАЗБІРАЦЬ НА НОВУЮ ХАТУ

Аднаўляць гаспадарку пасля вайны давялося жанчынам.

— Нічога ў калгасе не было: ні тэхнікі, ні скаціны. Каб пасеяць зерне, зямлю лапатамі капалі. Потым нейкі плуг з'явіўся, мы, бабы, самі яго цягалі. Мяхі з зернем па 16 кілаграмаў на плячах насілі. Кароў з-пад самага Магілёва прыгналі. Адрозу людзям малако раздавалі, ужо пасля ферма пабудавалася.

Ганна Георгіеўна да самай пенсіі ў сельскай гаспадарцы працавала. Спачатку загадчыцай фермы была, потым на палявых работах шчыравала. Замуж жанчына больш так і не выйшла. Кажы, не хацела. Баялася, што Клару крыўдзіць будучы. Хоць мужчыны на Ганну заглядаліся. Ад службовага рамана — кавалерам быў старшыня калгаса — яна нарадзіла другую дачку Ларысу.

— Я хацела яшчэ дзіця. Думала: у мяне толькі адна дачка, не будзе ёй да каго прыхінуцца, — тлумачыць нам. — Дваіх дзяцей сама выгадавала. Ніколі не стаяла з працягнутай рукой, хоць шмат грошай не было. Дый адкуль тыя грошы ў калгасе? Каб хоць які дадатковы прыбытак мець, то яйкі свае прадавала, то цялё.

Пытаюся, ці святкавалі яны тады Новы год. «А як жа, — адказвае суразмоўніца. — Збіраліся з жанчынамі, прыносілі для застолля гарэлку, сала. Песні спявалі».

Ужо на пенсіі Ганна Георгіеўна пабудавала сабе новы дом, у які цяпер улетку ўсёй сям'ёй і прыязджаюць. Калі ў калгасе выдавалі лес на хату, казалі жанчыне: «Звані зяцю, няхай грошы высылае». А тая з гонарам адказала, што сама змагла сабраць патрэбную суму.

ГАЛОЎНАЕ БАГАЦЦЕ

У нашы часы, кажы Ганна Георгіеўна, ёй добра жывецца. «Калі ў горад толькі пераехала, любіла хадзіць па крамах. Каб у маёй маладосці столькі ўсяго было!»

А вось асвоіць сучасныя тэхналогіі ўжо не ўдалося: не той зрок.

На пытанне пра сакрэт даўгалецця бабуля паціскае плячыма.

— Сама не ведаю, — усміхаецца. — Можы, справа ў тым, што ніколі не сядзела на месцы. Я працаголік, а цяпер сумна: гады бяруць сваё, па мне ўжо няма работы. Толькі бялізну пасля мыцця складваць.

Гэты Новы год Ганна Георгіеўна традыцыйна будзе сустракаць у сямейным коле. Клапатлівыя дзеці, любімыя ўнукі і праўнукі — гэта, бадай, галоўнае багацце, якое яна прыдбала за свой век.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ.
lubneuskaya@zviazda.by

ПЕРШАЯ МОДНІЦА НА ВЁСЦЫ

— Я ў сям'і самая малодшая з дзяцей была, чацвёртая, — расказвае пра сваё дзяцінства Ганна Георгіеўна. — Але не памятаю ні бацьку, ні маці. Мне чатыры было, калі засталася сіратой.

На выхаванне малых забрала бацькава радня. Адпраўляць у школу Ганну не хацелі: патрэбна была дапамога па гаспадарцы, асабліва калі старэйшыя браты і сястра раз'ехаліся. Але ў 10 гадоў дзяўчынка ўсё ж такі пайшла ў першы клас. Скончыла сямігодку. Можы, і далей вучылася б, ды насталі галодныя гады. У сям'і, якая гадала Ганну, не хапала грошай, таму дзяўчыну аддалі работніцай у дом да дырэктара школы. Працы аказалася шмат: пяцёра дырэктарскіх дзяцей, якіх трэба накарміць і на заняткі адправіць, вялікая гаспадарка... З пяці гадзін раніцы Ганна была на нагах.

ціў. Прывёз ёй неяк з іншага горада плюшавае паліто. Ганна была першай модніцай на вёсцы! Пётр тады старшынёй сельсавета працаваў, таму пра завоз новых рэчаў у сельмаг Ганна даведвалася адной з першых. Дагэтуль памятае, як за адзін паход у краму ёй удалося набыць асенняе паліто, касцюм і спадніцу, — успраўдная раскоша для вясковай жыхаркі.

Праз год пасля вяселля ў сям'і нарадзілася дачка — Кларя.

— Як я замуж выйшла, гэта былі лепшыя гады! — успамінае пенсіянерка. — А тады абарвалася ўсё...

ТРИ ПАДЗЕИ ГОДА,

па версіі Уладзіміра ПРАКАПЦОВА, генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

1 Год, што адыходзіць, стаўся для нас сапраўды Годам культуры. Значнай падзеяй, якая адбылася сёлета з удзелам нашага музея, назаву і III Нацыянальны музейны форум, што прайшоў у Магілёве.

2 Адметна, што сёлета мы здолелі арганізаваць дзве знакавыя выстаўкі. Гэта «Кананіс Беларусі XVII — XXI стагоддзяў» у музеях Ватыкана, экспазіцыя, у адкрыцці якой прыняў удзел Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка.

3 А напрыканцы года беларускія абразы з нашых фондаў былі прадстаўлены ў музеі Эль Грэка ў іспанскім Таледа.

КАБ ВАШАМУ РОДУ НЕ БЫЛО ПЕРАВОДУ

Калі пачынаўся на Беларусі новы год? Чаго палешукі жадалі адзін аднаму на Каляды? Калі ставілі ялінку?

З загадкамі гомельскага філіяла Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый імя Ф. Шклярава Пятром ЦАЛКАМ гутарым пра старажытныя традыцыі беларусаў, уласцівыя гэтай, зімовай, пары года.

Зімовая бабская работа

— Калі зямля адпачывае, уся праца пераходзіць ва ўнутраную прастору хаты. Мне бабуля расказвала, што ўвосень і ўзімку прыходзіў час апрацоўкі лёну. Зіма лічылася часам так званай бабскай работы. Жанчына перапрацоўвала тое, што вырастала за лета. І таму ў кожным двары існавалі ўсе прыстасаваныя, каб гэта рабіць: церніцы, мялкі, ільнотрапалкі, часалкі, грэбні... У Піліпаўку — так называлі пост перад Раством, пачыналі прасці нітку.

Як гэта рабілі нашы продкі, Пётр засвоіў не толькі тэарэтычна. Ён і сам можа прасці і ткаць і іншыя вучыць — у філіяле Веткаўскага музея, будынак якога знаходзіцца ў цэнтральным парку Гомеля. Расказвае, пралі спачатку лён, а потым ужо воўну. Яго пралі першым таму, што з лёну рабіліся ўсе асновы. Нітка атрымлівалася розных відаў. Магла быць тоўстай, з рэшткамі кастры. З яе вяроўкі круцілі, каб кароў прывязаць ці пугаць. Далей — крыху танчэйшая, яна ішла на дзяругі, мешкавіну. Далей ішла нітка чыстая, але яшчэ тоўстая. З яе рабілі поцілкі. Далей выраблялі танчэйшую — на кашулі. Але кашуля, аказваецца, магла быць з некалькіх відаў нітак зроблена. Верхняя бачная частка — з больш тонкай. А тая, што была пад андаракам, — з больш грубай. Цікава, што ў архаічнай традыцыі кашулі рабілі адмыслова з цэльніц — гэта значыць, з цэлага кавалка палатна.

— Ва ўток пусквалі больш грубую нітку — да сярэдзіны вырабу, а потым — больш тонкую. Ніз хутчэй зносіўся, працраўся, таму яго рабілі з

грубай тканіны. А яшчэ таму, што ён не навідавоку, значыць, можна сэканоіць. Бо кужэльнай танюсенькай ніткі самай высокай пробы не так шмат і атрымлівалася ўрэшце. Але многія навукоўцы ў гэтым бачаць пэўную сімволіку. Ніжня частка цела чалавека адказвае за рэпрадукцыю. Для гэтых мэт лічылася добрым, каб ніз адзення быў кашлаты ці грубы. Як, напрыклад, бог жывёлы Вялес, якога ўяўлялі кашлатым. Таму і панёва ці андарак часцей за ўсё рабіліся з воўны.

Чырвоная нітка жыцця

А яшчэ нашы продкі мелі шмат забабонаў, водгукі якіх даследчыкі знаходзяць і ў сучасным жыцці. Напрыклад, чырвоная нітка, якую сёння можна пабачыць на запясці нават зорак эстрады. Ад сурокаў, кажучы. Між тым калісьці дзяўчынка завязвала сабе на запясці першую спрадзеную нітку. Яна яе сабе на выселле такім чынам захоўвала. Альбо — каб дзіцяці перавязваць ёй пупавіну. Верылі, што яна можа ўздзейнічаць на лёс, дапамагаць адрозніваць злое ад добрага, быць пэўным бар'ерам ад сурокаў.

— Пятніца была днём, калі ўвогуле забаранялася прасці, — расказвае Пётр Цалка. — Казалі: нельга запарушваць вочы Параскеве Пятніцы альбо продкам сваім памерлым. У гэты дзень можна было спрадзенае зматваць. Таксама была забарона прасці ў святы, асабліва цяжарным. Баяліся, што ад гэтага дзіця задушыцца пупавінай. Нітка і ў беларускай міфалогіі атаясма ліваецца з жыццём. Сённяшнія дзядзюшкі некалькі трансфармаваны, але сутнасць іх тая ж. Напрыклад, дагэтуль гавораць, што цяжарным нельга шыць ці праз вяроўку пераступаць. Быў закон сусвету, які ўпарадкоўваў усё жыццё людзей. Працаваць трэба было ў рабочы дзень, а адпачываць — на свята. І калі ты раптам парушыў гэты закон сусвету, то магло нешта змяніцца ва ўнутраным свеце чалавека. Чалавек сябе такім чынам

структураваў. Ён упарадкоўваў свет вертыкальна асновы і гарызантальна ўтку, каб жыць па законах космасу.

Час працаваць і час адпачываць

Язычніцтва з хрысціянствам адмыслова перапляталіся ва ўяўленнях нашых продкаў. Напрыклад, яны лічылі, што нельга снаваць асновы для красён у панядзелак — бо ў гэты дзень Бог заснаваў свет. Было забаронена пачынаць нешта новае, напрыклад палатно, якое атаясма лівалася з плоцю. Пры гэтым многія традыцыі адрозніваліся па рэгіёнах. На Палессі ў асобных населеных пунктах не пралі не толькі ў пятніцу, але і ў сераду, якая таксама для нашых продкаў мела жаночы пачатак. Дарэчы, і новы дзень пачынаўся, як толькі заходзіла сонца —

таму ўжо вечарам у чацвер ніхто не праў, бо лічылася, што зайшла пятніца.

Дарэчы, святочныя вечары нашы продкі называлі яшчэ «крывыя» вечары, бо лічылі: усё, што ў гэты час будзе зроблена, не будзе добрым, разваліцца. Крывыя — значыць, не такія, як трэба. Лічылася, што калі парушыць гэтыя забароны — можна зрабіць сабе шкоду, нават ненаўмысна. Таму падчас свят з хаты нават выносілі ўсё абсталяванне, звязанае з іх прадзеннем. З 7 да 19 студзеня можна было рабіць толькі нешта дробнае па гаспадарцы. У гэтыя вечары часта гулялі. З 6 на 7, з 13 на 14 і ўвесь час да Вадохрышча хадзілі па хатах, калядавалі і спявалі.

Між тым, падчас прадзення ў позні перыяд часцей за ўсё выконвалі псалмы альбо духоўныя вершы. Іх цягучы рытм дапамагаў прасці. А збіралася ў адной хаце 5-10 жанчын. Калі раницай збіраліся — называлася «попрадкі», а калі вечарам — «вячоркі».

— Толькі пад канец справы, у хату заходзілі хлопцы і пачыналі жартаваць, — расплываецца асабліва сціпаводзінаў беларусаў Пётр Цалка. — На вячоркі, дарэчы, збіраліся, яшчэ і для таго, каб паказаць сябе. Прыходзілі жанчыны рознага ўзросту. Таму побач маглі сядзець будучая свякроў і нявестка. Старэйшая назірала за дзяўчатамі. Звяртала ўвагу і на тое, як працуе, і на тое, як паводзіць сябе. А дзяўчына гэтым часам сябе прэзентавала. Такім чынам прадзенне нельга назваць толькі працэсам стварэння ніткі. Прыходзілі не толькі ніткі рабіць, але і бавіць час, і пераймаць традыцыі, і досвед перадаваць. Усе адзін у аднаго вучыліся. Успаміналі і такое: «А ў нас дзед стары на палацях ляжаў і нам казкі распавядаў». Да таго ж за вечар праходзіла і ўся інфармацыя — не трэба было тэлевізара з камп'ютарам. Тым часам гурт хлопцаў абыходзіў за вечар некалькі хат. Яны не проста бадзяліся: нешта расказвалі, жартавалі,

прыглядалі сабе дзяўчыну і адначасова паказвалі сябе.

Аптымізм прадказанняў

Між тым не ўсё так проста з Новым годам. Ён наступаў не 1 студзеня, як зараз. У беларусаў, як і ў многіх народаў, новы год пачынаўся, калі трэба было апрацоўваць зямлю. Але ж на Каляды варажылі на будучы ўраджай. Таму, гаворыць Пётр Цалка, можна лічыць, што з Каляд пачынаўся новы аграрны год беларусаў.

— Сачылі за колькасцю зорак на небе — і па іх вызначалі: ці будзе жыта, ці будуць грыбы. Казалі, напрыклад: шмат снегу — будзе многа белых грыбоў. Калі чорная зямля — будзе шмат чарніц. Штосьці ды будзе абавязкова. Практычна не было песімістычных прадказанняў. На Каляды традыцыя была ўносіць у хату сена, якое клалі пад абрус. Па ім варажылі на наступны год. Выцягвалі з-пад абруса травінкі і па іх даўжыні, па кашлатасці вызначалі, які сёлетга будзе ўраджай лёну, збожжа... Ялінка ў беларускай традыцыі таксама ёсць. Яе на Палессі ў большасці вёсак упрыгожвалі свечкай, асвячонай у царкве, на гукане вясны, на Стрэчанне або Грамніцы. Гэтую ялінку неслі ўздоўж усёй вёскі са спевамі да крыжа, які стаяў на самым высокім месцы ў вёсцы. Але ж ёсць і другі новы год у жыцці чалавека. Гэта — выселле. На ўсе палескія выселлі абавязкова рабілі ялінку, якую таксама ўпрыгожвалі. І раней, чым выкупіць дзяўчыну, трэба было выкупіць яе ялінку, якую потым неслі за маладой.

Смачна есці!

— Стол успрымаўся вышэйшым пунктам сусвету, — працягвае расказ Пётр Цалка. — Яго ставілі звычайна ў чырвоным куце — месцы, дзе жыве Бог. Асноўнай стравай на Каляды лічылася куцця. Іх было тры. Першая — посная, галодная — перад самімі Калядамі. Рабілі яе з ячменю, які таўклі ў ступе. У яе дадаваліся толькі алей. Другая рабілася на другі Новы год, або на Васілле, Шчодрык. Гэта была багатая куцця. У ёй былі і скваркі, і мяса. Да Каляд забівалася парася. Абавязкова рабіліся каўбасы, саланіна, вяндрліна... Беларусы маглі сабе два разы на год такое дазволіць. Зімой гэта было звязана з праекцыямі на наступны год. Чым багацейшы стол на Каляды — тым будзе лепшым статак і ўраджай налета. Куцця перад Вадохрышчам таксама была посная, але ў яе можна было дадаваць мёд і мак. І гэтыя куцці паказвалі на розны стан прыроды і жыцця чалавека. На куццю звалі Мароз. Яго навукоўцы звязваюць з продкамі, якіх клікалі есці. Але ёсць вёскі, у якіх непасрэдна дзядоў клікалі вячэраць. Галоўны ў сям'і браў лыжку куцці, падыходзіў да акна ці да пачэснага кута ў розных варыянтах. Грукаў у акно ці ў вугал хаты і тройчы казаў: «Мароз, мароз, хадзі куццю есці. А летам не бывай, не маражы пшаніцу, бо мы будзем біць цябе драцянымі пугамі». Тройчы прамоўленае становілася заклінаннем. З кожнай стравы адкладвалі лыжку ў асобную міску, якую ставілі ці на покуць, ці на падаконнік. Дарэчы, па куцці маглі яшчэ і варажыць. Лічылі, калі

яна разварваецца і з гаршка вылазіць, — значыць, будзе добры ўраджай. Рэшткі кідалі курам, ствараючы пры гэтым круг. Куры павінны былі ў ім есці, каб летам яны добра несліся і не разбягаліся па суседзях. Як сёння казалі б: у гэты час адкрываецца партал у іншы свет — праз пэўныя абрадавыя атрыбуты (ваду, свечку, зерне, пеўня) можна звярнуцца альбо да Бога, альбо да продкаў. Сэнс варажбы — зазірнуць у будучыню.

Увогуле ж калядная вячэра была камернага характару, калі ўгадвалі сваіх продкаў усе сваякі, якія збіраліся ў адну хату. Як сёння Новы год лічыцца сямейным святам, так было і ў нашых продкаў. Пры гэтым замужнія жанчыны заставаліся ў хаце сваякоў мужа.

А вось наконце ужывання моцных напояў беларусамі падчас свята навукоўцы спрачаюцца, адзначае Пётр Цалка.

— Мы можам казаць толькі пра XVIII—XIX стагоддзье. Моцных алкагольных напояў беларусы не ўжывалі. Пілі слабаалкагольныя квас і піва, для вырабу якіх выкарыстоўвалі пшаніцу, яблыкі, грушы, журавіны сушаныя... Да таго ж ніхто доўга не сядзеў за сталом. Абавязкова трэба было патанцаваць паміж стравамі.

Калі певень заспявае

Нельга абысці бокам і чырвонага пеўня, выявы якога сёння глядзяць з кожнай сучаснай крамы — нагадваюць пра Новы год па ўсходнім календары. Певень — птушка вельмі важная і для беларусаў. Яны памятаюць, што ў хрысціянскай традыцыі менавіта певень нагадаў апостала Пятру аб здрадзе. Гэта птушка, якая прыносіць світанак. Казалі, сонца не ўздыдзе без яго спеваў. Певень на варце міжы ночы і дня, добра і зла. Аказваецца, дзяўчаты варажылі з дапамогай пеўня. Кожная рассыпала каля сябе зерне. Лічылася, да каго певень пойдзе, тая замуж сёлетай выйдзе.

Між тым у беларусаў былі асаблівыя пажаданні, якія агучвалі калядоўшчыкі. Дарэчы, яны і сёння не страцілі сваёй актуальнасці. Так, жадалі: «Каб вашаму роду не было пераводу. Каб пілося, елася і яшчэ хацелася. Каб лыжкі-міскі былі мыты, а дзеткі сыты». Пётр Цалка, між іншым, нарадзіўся ў працягу усё юнацтва ў вёсцы Сіманавічы Лельчыцкага раёна. Сам, кажа, на Каляды па хатах бегаў:

— На другі дзень пасля шчодрага вечара раницай былі «засеўкі». Малыя дзеткі бегалі і рассыпалі зерне па хаце. Казалі: «Сыплю на печ грэчкі, каб каціліся авечкі». Усе пажаданні тычыліся пладавітасці: ці жывёлы, ці людзей, ці збожжа. Сыпалі не проста жыта — сеялі шчасце. І «сеялі» не абы хто, а малыя дзеткі. Самі як зерне, якое хутка прарасце. Знакамі ўраджаю быў «засеяны» і святочны абрус палешукоў.

Між тым пасля Каляд пачынаўся іншы перыяд: у хату ўносіліся кросны і пачыналі ткаць палатны. Рабілі гэта да самага Вялікадня. Але, як кажучы, — гэта зусім іншая гісторыя. Да якой яшчэ дажыць трэба.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.
iost@vziazda.by

ТРЫ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі
Дзмітрыя
ШЛЯХЦІНА,
дырэктара Беларускага
дзяржаўнага
музея гісторыі
Вялікай Айчыннай вайны:

1 На мой погляд, адной з галоўных сёлетніх падзей было абвешчэнне Года культуры. Гэта выразны прыклад падтрымкі дзяржавай ініцыятывы творчай інтэлігенцыі, экзамен для ўсёй сферы, для кожнай арганізацыі і кожнага работніка. Да ўсіх значных мерапрыемстваў выпрацоўваліся і рэалізаваліся новыя падыходы. Вялікая ўвага была звернута на стан матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстановаў культуры. А перадача ў крыпту храма-помніка Усіх Святых зямлі з магільна Багдановіча — увогуле без каментарыяў, такіх эмоцый я ўжо даўно не адчуваў.

2 Менавіта сёлета быў прыняты дакумент стратэгічнага характару — Кодэкс аб культуры. Гэта вялікая праца калектыву распрацоўшчыкаў па кваліфікацыі ўсяго масіву прававой базы ў сферы культуры. Значэнне гэтага нарматыўнага прававога акта прызнана на міжнароднай арэне. Шмат навацый, вырашаных пытанняў. Значна пашыраны правы і магчымасці ўстановаў культуры. На заканадаўчым узроўні замацаваны паняцці «мецэнат» і «спонсар» культуры, што павінна стаць дадатковым стымулам да прыцягнення прыватнай ініцыятывы ў гэтую сферу.

3 Падзей года, для мяне асабіста, стала маё прызначэнне на пасаду дырэктара аднаго з найбуйнейшых і найлепшых музеяў краіны. Работа адказная, ужо ўзяты значны тэмп у развіцці. Мільённы наведвальнік, якога мы ўшаноўвалі на днях, — адзін з найважнейшых вынікаў работы музея за два з паловай гады ў новым будынку. Будзем і надалей рабіць усё для таго, каб музей заставаўся адным з самых запатрабаваных і наведвальных у краіне. Спадзяюся, што рэалізуем усе задуманыя на наступны год планы. Галоўнае, каб толькі хапіла гадзін у сутках і дзён у месяцах.

ЗАВЕРЕНО

Департаментом по ценным бумагам Министерства финансов Республики Беларусь 30.12.2016 г. Сушко С.А.

КРАТКАЯ ИНФОРМАЦИЯ ОБ ЭМИССИИ ОБЛИГАЦИЙ

Общества с ограниченной ответственностью «Фабрика Ромакс» ВТОРОГО ВЫПУСКА

1. Полное и сокращенное наименование эмитента

На русском языке:
полное — Общество с ограниченной ответственностью «Фабрика Ромакс» (далее — Эмитент);
сокращенное — ООО «Фабрика Ромакс».

На белорусском языке:
полное — Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Фабрыка Ромакс»;
сокращенное — ТАА «Фабрыка Ромакс».

2. Место нахождения эмитента, телефон, факс, электронный адрес (e-mail), официальный сайт

Юридический адрес: Республика Беларусь, 231335, Гродненская обл., Ивьевский р-н, д. Липнишки, ул. Виленская, д. 12 «А», корп. 1.
Почтовый адрес: Республика Беларусь, 220068, г. Минск, ул. Каховская, 70А, пом. 8, тел. 8017 3350718, тел./факс 8017 3330695, e-mail: kilchevski_romax@mail.ru, официальный сайт: www.romax.by. (далее — сайт Эмитента)

3. Основные виды деятельности

производство бумажных изделий хозяйственно-бытового и санитарно-гигиенического назначения;
производство пластмассовых изделий для упаковки товаров;
производство мыла и моющих, чистящих и полирующих средств;
производство парфюмерных и косметических средств.

4. Номера расчетного и (или) валютного счетов эмитента, на которые будут зачисляться средства, поступающие при проведении открытой продажи, наименование банка

Денежные средства, поступающие при размещении облигаций Эмитента второго выпуска, будут зачисляться в соответствии с законодательством Республики Беларусь в безналичном порядке на расчетный счет Эмитента № 3012165665016 в ОАО «БПС-Сбербанк» Региональная дирекция №700, МФО 153001369.

5. Раскрытие информации эмитентом

Эмитент в случаях и порядке, установленных законодательством Республики Беларусь, раскрывает информацию на рынке ценных бумаг:
путем ее размещения на едином информационном ресурсе рынка ценных бумаг (далее — Единый информационный ресурс);
а также путем ее опубликования в газете «Звязда» и (или) размещения на сайте Эмитента, указанном в пункте 2 настоящего документа;
либо путем ее доведения до сведения неопределенного круга лиц иным образом, определенным законодательством Республики Беларусь, а также путем ее представления в случаях, установленных законодательством Республики Беларусь, определенному кругу лиц.

5.1. Эмитент раскрывает информацию о своей реорганизации, а также о реорганизации своих дочерних и зависимых хозяйственных обществ (при их наличии) в соответствии с законодательством Республики Беларусь, в том числе путем ее размещения на Едином информационном ресурсе.

Информация о реорганизации раскрывается не позднее 2 (двух) рабочих дней: с даты принятия соответствующего решения общим собранием участников Эмитента;

с даты государственной регистрации организации, созданной в результате реорганизации; даты внесения в Единый государственный регистр юридических лиц и индивидуальных предпринимателей записи о прекращении деятельности присоединенной организации.

5.2. Эмитент раскрывает информацию о своей ликвидации, а также о ликвидации своих дочерних и зависимых хозяйственных обществ (при их наличии), в соответствии с законодательством Республики Беларусь, в том числе путем ее размещения на Едином информационном ресурсе.

Информация о ликвидации раскрывается не позднее 2 (двух) рабочих дней с даты принятия соответствующего решения общим собранием участников Эмитента.

Также, в случае принятия Эмитентом решения о ликвидации (прекращении деятельности), сведения о том, что Эмитент находится в процессе ликвидации (прекращения деятельности), подлежат размещению в глобальной компьютерной сети Интернет на официальном сайте юридического научно-практического журнала «Юстиция Беларуси» (www.justbel.info) в порядке, определенном Инструкцией о порядке размещения и опубликования сведений о наличии юридического лица (индивидуального предпринимателя) в процессе ликвидации (прекращения деятельности), утвержденной постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 31.08.2011 №1164, не позднее 30 (Тридцати) календарных дней от даты принятия соответствующего решения уполномоченным органом Эмитента.

5.3. Эмитент раскрывает информацию о возбуждении в отношении Эмитента производства по делу об экономической несостоятельности (банкротстве) в соответствии с законодательством Республики Беларусь, в том числе путем ее размещения на Едином информационном ресурсе.

Информация о возбуждении в отношении Эмитента производства по делу об экономической несостоятельности (банкротстве) раскрывается не позднее 2 (двух) рабочих дней с даты получения Эмитентом копии заявления в экономический суд о банкротстве Эмитента.

Также вышеуказанная информация подлежит публикации в журнале «Судебный вестник Плюс: Экономическое правосудие» в течение 5 (Пяти) календарных дней с момента получения соответствующего судебного постановления.

5.4. Эмитент раскрывает информацию об изменениях и (или) дополнениях, внесенных в Проспект эмиссии Облигаций Эмитента второго выпуска, путем ее размещения на Едином информационном ресурсе, а также путем опубликования в газете «Звязда» не позднее 7 (семи) дней после их регистрации республиканским органом государственного управления, осуществляющим государственное регулирование рынка ценных бумаг.

5.5. Эмитент раскрывает в соответствии с законодательством Республики Беларусь иную информацию о существенных фактах (событиях, действиях), касающихся его финансово-хозяйственной деятельности, которые могут повлиять на стоимость Облигаций, в порядке и сроки, установленные законодательством Республики Беларусь.

5.6. Эмитент в соответствии с законодательством Республики Беларусь раскрывает годовой отчет путем размещения соответствующей информации в объеме, определенном законодательством, на Едином информационном ресурсе, а также путем опубликования в газете «Звязда», либо путем размещения на сайте Эмитента, указанном в пункте 2 настоящего документа, в срок не позднее одного месяца после утверждения годового отчета в порядке, установленном законодательством Республики Беларусь о хозяйственных обществах.

Иная информация Эмитента раскрывается в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

6. Наименование депозитария, обслуживающего эмитента

Общество с ограниченной ответственностью «Промреэстр» (далее — депозитарий), зарегистрированный Минским горисполкомом 29.06.2001 за №101275094, код депозитария — D23.

Место нахождения депозитария: Республика Беларусь, 220004, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608.

Специальное разрешение (лицензия) на право осуществления профессиональной и биржевой деятельности по ценным бумагам № 02200/5200-124-1123, выдано Министерством финансов Республики Беларусь, действовательно до 01.08.2022.

7. Размер уставного фонда эмитента

Уставный фонд Эмитента составляет 1 000 000 (один миллион) белорусских рублей (без учета деноминации 1 июля 2016 г., в денежных знаках образца 2000 г.), или 100 (сто) белорусских рублей (с учетом деноминации 1 июля 2016 г., в денежных знаках образца 2009 г.).

8. Форма облигаций, объем выпуска и количество облигаций

Облигации второго выпуска — на предъявителя, документарные, дисконтные, неконтрактные (далее — Облигации).
Объем выпуска Облигаций по номинальной стоимости — 300 000 (Триста тысяч) белорусских рублей.

Количество Облигаций — 1500 (Одна тысяча пятьсот) штук.
Номинальная стоимость Облигации — 200 (Двести) белорусских рублей.

9. Сведения об обеспечении исполнения обязательств по облигациям
Эмитент осуществляет эмиссию Облигаций без учета положений, предусмотренных в подпункте 1.7 пункта 1 Указа Президента Республики Беларусь от 28 апреля 2006 г. № 277 «О некоторых вопросах регулирования рынка ценных бумаг» (далее — Указ № 277), в соответствии с подпунктом 1.8 пункта 1 Указа № 277.

10. Срок размещения облигаций

Эмитент осуществляет размещение (открытую продажу) Облигаций в период с 16.01.2017 по 08.01.2018, если иной срок до окончания периода размещения не будет определен решением общего собрания участников Эмитента.

Срок размещения Облигаций может быть сокращен в случае полной реализации всего объема выпуска Облигаций.

11. Порядок размещения облигаций. Место и время проведения открытой продажи облигаций
Размещение (открытая продажа) Облигаций Эмитента производится после регистрации Республиканским органом государственного управления, осуществляющим государственное регулирование рынка ценных бумаг (далее — Регистрирующий орган), второго выпуска Облигаций, опубликования заверенной Регистрирующим органом краткой информации об эмиссии Облигаций в газете «Звязда», а также размещения краткой информации об эмиссии Облигаций на Едином информационном ресурсе рынка ценных бумаг.

Размещение (открытая продажа) Облигаций осуществляется по поручению Эмитента на неорганизованном рынке профессиональным участником рынка ценных бумаг ООО «ВестБизнесГруп» (специальное разрешение (лицензия) на право осуществления профессиональной и биржевой деятельности по ценным бумагам № 02200/1401-12-1109, сроком действия до 28.04.2022, выдана Министерством финансов Республики Беларусь), по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608, в рабочие дни с 9.00 до 17.00.

Покупатели Облигаций перечисляют Эмитенту денежные средства в белорусских рублях в безналичном порядке на р/с 3012165665016 в ОАО «БПС-Сбербанк» Региональная дирекция №700, МФО 153001369, либо вносят наличными в кассу ООО «ВестБизнесГруп» по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608, в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

Владельцами Облигаций могут быть физические и юридические лица, индивидуальные предприниматели, резиденты и нерезиденты Республики Беларусь.

12. Срок и порядок обращения облигаций

Срок обращения Облигаций — 364 календарных дня (с 16.01.2017 по 15.01.2018). Дата начала размещения и дата начала погашения Облигаций считаются одним днем.

Обращение Облигаций осуществляется среди физических и юридических лиц, индивидуальных предпринимателей, резидентов и нерезидентов Республики Беларусь в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

13. Дата начала погашения облигаций

14. Размер или порядок определения размера дохода по облигациям, условия его выплаты. Минимальная цена продажи облигаций
По Облигациям выплачивается дисконтный доход (доход в виде разницы между ценой приобретения Облигаций и ценой их погашения по номинальной стоимости), установленный из расчета 25,0 (Двадцать пять) процентов годовых со дня продажи Облигаций по дату их погашения включительно.

Выплата дохода владельцам Облигаций производится одновременно при погашении Облигаций.

Годовая доходность по Облигациям рассчитывается по формуле:

$$Pr = \frac{(Nd - Ц) \times 100}{Ц} / \left(\frac{T365}{365} + \frac{T366}{366} \right),$$

где

Pr — годовая доходность по дисконтным облигациям (процентов годовых);

Nd — номинальная стоимость дисконтных облигаций;

Ц — цена продажи дисконтных облигаций;

T365 — количество дней до погашения дисконтных облигаций, приходящееся на календарный год, состоящий из 365 дней;

T366 — количество дней до погашения дисконтных облигаций, приходящееся на календарный год, состоящий из 366 дней.

Продажа Облигаций осуществляется по цене ниже номинальной стоимости. В дату начала открытой продажи (16.01.2017) Облигации размещаются по минимальной цене, которая составляет 160,09 (сто шестьдесят белорусских рублей девять копеек) за одну Облигацию.

Начиная с даты, следующей за датой начала размещения (открытой продажи) Облигаций, размещение Облигаций осуществляется по цене, равной текущей стоимости Облигаций.

Текущая стоимость Облигаций рассчитывается по формуле:

$$C = Цс + \frac{Цс \times Пс}{100} \times \left(\frac{T365}{365} + \frac{T366}{366} \right),$$

где

C — текущая стоимость дисконтных облигаций;

Цс — цена продажи дисконтных облигаций на дату начала размещения данного выпуска облигаций;

Пс — доходность (процентов годовых), установленная эмитентом;

T — количество дней обращения (с даты начала их размещения по дату расчета их текущей стоимости) дисконтных облигаций данного выпуска;

T365 — количество дней обращения дисконтных облигаций, приходящееся на календарный год, состоящий из 365 дней;

T366 — количество дней обращения дисконтных облигаций, приходящееся на календарный год, состоящий из 366 дней.

Количество дней обращения Облигаций определяется с даты начала их размещения (открытой продажи) по дату расчета их текущей стоимости. При этом дата начала размещения (открытой продажи) Облигаций и дата расчета их текущей стоимости считаются одним днем. Если срок обращения (период начисления дохода) делится переходом с календарного года, состоящего из 365 дней, на календарный год, состоящий из 366 дней, либо наоборот, то при определении значений T365 и T366 уменьшается количество дней в первой части периода, независимо от количества дней в календарном году.

Расчет цены продажи и текущей стоимости осуществляется по каждой Облигации, исходя из фактического количества дней в году.

Расчет цены продажи и текущей стоимости осуществляется с точностью до двух знаков после запятой. Округление производится по правилам математического округления.

15. Условия и порядок досрочного погашения облигаций.

В период обращения Облигаций Эмитент вправе принять решение о досрочном погашении данного выпуска Облигаций либо его части до даты начала их погашения.

Эмитент осуществляет досрочное погашение части настоящего выпуска Облигаций при невозможности предоставления обеспечения исполнения обязательств по Облигациям в случаях, установленных законодательством.

В случае принятия решения о досрочном погашении выпуска Облигаций (части выпуска Облигаций) Эмитент не позднее, чем за 5 (Пять) рабочих дней до установленной Эмитентом даты досрочного погашения Облигаций уведомляет владельцев Облигаций посредством размещения соответствующей информации в газете «Звязда» о дате и объеме досрочно погашаемых Облигаций, а также раскрывает такую информацию на Едином информационном ресурсе.

В случае принятия решения о досрочном погашении части данного выпуска Облигаций погашение осуществляется пропорционально количеству Облигаций, принадлежащих владельцам.

Досрочное погашение Облигаций осуществляется Эмитентом по текущей стоимости Облигаций, рассчитанной на дату досрочного погашения Облигаций. При этом предъявителю оригинала Облигации в месте продажи Облигаций, расположенном по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608, выплачивается ее текущая стоимость в белорусских рублях наличными денежными средствами либо путем перечисления в безналичном порядке причитающихся денежных средств на счет владельца Облигаций в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

16. Порядок погашения облигаций
Погашение Облигаций осуществляется Эмитентом, начиная с 15.01.2018, в отношении лиц, предъявивших оригиналы Облигаций к погашению, независимо от сроков обращения владельца Облигаций.

Погашение Облигаций осуществляется в месте продажи Облигаций, расположенном по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608, в рабочие дни с 9.00 до 17.00.

При погашении Облигаций предъявителю оригинала Облигации выплачивается номинальная стоимость Облигации в белорусских рублях наличными денежными средствами либо путем перечисления в безналичном порядке причитающихся денежных средств на счет владельца Облигаций в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

17. Условия и порядок приобретения облигаций эмитентом до даты начала их погашения

Эмитент обязуется приобрести Облигации до даты начала их погашения (далее — досрочный выкуп Облигаций) по текущей стоимости Облигаций 17.07.2017 у любого их владельцев.

Досрочный выкуп Облигаций осуществляется по поручению Эмитента профессиональным участником рынка ценных бумаг — ООО «ВестБизнесГруп» на неорганизованном рынке по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608, 17.07.2017 с 9.00 до 17.00 в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

Досрочный выкуп Облигаций осуществляется по текущей стоимости Облигаций, рассчитанной на дату досрочного выкупа Облигаций. При этом предъявителю оригинала Облигации выплачивается текущая стоимость Облигации в белорусских рублях наличными денежными средствами либо путем перечисления в безналичном порядке причитающихся денежных средств на счет владельца Облигаций в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

Для продажи Облигаций Эмитенту владельцы Облигаций обязаны:

1) подготовить заявление, содержащее:

полное наименование владельца Облигаций — юридического лица (ФИО владельца Облигаций — физического лица, индивидуального предпринимателя); юридический адрес (место нахождения) владельца Облигаций — юридического лица (место жительства владельца Облигаций — физического лица, индивидуального предпринимателя) и контактные телефоны владельца Облигаций;

номер выпуска Облигаций и количество продаваемых Облигаций;

согласие с условиями и порядком приобретения Облигаций;

подпись уполномоченного лица и печать владельца Облигаций — юридического лица (подпись владельца Облигаций — физического лица, индивидуального предпринимателя);

2) предоставить указанное заявление не позднее 15 (Пятнадцати) рабочих дней до даты выкупа Облигаций заказным письмом или непосредственно по адресу: Республика Беларусь, 220004, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608, ООО «ВестБизнесГруп»;

3) в случае если для осуществления продажи Облигаций Эмитенту владельцу Облигаций необходимо принятие решения соответствующего органа, или получение согласования, или получение разрешения — заблаговременно принять (получить) данное решение (согласование, разрешение).

В случае невыполнения владельцем Облигаций вышеуказанных условий приобретения Облигаций Эмитентом не осуществляется.

В период обращения Облигаций Эмитент имеет право:

осуществлять досрочный выкуп Облигаций в иные даты (цену и количество приобретаемых Облигаций определяет Эмитент);

осуществлять досрочное погашение выкупленных облигаций;

совершать иные действия с выкупленными Облигациями в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

18. Место, время и способ ознакомления с проспектом эмиссии облигаций

С Проспектом эмиссии Облигаций можно ознакомиться в период открытой продажи Облигаций в рабочие дни с 9.00 до 16.00 по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. К. Цеткин, д. 16, к. 608, ООО «ВестБизнесГруп».

При обращении к Эмитенту с целью ознакомления с Проспектом эмиссии Облигаций потенциальным инвестору (инвестору) предоставляется Проспект эмиссии Облигаций и/или заверенная копия Проспекта эмиссии Облигаций для обозрения (чтения) с возможностью сделать выписки из представленного документа.

Управляющий ООО «Фабрика Ромакс»

ИП Кильчевский С.В.

Главный бухгалтер ООО «Фабрика Ромакс»

Хованская И.В.

ЗВЯЗДА

31 снежня 2016 г.

■ Паралелі

«ЛЮБЛЮ НАДЗЯВАЦЬ ЎСЁ ЯРКАЕ»

Уладальнікі «пеўневых» прозвішчаў расказваюць пра свае характары

Певень — птушка яркая, гордая, храбрая і задзірыстая. Устае з усходам сонца, з важным выглядам ходзіць па двары і, калі што не па ім, заўсёды гатова ўлезці ў бойку. Беларусы з «пеўневымі» прозвішчамі, аказваецца, шмат у чым на яго падобныя.

Кацярына ПЕТУХОВІЧ, Мінск

— Які ў мяне характар? Бойкі, задзірысты. Мяне вельмі лёгка завесці. Магу пакрыўдзіцца літаральна з-за дробязі. І са мной лепш не спрачацца — упартая, — з усмешкай апісвае сябе дзяўчына і гаджаецца, што з сімвалам наступнага года ў яе шмат падобнага.

У дзяцінстве Кацярына лёгка магла кіраваць іншымі дзецьмі, прычым рабіла гэта з задавальненнем. Успамінае, што калі ёй давалі нейкае заданне, то прыгожа магла скінуць яго на кагосьці іншага. А вось у бойкі ніколі не ўвязвалася.

Дзяўчына працуе івэнт-менеджарам у агенцтва маркетын-гавых даследаванняў. Нягледзячы на «пеўневае» прозвішча, працянацца ранкам ёй вельмі цяжка. «Кожны раз мару, каб хутчэй наступілі выхадныя».

Сваім самым адважным учынкам Кацярына лічыць тое, што знайшла ў сабе сілы акунуцца ў палонку на Вадохрышча. «У хуткім часе збіраюся паўтарыць, — кажа яна. — Увогуле ёсць мара скокнуць з парашутам. Баюся вышыні, але вельмі хочацца».

Тамара ПЕТУХОВА, вёска Сокарава Бешанковіцкага раёна

— Гэта прозвішча мне ад мужа дасталася. І вось дзіўна: муж мой спакойны, і ў сям'і ў яго ўсё такія ж. А я, наадварот, актыўная, — заўважае Тамара Максімаўна.

Некалі яна працавала эканамістам у калгасе, потым загадчыцай дзіцячага садка. З 2009 года і да сёлетняй восені была старэйшай вёска і не раз адстойвала інтарэсы аднавыскоўцаў. Былі, напрыклад, праблемы з вывазам смецця. Іх вырашылі: цяпер з Бешанковіч пастаянна прыязджае машына.

Пытанне ачысткі вуліц ад снегу таксама ўладзілі.

— Трэба ж, каб і «хуткая» магла праехаць пры неабходнасці, і газ прывезлі. А то раней па 20 сантыметраў снегу на дарозе намятала, — кажа Тамара Максімаўна.

Дабіліся і таго, каб на вясковы ФАП перыядычна выдзялялі брыгаду ўрачоў з райцэнтра. У Сокарава цяпер рэгулярна прыязджаюць тэрапеўт, хірург, неўрапаталаг.

Тамара Максімаўна даўно на пенсіі. Гаспадарку трымае невялікую, але ўсё роўна ўстае з першымі пеўнямі. «Прывычка ўжо. Люблю з самай раніцы ўсё справы парабіць».

Вячаслаў ПЕТУХОЎ, Гарадок

З нядаўняга часу майстар вытворчага навучання Гарадоцкага дзяржаўнага аграрна-тэхнічнага каледжа — яркая асоба ў сваім раёне. На сёлетнім прафсаюзным конкурсе творчасці працоўных калектываў «Новыя імёны Беларусі» ён стаў найлепшым у вобласці і адным з фіналістаў рэспубліканскага этапу.

— Свае вырабы я ствараю з адходаў і металалому. Нічога не пераплаўляю: бяру ўжо гатовыя дэталі, якія адслужылі сваё, і проста злучаю ў адно. У калекцыі ёсць фігуркі цмокаў, скарпіёнаў, міні-мадэлі трактароў і матацыклаў, — расказвае Вячаслаў пра хобі, якім захапляецца ўжо трэці год.

Мужчына прызнаецца: яму, які і пеўню, не сядзіцца на месцы. Пастаянна ў рабоце. А па характары ён настойлівы.

— Калі стаўлю сабе мэту, абавязкова мушу яе дасягнуць. Не сёння, дык заўтра. І ведаецца, усё, аб чым марыў у дзяцінстве, атрымаў.

Цяперашняя мэта Вячаслава — другая адукацыя. «Мне нават сны сніліся, што я вучуся. Канспекты пішу, хаджу па аўдыторыях. Думаў: дзіўна, у мяне ж ёсць дыплом. Але ўрэшце вырашыў атрымаць яшчэ адну адукацыю, педагагічную. І — ці павяршыце — я толькі сеў за парту, перастаў сніць вучобу».

Вячаслаў лічыць, што ў жыцці заўсёды ёсць месца подзвігу. Па маладосці адважных учынкаў у мужчыны хапала, але хіба цяпер успомніш усё?

Антаніна ПЕВЕНЬ, Буда-Кашалёва

Сваё прозвішча дзяўчына атрымала разам са штампам аб шлюбе ў пашпарце.

— Магчыма, раней больш спакойная была, — разважае. — А цяпер абурыцца магу, нават у чарзе на пошце. Ці то новае прозвішча на мяне так паўплывала, ці то работа?

Працуе Антаніна вядучым спецыялістам мабілізацыйнай групы ў раённым ваенным камісарыяце. Зусім не па спецыяльнасці: дзяўчына скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Але пасля вяселля пераехала з мужам у іншы горад, давалося змяніць работу. Праўда, для творчасці месца засталася. Антаніна займаецца музейным пакоем у ваенкамаце, куды збіраюцца экспанаты, звязаныя з ваеннай гісторыяй раёна.

— А яшчэ ў мяне гардэроб змяніўся, — дзеліцца яна. — Некалі ва ўсё цёмнае адзявалася, а тут палюбіла яркія колеры: чырвоны, ружовы, каралавы.

Наталія ЛУБНЕЎСКАЯ.

lubneuskaya@zviazda.by

НОВЫ ГОД З АГЕНЬЧЫКАМ,

або Святочныя байкі ад бабруйскіх ратавальнікаў

Для большасці з нас Новы год — выхадны дзень, а для ратавальнікаў — службовы будні. Але гэты дзень усё роўна адзначаецца ад любога іншага. Таму і гісторыі, звязаныя з ім, запамінаюцца надоўга. Бабруйскія ратавальнікі з давальненнем падзяліліся некаторымі з іх.

БЛУКАННІ КАЛЯ ХАТЫ

Два былыя ратавальнікі пенсіянеры, Пятро і яго сябра па мянушцы Булькатун, любілі пасля застолляў паспрачацца, хто лепей пажары тухшы. Аבודвум было ўжо за 80, калі адбылася гэтая гісторыя. Булькатун хварэў на курную слепату, у цемры нічога не бачыў. Аднойчы пасля таго, як яны разам адзначалі Новы год, Пятро пайшоў праводзіць Булькатуну дахаты. На вуліцы — хоць вока выкалі, Булькатун нават пачаў хвалявацца, што яны заблукаюць у цемры. Пятро супакоіў: не перажывай, маўляў, дазва. Усё было добра да таго моманту, пакуль яны зноў не пачалі спрачацца. І Пятро вырашыў з сябра пажартаваць. «Вой, дружа, дык мы ж з табой заблукалі», — зрабіў выгляд, што яго сапраўды страшна. Булькатун адразу ж прыціх. Пятро ледзь стрымліваўся, каб не засмяяцца ўслых. Перад імі хата сябра, а гаспадар стаіць разгублены. «Вось, трымайся за дрэва, — загадаў Пятро. — А я пайду людзей пашукаю. Чуеш, дзесьці сабакі брэшучы». Сам пайшоў дамоў спаць, думаў, што таварыш хутка зразумее, што ён каля сваёй хаты. Але ж Булькатун і не ўцяміў, куды ісці, стаіць сабе, за дрэва трымаецца. А холадна. Трываў да апошняга, а потым пачаў крычаць: «Людзі, дапамажыце!» На крыкі выйшла жонка. «Вось дурань, напіўся так, што дома роднага не бачыць», — папракнула яна і павяла небарак у хату.

А ЯНА ЯК ШЫБАНЕ ТОКАМ

Перад Новым годам кожны стараецца нешта новенькае для дома прыдбаць. Вось і жонка аднаго ратавальніка купіла люстру. І так ёй закарцела хутчэй яе падвесіць, што ледзь дачакалася мужа з дзядурства. Чалавек суткі працаваў, на пажары ездзіў, спаць хоча — памірае. Але жонцы пярэчыць не стаў, палез з гэтай люстрой на эдлік. Трымае яе пад столлю, а жанчына знізу кіруе — адсунь, прысунь. Мужык ледзь трымаецца, каб не заснуць, яго то ў адзін бок павядзе, то ў другі. Жонка яго вазымі і ўшчыпні, каб не спаў. Той, як падкошаны, бухнуўся на падлогу і ўзвыў ад болю. На карэце хуткай дапамогі завезлі яго ў бальніцу, урач вынес прысуд — пералом. Пытаецца, як гэта вы, даражэнькі, у сваёй жа кватэры нагу зламалі? А той з усёй шчырасцю: не паверыце, доктар, глядзеў, дзе б люстру падвесіць, а яна як шыбане токам. Ды не па руках!

«НЛА» НА АНТЭНЕ

Адзін недаверлівы палкоўнік святкаваў Новы год дома, але вырашыў прагрантэляваць, як яго падначалены ў святочную ноч працуюць. Патэлефанаваў у часць каля 4 гадзін ночы і кажа: з міліцыі паведамілі, што нейкі шар зачэпіўся за антэну нашай вышкі радыёсувязі, зараз прыедуць, а вы дапамажыце ім зняць. Усё гэта ён прыдумаў, каб народ не драмаў. А сам з пачуццём выкананага абавязку пайшоў спаць. Дыспетчар не вельмі зразумела, што да чаго, але пакінула на месцы сваю памочніцу, а сама разам з адным з ратавальнікаў пайшла па тэрыторыі шукаць той шар. Яны і ліхтарыкам на тую вышку свяцілі, і вакол усе дрэвы і будынкі агледзелі. Паўгадзіны блукалі, але нічога не знайшлі. Спалоханыя, тэлефануюць начальніку: так, маўляў, і так. Шара няма, мі-

ліцыя не прыязджала. А той нічога зразумець не можа. Які шар? Якая міліцыя? Толькі потым да яго дайшло што да чаго.

«А ВЫ ХТО?»

Здарылася гэтая ў 90-я гады. У пажарнай часці вырашылі свайго работніка апраўць Дзедам Марозам, каб дзецям супрацоўнікаў падарункі разнёс. Адна сям'я якраз напярэдадні свята атрымала кватэру ў новым доме. Акрамя Дзеда Мароза і Снягуркі яны запрасілі яшчэ і калегу, які добра граў на гармоніку. І вось адправілася вясёлая кампанія да іх у гасці. Хутка знайшлі гэты дом, селі ў ліфт і паехалі на сёмы паверх. Ліфт невялікі, а ўсе ўдзельнікі мерапрыемства ў святочных касцюмах ды яшчэ з падарункамі, нехта з іх выпадкова зачэпіў кнопку, і ліфт стаў. Яны пажартавалі і зноў націснулі на сямёрку. Праехалі паверх — зноў «аварыя». Ціснуць кнопку, а ліфт не кранаецца з месца. «Захраслі», — вырашылі сябры і давай шумець, каб прыцягнуць увагу. Мабільнікаў тады яшчэ не было.

Нарэшце ў іх пытаюцца: а вы хто? Яны ў адказ: пажарны Дзед Мароз і яго сябры. Мужчына, які вёў з імі перагаворы, аж разлаваўся: «Калі не жадаеце прызнавацца, міліцыю выклікаю». На гэта яму з ліфтавай кабіны гармонік зайграў. Усё скончылася тым, што ліфт адкрылі толькі тады, калі прыехала міліцыя. І тут, як той казаў, адбылася нямая сцэна. Ніхто не думаў, што ў ліфце сапраўды Дзед Мароз. Хутка высветлілася, што непаразумеўне адбылося з-за падлеткаў, якія панадзіліся катацца на ліфце то ўверх, то ўніз. Старшыня дамавога камітэта папрасіў ліфцёра, каб ён, калі гэтыя хуліганы зноў будуць надакучаць, выклікаў ліфт і паклікаў яго. Ліфцёр так і зрабіў. Бедалагі ж амаль паўгадзіны ў ліфце прасядзелі.

ДЗЕД МАРОЗ, ЧОРТ І ПАЖАРНЫ

У пажарную часць №1 запрасілі некалькі артыстаў з тэатра для навагодняга прадстаўлення. Гэта таксама было ў 90-я. Народ тады вельмі хуліганіў, салюты ў вокны заляталі. На святы, як заўсёды, у кожнай часці ўводзілася ўмацаванне. Замест звычайных дзвюх каманд дзядурчылі тры. У той дзень, калі намячалася прадстаўленне, з тэатра чакалі пяцярью акцёраў, а прыйшло толькі трое. Па сцэнарый ім не хапала Дзеда Мароза і чорта, яны прапанавалі загрыміраваць пад іх двух ратавальнікаў. Сказалі, што ім нічога рабіць не прыйдзеца, яны самі за ўсіх адыграюць. Справа даручылі запасной трыцяці камандзе, спадзяваліся, што ім нікуды ехаць не прыйдзеца. Хлопцаў апраўлі як трэба, загрыміравалі і запрасілі на сцэну. Тут, як назло, пасыпаліся званкі. Першая каманда паехала, за ёй у хуткім часе адправілася другая. Першыя яшчэ не паспелі вярнуцца, як чарговы выклік — у Новай Слабодцы хлэй загарэўся. «Запасныя» паскакалі ў машыну проста са сцэны і — паехалі. Як потым высветлілася, дзед гнаў самагонку, глынуў першака і захацеў закусіць. Пабег у хлэй па яйкі, цыгарэта выпала, і пачала гарэць салома. Ён яе снегам закідаў, але на ўсялякі выпадак выклікаў ратавальнікаў. Тыя прыехалі, хуценька справіліся з усім і паехалі. Да дзеда суседзі збегліся, пытаюцца: што гарэла? А ён ім адно і тое ж паўтарае: іх трое было — Дзед Мароз, чорт і ратавальнік. Людзі думаюць, зусім стары розум страціў. Дзед потым сам тэлефанаваў у «пажарку», каб спытацца, хто ж да яго прыйзджаў. Ледзь супакоілі.

Навагоднія гісторыі расказвалі ратавальнікі пажарна-аварыйнай часцей №1 і 2 горада Бабруйска падпалкоўнік Алег Гладкевіч, старшыня Аляксандр Булацкі, старшы сяржант Міхаіл Зайцаў і маёр Уладзімір Будко.

А запісала Нэлі ЗІГУЛЯ. zigulya@vziazda.by

АД СМУТКУ ДА РАДАСЦІ

УСПАМІНАЕМ САМЫЯ ЯРКІЯ СПАРТЫЎНЫЯ ПАДЗЕІ 2016-га

Адыходзячы год падарыў нам нямала эмоцый, іх спектр быў цалкам розны, але, здаецца, так яно і павінна быць. Спорт — гэта людзі, гэта іх жыццё, іх лёсы, а значыць, там абавязкова здараюцца і ўзлёты, і падзенні. 2016-ы атрымаўся далёка не адназначным як для сусветнага спорту, так і для нашага, беларускага, таму ў навагоднім рэйтынгу «Звязды» мы ўгадваем не толькі прыемныя моманты, але і расчараванні.

1. СУПЯРЭЧЛІВЫ РЫА

У год, калі праходзіць Алімпійскія гульні, летнія або зімовыя, для спартсменаў і ўсіх людзей у свеце спорту не можа быць спаборніцтваў больш важных і прэстыжных, чым Алімпіада. Гульні-2016 яшчэ да свайго пачатку нарабілі шмат шуму і абяцалі стаць аднымі з самых скандальных. Перш за ўсё, гэта звязана з палітычнымі і эканамічнымі праблемамі прымаючай краіны — Бразіліі. Негатоўнасць спартыўных аб'ектаў, недабудаваная алімпійская вёска, недастатковыя меры бяспекі — усё гэта было, і часам ці то журналістыка выдумкі, ці то рэчаіснасць наогул ставілі Алімпіаду ў Рыа-дэ-Жанейра пад пагрозу зрыву. Па меры набліжэння галоўных стартаў узнікла яшчэ адна вострая праблема — допінг. Шэраг скандалаў на гэтую тэму пракаціўся, здаецца, па ўсім свеце, закрываючы самыя магутныя спартыўныя дзяржавы. Абвінавачванні прад'яўляліся асобным спартсменам, федэрацыям і цэлым краінам. Часам гэтыя абвінавачванні ставіліся пад сумненне і выглядалі цалкам неабгрунтаванымі. Такія несправядлівыя не абмінула і нашу краіну: напярэдадні адлёту ў Бразілію былі дыскваліфікаваны нашы весляры. Нягледзячы на ўзмоцненую барацьбу спартыўных чыноўнікаў, не атрымалася вярнуць мужчынскую зборную ў Рыа, тым самым, магчыма, мы не далічыліся некалькіх алімпійскіх медалёў. Шкада.

Але, нягледзячы на ўсё, Алімпіада ў Рыа адбылася, там былі перамогі, рэкорды і слёзы паражэнняў — усё як мае быць. Яна усё роўна стала вялікім спартыўным святам.

2. «ЗАЛАТЫ» БАТУТ ГАНЧАРОВА

Бясспрэчна, самай яркай падзеяй Алімпійскіх гульняў 2016 года для ўсіх беларусаў стала выступленне батутыста Уладзіслава Ганчарова, які прынёс у скарбонку краіны адзіную залатую ўзнагароду. У фінальным скачку ён абыграў самых прынцыповых сапернікаў — кітайцаў, і ўпершыню ў гісторыі беларускага спорту заваяваў алімпійскі медаль у гэтым відзе праграмы.

— Калі шчыра, ехаў сюды за «серабром» ці «бронзай». Але кітайскія спартсмены заваліліся, і з'явілася «акенца». Верыў у сябе, доўга да гэтага ішоў, і ўпусціць такі шанц было б вельмі крыўдна, — сказаў Уладзіслаў пасля перамогі.

Пазней яго прызнаюць ганаровым грамадзянінам роднага для Ганчарова Віцебска, а потым — лепшым спартсменам года ў краіне. І ён гэта заслужыў. Дзякуй, Улад!

3. Сем медалёў Бокага

Урадженец Бабруйска 22-гадоваы Ігар Бокій стаў рэкардсменам па колькасці ўзнагарод Параалімпійскіх гульняў адыходзячага года. На яго рахунку шэсць залатых і адзін бронзавы медаль у плаванні. Ва ўсім свеце Бо-

кага ўжо назвалі «беларускім Фэлпсам», але Ігар пасля поспехаў не страціў сваю сціпласць — нягледзячы на шматлікія ўзнагароды, сёння ён працягвае трэнервацца і плануе дасягнуць яшчэ большых вынікаў.

— Наперадзе хапае вяршынь, якія хочацца пакарыць. Буду імкнуцца дасягаць лепшых вынікаў, перамагаць самога сябе, — кажа спартсмен.

4. СПАРТЫЎНЫ БЭЗІ-БУМ

Вясной 2016 года стала вядома, што самая тытулавана біятланістка краіны Дар'я Домрачава і не менш вядомы нарвежскі спартсмен Б'ёрндален стануць бацькамі. Выдатная падзея ў іх сям'і адбылася 1 кастрычніка: у адным са сталічных радзільных дамоў краіны на свет з'явілася маленькая Ксенія. Але шчаслівая бацькі не доўга ўпіваліся радасцю, бо на носе было адкрыццё біятлоннага сезона. Сёння Б'ёрндален на лыжні, а Дар'я ўжо больш за месяц трэнеруецца і ў пачатку 2017 года плануе вярнуцца ў вялікі спорт.

Яшчэ адна падобная навіна здзівіла ўсіх незадоўга да Алімпійскіх гульняў. На гэты раз пра сваё «цікавае становішча» заявіла яшчэ адна алімпійская чэмпіёнка — Вікторыя Азаранка. У пачатку года яна выйграла прэстыжны турнір у Брысбене і Індыян-Уэлсе, пасля ў Вікторыі ўзнікла праблема са здароўем, а потым неўзбаве з'явілася радасная навіна аб цяжарнасці. 20 снежня на свет нарадзіўся Леа Аляксандр, менавіта так Азаранка назвала свайго першынца. У

вялікі спорт у 2017 годзе Вікторыя вяртацца не збіраецца, а вось у 2018-м ужо абяцае ззяць на кортах. Чакаем.

Напрыканцы адыходзячага года бацькам стаў і самы вядомы беларускі футбаліст Аляксандр Глеб — у спартсмена і яго жонкі Святланы нарадзілася дачка.

5. МЫ УСЁ ЗАСЛУЖЫЛІ ГЭТЫЯ ЕЎРАГУЛЬНІ

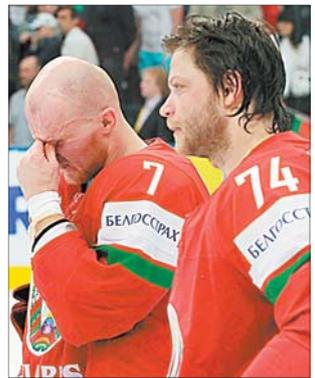
На працягу ўсяго 2016-га Беларусь прымала прэстыжныя спартыўныя турніры і важныя мерапрыемствы. Бліжэй да завяршэння года стала вядома, што Мінск увайшоў у топ-20 спартыўных гарадоў свету. Цяпер мы ў адным шэрагу з такімі грандамі, як Парыж, Токіа, Лондан. Пагадзіцеся, прыемна.

Умацаваць сваё становішча і павысіць імідж сярод сусветных лідараў у нас яшчэ будзе магчымасць, калі Бе-

ларусь правядзе Еўрапейскія гульні, якія намечаны на 2019 год. Нагадаем, рашэнне аб гэтым было прынята па выніках галасавання на 45-м пасяджэнні Генеральнай асамблеі Еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў, якое прайшло ў кастрычніку ў Мінску.

6. МІМА ПХЭНЧХАНА...

Можа, так нам і трэба? Таму што адным з самых галоўных расчараванняў гэтага года стала наступленне нацыянальнай зборнай па хакеі. Спачатку нашы няўдала правялі чэмпіянат свету ў Санкт-Пецярбургу, дзе ўступілі як сусветным грандам — зборным Фінляндыі, ЗША, Канады, сераднякам — Германіі і Славакіі, так і аўтсайдарам — венграм. Перамогішы толькі французам, зборная Беларусі цудам змагла ўтрымацца ў эліце. Але праз тры

месяцы нашых хакеістаў зноў чакаў сур'ёзны і яшчэ больш адказны экзамен — алімпійская кваліфікацыя. За права паехаць на Алімпійскія гульні ў Паўднёвую Карэю на родным лёдзе мы змагаліся са зборнымі Даніі, Славеніі і Польшчы і гэтую барацьбу, на жаль, праігравалі, адправіўшы ў Пхэнчхан славенцаў.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ. lobazhevich@vziazda.by

ТРЫ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі Мікалая КАЗЕКІ, трэнера нацыянальнай зборнай па фрыстайле, чые вучні заваявалі шэсць алімпійскіх медалёў:

- 1 2016 год, напэўна, не быў для мяне нейкім асаблівым. Пражылі мы яго звычайна, як і большасць папярэдніх гадоў. Усё мае жыццё звязана са спортам, таму, вядома, самай яркай падзеяй адыходзячага года назаву Алімпійскія гульні ў бразільскім Рыа-дэ-Жанейра. Больш за ўсё мяне там уразіла перамога Уладзіслава Ганчарова. Не таму, што гэта адзінае наша «золата» на Алімпіядзе, а таму, што гэты медаль быў заваяваны ў маім любімым відзе спорту — скачках на батуте. Ім я займаўся з дзяцінства і стаў чэмпіёнам СССР. У жыцці ўжо бачыў не адны Алімпійскія гульні, і таму магу сказаць, што Алімпіада-2016 не стала асаблівай. Яна запаміналася як станоўчы момант, калі беларускія спартсмены падымаліся на п'едэстал, так і адмоўнымі, калі мы ў вялікай колькасці чулі скаргі аб умовах правядзення спаборніцтваў у Рыа. Значную лыжку дзёгцю ў гэтае спартыўнае свята дадалі і допінгавыя скандалы, якія расцягнуліся на ўвесь год.
- 2 Вядома, кожны год можна ацэньваць з двух полюсаў, гэта як два бакі аднаго медалю. У 2016-м свет ускалыхнула чарада тэрактаў у Еўропе, наш час настолькі неспакойны цяпер... Думаю, такія сумныя падзеі заўсёды прыносяць трывогу ў сэрцы не толькі тых людзей, краіны якіх падвергліся нападзенням, але і ўсіх жыхароў планеты.
- 3 А з асабістых, менш машабных падзей — 2016 год стаў запамінальным тым, што я пераехаў у новую кватэру. Гэта таксама значны момант, але ўжо толькі ў маім жыцці.

У ЧУЖЫЯ САНИ

Ці не кожная дбайная гаспадыня да навагодніх свят рыхтуецца загадзя. А тым больш — калі прымае гасцей.

Да маёй прыяцелькі Таццяны яны збіраліся якраз пад Новы год. І ўсё было б добра, калі б у яе напярэдадні быў выхадны ці хоць бы першая змена. А то ж, як на ліха, другая. Трэба, значыць, адпрацаваць, потым дабрацца дадому, накрышыць салатаў, накрыць святочны стол. А яшчэ ж неяк умудрыцца — зрабіць прычоску, макіяж, прыбрацца ў новую сукенку...

Ну, як гэта ўсё паспець? Найбольшая надзея была на мужа. Ён абяцаў, што забярэ Таццяну з работы, падвязе дамоў. Хвілін за пяцьдзесят да заканчэння змены яна патэлефанавала яму, каб упэўніцца, што нічога не змянілася, сказала, дзе канкрэтна будзе чакаць.

І вось уся ў пакунках ды сумках яна стаіць на цёмнай дарозе, нервуецца, мерзне, а мужа ўсё няма і няма!

Нарэшце з-за павароту нешта вырульвае. Так і ёсць: іх светленькі «Опель».

Таццяна выступае наперад, на праезную частку, пачынае (каб жа муж хоць заўважыў, каб не пранёсся міма) галасаваць.

Дзякаваць богу, не марна: машына прытарможвае, спыняецца. Таццяна рэзка (бо злосці поўны косці, як той казаў) адчыняе дзверцу, на задняе сядзенне закідае сумкі, сама ўсаджаецца на прыездняе, а заадно бурчыць:

— Ну, і дзе ж цябе насіла? Колькі можна чакаць? Бесталач...

— Гэта вы мне? — спакойна пытае кіроўца.

Таццяну нібы варам абдае, бо за рулём не муж — нейкі незнаёмец.

— Ой, прабачце, калі ласка, — просіць яна. — Я думала, мой пад'ехаў.

...Што падумаў мужчына, падбіраючы на пустынной дарозе маладжавую кабету, засталася «за кадрам». Можна, трохі падзарабіць хацеў у навагоднюю ноч, можа, проста дапамагчы — падвезці жанчыну з клункамі, а можа, і пазнаёміцца?

Ва ўсякім разе, калі за святочным сталом Таццяна расказвала пра сваю прыгоду, яе муж заклапочана чухаў патыліцу. Казаў:

— Не ведаю, не ведаю, чаго ты ў чужую машыну села? З гэтым яшчэ трэба разабрацца. Як і цвёрда засвоіць, што на спатканні лепш прыязджаць загадзя. А то ж і сапраўды — звязуць... І шукай потым ветру ў полі.

Ф.А.,

г. Паставы

НА ШЧАСЦЕ!

Не буду казаць за іншых, а вось я дык вельмі любіў чытаць у «Звяздзе», як трэба спраўляць вяселлі, як хрэсьбіны, як правільна пасадыць людзей за жалобным сталом і г.д.

І сапраўды, шмат у нас розных звычаяў ды абрадаў! Забабонаў не менш таксама. Ва ўсякім разе я пра іх магу гадзінамі расказаць, прычым — на канкрэтных прыкладах, бо некалі, у мінулым стагоддзі, дзе толькі не быў са сваім баянам, каго толькі не жаніў ды ў войска не праводзіў, а заадно — не «камандоваў парадам». Тамаду ж тады не наймалі. У ролі вядучых выступалі мы, музыканты: падказвалі, як трэба выкупляць нявесту, як правільна праводзіць маладых на рэгістрацыю шлюбную ды вячанне, як потым сустракаць, як віншаваць...

Безліч было жартоўных падарункаў ды пажаданняў. Накшталт: «Мужу дару шпульку нітак, каб не бачыў іншых лытак», «Жонцы — гэты скрылік сала, каб свякроўку шанавала», «Сужэнцам дарым «скрыню» гліны, каб праз год былі хрысціны», а потым — ім жа — «жменьку медзі, каб былі дзеці, як мядзведзі»...

Усе гэтыя жартоўныя «рэчы» складаліся на новую талерку, накрытую гэтай жа новай хустачкай. Туды ж госці клалі і падарункі, у тым ліку грошы. Мы, напрыклад, гукалі:

— Бацька й маці гэтага дзіцяці! Просім вас чарку ўзяці, маладых падараваці, кравай пасьпяці!

Услед за роднымі бацькамі (у розным парадку) да стала падыходзілі хросныя, потым дзяды з бабулямі, сёстры і браты, шаферы і шаферкі, сябры, суседзі...

Калі ж каравай (а сапраўды, прызнаюся, быў на Брэстчыне, у іншых мясцінах адмыслова пёкса пірог альбо торт) быў раздзелены, і ўсе падарункі з гасцей сабраныя, грошы звязваліся ў насоўку, і мы аб'яўлялі жартоўны конкурс, з дапамогай якога ў маладой сям'і вызначаўся «міністр» фінансаў. Якраз яму — у кішэню альбо ў станік — і аддаваўся першы «капітал», пасля чаго талерку трэба было разбіць.

Зрабіць гэта мог хто заўгодна (апроч маладых), але ж найчасцей — давяралі нам, музыкантам. А ўжо мы «адрываўліся»: стараліся зрабіць гэта гучна, прыгожа, да таго ж з прыгаворам: «Колькі будзе вялікіх друзочкаў — столькі зычым сям'і сыночкаў! А кожны маленькі кусочак — хай будзе на дочак!»

Дык вось. Вяселле. Каравай. Мне даверана тая талерка (і шанец атрымаць я мінімум дзесяць рублёў). Я бяру яе, кажу патрэбныя словы, падымаю над галавою, з усёй сілы кідаю вобзём і...

«Аблом», спадарства! Няма ні кусочкаў, ні друзочкаў: талерка... не разбілася. А гэта знак, што... не будзе ў сям'і ні дачок, ні сыноў?!

Ад такой «перспектывы» госці ўміг працверзелі і сціхілі: сталі пазіраць то на тую талерку, то на разгубленых маладых, то на іх бацькоў, а ўрэшце — на мяне. Я павінен быў нешта сказаць. Але што?

За долю секунды ў галаве пракруцілася сто варыянтаў! Што ў маладых народзіцца адно дзіця, але геніяльнае?.. Што хрысціны не праз год?.. Выказаць надзею, што сям'я будзе трывай, як гэта талерка? Збрахаць, што першы «кідок» — рэпетыцыя і замахнуцца яшчэ раз?..

Госці (да бабкі не хадзі) чакалі ад мяне зусім іншага і...

Эўрыка, як той казаў! Я раптам успомніў, што ў маладога ёсць сястра, прычым незамужняя. А таму...

— Спадарства! А вы ведаеце, чаму гэтая талерка не разбілася? — папытаўся я.

Паўза, як у «Рэвізоры».

— А таму, каханенькія-родненькія, што яна яшчэ спатрэбіцца, бо ў гэтай хаце, сёлета, зноўку будзе вяселле!

Што тут пачалося, не перадаць! Воплескі, крыкі «біс» і «бравва!» Малады замест чаканай «дзясяткі» на талерку паклаў «дваццаціпятку», сват (дзядзька маладога) гэтаўкі ж дадаў зверху, гаспадыня (маці магчымай нявесты) з радасці мяне расцалавала, а бацька з такой сілай паціснуў руку, што пальцы з тыдзень не згіналіся!

Карацей, я выкруціўся. І, дарэчы, як у ваду паглядзеў: дзядзька на і сапраўды сабралася замуж, чым вельмі здзівіла, бо ўсё ўжо даўно запісалі яе ў векавікі.

...Як і варта было чакаць, іграць на тое вяселле запрасілі нас. І зноў жа нам пасля

дзядзька каравай, паднеслі... талерку. Я думаў, новую... Не, тую ж самую.

Паглядзеў я на яе, на прыціхлых гасцей і (сцеражонага Бог сцеражэ) сказаў:

— А ведаеце, гэтую талерку я біць не буду... Хай яна застаецца ў новай сям'і, хай стане першай сямейнай рэліквіяй. Я лепш іншае што пахвашчу!

Ну і, здаецца, разбіў — салатніцу, бо гэта ж, кажуць, на шчасце: на дачок і сыноў.

А. Ліпень,

Іўеўскі раён.

КАЛІ ЧАКАЮЦЬ ДЗЕЦІ...

Мой свёкар (светлай памяці!) быў рэдкі працаголік. Прыжыў са свякроўкай чатырох сыноў, усім даў вышэйшую адукацыю. А для гэтага заўсёды трымаў кароў, свіней, авечак, гусей, трысоў... Чаго ў іх толькі не было! Прычым асноўны клопат пра гэту гаспадарку тата заўсёды браў на сябе: уставаў на досвітку, усіх карміў, паіў, даіў і толькі потым ішоў на працу.

У калгасе ён таксама не адставаў. Ва ўсякім разе трактар глядзеў не горш, чым сваю кароўку. І за правіла меў араць, дык араць, сеяць, дык сеяць: ніякіх перакураў і адпачынкаў, ніякага «хутчэй дадому».

Калгаснае начальства ўсё гэта, вядома ж, цаніла. Трактарыста заўсёды ставілі ў прыклад. Казалі: Казалі, маўляў, як Макаравіч...

Якраз з гэтага некалі сапраўды цырк атрымаўся.

Падчас пасяўной, значыць, тата і яшчэ два маладыя трактарысты сталі заворваць поле

Аграном не паверыў: тут жа прыехаў да нас — паглядзецца, што зрабілася?

— Ды, відаць, старэю... Стамляцца стаў, — ціха, каб ніхто не пачуў, паведаміў яму тата. — Еду вось па тым полі, а з могілак мне насустрач дзве здані за рукі ўзяўшыся... Усё, думаю, «глюкі», трэба кідаць...

Дарэчы, гэта ў татавым жыцці быў першы прывід, але не апошні. Другі з'явіўся гадоў праз колькі і якраз перад Калядамі.

Тата тады з горада ехаў, ад нас і ўжо на машыне. Але ж, можна сказаць, навобмацак, бо мяцеліца была страшэнная — дарогі амаль не відаць.

І раптам на яе, сярод лесу «выпаўзае»... Дзед Мароз. Жывы! Торбай над галавою размахвае, палкай трасе: стой, маўляў!

А тата і так спыніўся: працёр свае вочы, шкло...

Стары і не думаў знікаць! Ён наадварот — крочыў насустрач.

— Братка, выручай! — папрасіў, пастукаўшы ў шыбку. — Селі мае сані. Не бойся: блізка. Трос ёсць... Можна, рванеш? Дзеці чакаюць.

Болей слоў не трэба было: тата зразумеў, што гэта не «глюкі», пасадыў «старога» ў машыну, паехаў выручаць «сані».

«Дзеці чакаюць» — для таты (ды і для Дзеда...) гэта было святое.

Н. Дарожка,

г. Брэст.

Рубрыку вядзе Валянціна ДОЎНАР.

P.S. Вось і ўсё: гэта — сёлета апошні нумар газеты, апошняя падборка «вясёлых і праўдзівых гісторый». Самы час прыгадаць папярэднія: пра варажбітку Марфу (гл. «Звязда» ад 30 студзеня), пра «парашут, які ўзняў да нябёсаў» (12 сакавіка), пра дзеда Аўсея (19 сакавіка), пра цудоўнае вяртанне з Берліна, пра чыпсы з буржуйкі, грыбы ў пральнай машыне, рубель на сенакосе, пра вожыка-лекара, пра аперацыю на пазногі і Заправілу, пра свінню...

Многія з чытачоў — хочацца верыць — дапоўняць гэты пералік (альбо складуць свой уласны). А вось асобныя — шчырыя прыхільнікі найстарэйшай беларускай газеты, адданыя аўтары — нават дашлюць у рэдакцыю свае спісы з дзясці, на іх думку, самых цікавых, самых смешных, самых мудрых гісторый (пажадана — з назвамі і датамі публікацый)...

Пасля чаго невялічкаму рэдакцыйнаму журы застаецца толькі драбязя: што называецца, «зверыць» уражанні, супаставіць ацэнкі, каб потым назваць пераможцаў і ўручыць...

Адзін маленькі хлопчык вельмі прасіў, каб мама купіла яму сястрычку. Тая ўсё аднеквалялася, казала дзіцяці, што крама зачынена, што грошай бракуе, што таты дома няма — у камандзіроўку з'ехаў... «А давай мы без яго сястрычку купім, — падкінула ідэю дзіця. — Уяўляеш, ён дадому прыедзе, а ў нас для яго сюрпрыз»...

Вось і ў нас ён таксама... Магчыма, не такі нечаканы, але ж быць павінен.

А пакуль — шчыры дзякуй кожнаму, хто пісаў нам, кожнаму, хто чытаў і, магчыма, смяяўся, кожнаму, хто і надалей (нягледзячы ні на што) не адмовіўся ад роднай мовы і газеты.

З НАДЫХОДЗЬЧЫМ!

Ваша Валянціна ДОЎНАР.

dounar@zviazda.by

Ад яе ж на сайце газеты вершы і тосты-пажадання. Заходзьце! Чытайце — у тым ліку за святочным сталом... Хай збудуцца!

Калі нехта з чытачоў (а сярод іх, напэўна ж, ёсць, кіраўнікі прадпрыемстваў, банкаў, кампаній, фірмаў) раптам захоча падтрымаць гэты праект і беларускі народны гумар — заснаваць для пераможцаў свае прызы і ўзнагароды, будзем толькі рады.

пры могілках. Добра папрацавалі, стаміліся, а далей — ні два ні паўтара, як той казаў: і пакідаць, як быццам, няма чаго, і... дыскатэка ў клубе, хлопцам на танцы хочацца.

Вось яны і прыдумалі, як туды не спазніцца: заехалі за горку каля самых могілак, заглушылі матары, потым... раздзеліся і ад пагоста, па свежай раллі, амаль што цёмначы, рушылі тату насустрач...

Тата потым расказваў, як яго трактар «высвеціў» дзве светлыя постаці, як знячэўку стаў, потым завёўся і трохі праехаў, а нарэшце падняў плугі і на ўсіх парах пакіраваў у вёску.

Следам рванулі і хітрыя хлопцы.

Іх, дарэчы, аграном на дарозе спыніў: спытаў, ці дааралі ж тое поле, потым — чаму не скончылі? А ў іх — жалезны аргумент:

— Дык Макаравіч жа першым кінуў. А вы казалі рабіць, як ён.

ТРИ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі Таццяны АДАМЯН, дырэктара Віцебскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна:

1 У Год культуры ў бібліятэцы стартвалі бясплатныя курсы «Віцебск: рэальная і папулярная гісторыя роднага горада». Яны збіраюць да 200 цікавых віцеблян і ў наступным годзе будуць працягнутыя.

2 У красавіку ў бібліятэцы адбылася прэзентацыя мультымедыйнай камбінаванай базы даных «Мастакі Віцебшчыны», размешчанай у свабодным доступе ў інтэрнэце. Гэта матэрыялы пра жыццё і творчасць мастакоў, скульптараў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і інсталацыі.

3 Значнымі падзеямі для бібліятэкі стала падпісанне пагадненняў аб супрацоўніцтве са Смаленскай абласной універсальнай бібліятэкай імя А.Т. Твардоўскага і з бібліятэкай Смаленскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Сумесна з апошняй распачата работа па стварэнні рэфератыўнай базы даных «Беларускія смаляне, смаленскія беларусы». Яна будзе змяшчаць матэрыялы пра беларусаў, вядомых сваёй дзейнасцю на Смаленшчыне, і смалянах, вядомых у Беларусі.

РАЗ НА ГОД ГУЛЯЙ, ЖЫВОТ

Ставіць курыцу на навагодні стол ці... не злаваць Пеўня?

Вось у чым пытанне для некаторых гаспадынь. Ах, можна падумаць, летась вы на ўсякі выпадак не смажылі малпу, а ў год Тыгра адмовіліся ад тыгровых крэветак... Калі ўжо і адмаўляцца ад кураціны, то хіба з той пазіцыі, што яна і без свят амаль штотыдзень на сталае. Вядома ж, курыца, асабліва філе, — выдатная здаровая ежа, але раз у год, пэўна, варта парадаваць сябе і блізкіх нейкай святочнай стравой. Напрыклад, рулетам са свініны або ялавічынай з чарнаслівам.

Дарэчы, многія крок за крокам адыходзяць ад старой добрай традыцыі прапаноўваць гасцям класіку жанру — «шубу» з «аліўешкай» (з'яўляюцца, хіба, шматлікія варыяцыі на тэму). У большасці выпадкаў шукаюцца эксклюзіўныя рэцэпцікі — тое, што раней не гатавалася, штосьці дарагаватае для будных дзён ці дробных свят. Самыя распаўсюджаныя ў гэтым сэнсе — салаты з морапрадуктамі. Між іншым, старую добрую чырвоную ікру па-ранейшаму ўсе павяжаюць, хоць і цяжка сказаць за што — адна соль! Смачная, вядома, але... Ды яшчэ і небяспечнай можа быць. Таму набывайце такі прадукт выключна ў крамах з добрай рэпутацыяй. Удакладняйце ў прадаўца, калі штосьці незразумелае. Яно, вядома, капейку трэба лічыць, але памятайце, што эканомія на якасці харчовых прадуктаў можа скончыцца паходам па дарэгія лекі.

— Я не раю ладзіць надта багатыя застоллі, тым больш праводзіць за імі шмат гадзін запар, бо гэта павышае рызыку блізка пазнаёміцца са шкоднымі наступствамі — вострымі расстройствамі стрававання, абстраэннем хранічных захворванняў, панкреатытам, гіпертанічным крызам, інфарктам, інсультам... Пры гэтым усялякія сродкі «для паляпшэння работы» таго ці іншага органа — гэта танныя рэкламныя трукі, разлічаныя на невука, — кажа дырэктар Цэнтра аздараўленчага харчавання і садзейнення здароўю Элеанора КАПІТОНАВА. — Непасрэдна 31-га харчуйцеся, як звычайна, каб не сесці за стол з пачуццём воўчага голду. Заўсёды ешце павольна, атрымлівайце задавальненне ад смаку, а не закідвайце ўсё, што бацае вочы. Калі раптам усё ж такі ўзнікне пачуццё цяжару або дыскамфорту ў жы-

ваце, можна прыняць фестал, панзінон, мезім-форте (за ўвесь час застолля з 20.00 да 2.00-3.00 — да 6-8 таблетаў).

На стол я рэкаменду па ставіць штосьці з наступных страў: заліўныя мяса, рыбу, язык; замест салатаў — свежыя або запечаныя памідоры, баклажаны, кабачкі, ікру з кабачкоў, баклажанаў, каляровую капусту, брокалі, зяленіва; нявостры сыр, вымачаны селядзец, нятлустую вяндрліну; курыцу-грыль, стэйкі з мяса або рыбы з агароднінай, рысам, варанай бульбай; запечаныя мяса і рыбу, мясныя рулеты, фаршыраваную рыбу. На дэсерт — садавіну ў жэле, або з вяршккамі, або запечаную з карыцай. Яшчэ мінеральную ваду кшталту «Баржомі», несалодкі морс,

■ Дасведчаны спажывец

На дату паглядзелі?

У СВЯТОЧНАЙ МІТУСНІ МОЖНА РАПТАМ НАБЫЦЬ ТОЕ, ШТО ЗАЛЯЖАЛАСЯ

Кожны з нас мае права на набыццё прадуктаў якасных і бяспечных, а таму пры першым падазрэні непрыгоднасці або парушэнні ўмоў захоўвання смела прасіце ў прадаўца дакумент, які павінен развязаць сумненні, нагадвае санітарна-эпідэміялагічная служба Мінска.

1. Звяртайце ўвагу на дату вытворчасці, тэрмін і ўмовы захоўвання (рэжым вільготнасці і тэмпературы).
2. Майце на ўвазе, што ў гандлі не можа быць прадуктаў без дакументаў, якія пацвярджаюць паходжанне, якасць і бяспеку.
3. Не набывайце:
 - тавар у пашкоджанай упакоўцы, бруднай тары, з трэшчынамі ці прабоінамі, без этыкеткі або лістка-ўкладышы;
 - сапсаваную агародніну і садавіну;
 - прадукты дамашняга прыгатавання.

фруктовы сок напалову з вадой, звычайную негазіраваную пітную ваду.

Калі вы абсалютна не можаце без маянэзнай салаты, прыгатуйце маянэз самастойна. Вазьміце сланечнікавы або сланечнікава-рапсавы

алей, свежыя яйкі з маркіроўкай «Д» (дыетычныя) і гарчыцу (польская «Mustarda» мае прыемны кісла-салодкі смак). У высокі посуд разбіце яйка, дадайце чайную лыжку воцату і цукру, крыху солі і 2-3 чайныя лыжкі гарчыцы, узбіце блэн-

дарам секунд 5—10 і павольна наліце алей (можа спатрэбіцца 200—250 г). Узбівайце да неабходнай густаты. Такі маянэз будзе вельмі смачным, але выкарыстоўваць яго неабходна ў невялікай колькасці. Аднак я раю прапанаваць гасцям не салаты са шматлікімі кампанентамі, а прыгожа сервіраваную нарэзку агародніны з зяленівам і семкамі.

Што да алкаголю, то варта яшчэ і яшчэ раз нагадаць, што бясшкодных доз не бывае. Так што рызыку зьявіцца асартымент таго ж безалкагольнага віна. Адначасова нагадаю і пра культуру ўжывання алкагольных напояў. У пачатку застолля рэкамендуецца падаваць слабаалкагольныя напоі, да халодных закусак — белае сухое віно, да гарачых і асноўных — белае сухое або сталовае, да рыбы, птушкі, сыру і фруктаў — сухое шампанскае, да мяса, дзічыны, фаршыраванай птушкі, грыбоў, запечанай агародніны — чырвонае сухое або сталовае віно. Да асноўнай стравы з мяса можна падаваць і моцны алкаголь: гарэлку, настойкі, мадэру, віскі. Да кавы прапануюць лікёры, каньяк, настойкі, наліўкі, а да дамашняй выпечкі — глінтвейн.

АСЦЯРОЖНЕЙ СА СПІРТНЫМ!

Наша печань здольная перапрацаваць без шкоды для сябе і арганізма толькі невялікую колькасць этанолу.

Для чалавека вагой 70 кг гэта будзе 30—35 г спірту або 50—70 г моцнага алкагольнага напоя. Усё, што звыш гэтай нормы, будзе расцэнывацца як яд з адпаведнай рэакцыяй. Калі ваша вага пры росце 170 см больш як 70 кг, выпіць вам можна не больш, а ў два разы менш, ці лепей наогул адмовіцца. У любым выпадку выпіваць трэба павольна, каб усю норму расцягнуць да канца застолля. Тады ёсць шанец, што печань справіцца з перапрацоўкай. Калі раніцу вы сустрэнеце з хворай галавой, піце паболей чыстай вады, можна салодкі цёплы чай, журавінавы морс. Але толькі не алкаголь! Дарэчы, палёгку яго ўжыванне прыносіць толькі людзям з залежнасцю.

Непрыемны сімптом

ЗЛАЯ БАКТЭРЫЯ

Харчовыя атручэнні звязаны з ужываннем прадуктаў, а распазнаць іх нязяжжа — развіваюцца дыярэя, млосць, часам ваніты і боль у жываце.

Самай частай прычынай атручэнняў з'яўляецца таксін, які выпрацоўвае стафілакок. Калі гэта нядобрая бактэрыя трапляе ў выпечку з крэмам, стравы з маянэзам, салаты з бульбай, курыцай, яйка-

мі, рыбай, то пачынае хутка размнажацца і выдзяляць яд. Таму падобныя харчовыя атручэнні часта ўзнікаюць у выглядзе ўспышак. Заражэнне звычайна адбываецца праз рукі работніка грамадскага харчавання.

Што рабіць?

Сімптомы атручэння звычайна праходзяць праз некалькі гадзін. На працягу 12 гадзін пасля спынення ванітаў і дыярэі дазваляецца піць толькі ваду. У наступныя 24 гадзіны можна ўжываць мяккія

стравы. Калі атруцілася дзіця, нейкія хранічныя захворванні, трэба паказацца ўрачу.

Найлепшы метады прафілактыкі — пазбягаць сапсаванай ежы. Мяса і наогул гатаваную ежу трэба захоўваць у халадзільніку. Сырая ежа не павінна кантактаваць з гатаванай. Садавіну і агародніну перад ужываннем трэба абавязкова старанна мыць.

Матэрыялы падрыхтавала
Святлана БАРЫСЕНКА.
protas@zviazda.by

ТРЫ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі
Аляксандра
СІДАРЭНКІ,
кіраўніка дырэкцыі
міжнароднага
фестывалю мастацтваў
«Славянскі базар

у Віцебску», генеральнага дырэктара
Цэнтра культуры «Віцебск», прэзідэнта
Сусветнай асацыяцыі фестывалю:

1. Галоўная падзея 2016-га года — юбілейны «Славянскі базар у Віцебску». Ён прайшоў 25 раз. У фестывалю з'явіліся партнёры на Мальце, у Босніі і Герцагавіне, Ізраілі, Італіі, Літве, ва Украіне. На Мальце будуць праводзіць адборачны тур, падчас якога вызначаць канкурсанта для выступлення ў Віцебску. Пра павышаны інтарэс да супрацоўніцтва з фестывалем у Латвіі сведчыць запланаваны перанос адборачнага тура з Даўгаўпілса ў Рыгу. Ёсць дамоўленасць і аб правядзенні адборачнага тура ў Італіі. Абмяркоўваецца арганізацыя там канцэрта з удзелам пераможцаў розных гадоў міжнароднага конкурсу «Базару».

2. Да Сусветнай асацыяцыі фестывалю далучыліся яшчэ 6 членаў.

3. Старэйшая дачка пайшла ў першы клас. Яна з вялікім жаданнем вучыцца. Ужо чытае і піша. А малодшай нядаўна споўнілася 5.

■ Пажывём — пабачым

ПЕЎНЮ НАСУСТРАЧ

Кітайскі новы 2017 год пачнецца 28 студзеня, а яго заступнікам будзе Вогненны Певень. Скончыцца год 15 лютага 2018-га.

Певень сімвалізуе світанне, маладосць, сілу, надзею, чысціню. Гэта герой і ахоўнік жыцця. Удалымі колерамі года лічацца залаты, жоўты, карычневы, а спрыяльнымі камянямі — аметыст і тапаз.

Лічыцца, што самым удалым год акажацца для **Дракона**. Яму можна марыць смела — многае спраўдзіцца. Певень добра ладзіць з **Быком і Змяём** — усе яны адданыя, рашучыя, імкнучы да вяршынь, любяць планаваць. Добры час і для **Тыгра і Пацуком** — год акажацца досыць плённым. А вось для **Свінні, Казы (Авечкі), Малпы** — гэта супярэчлівы час, перыяды поспеху будучы змяняцца перыядамі цяжкасцяў. Няпросты час і для **Сабакі, Труса ды Кання** — могуць быць праблемы ў стасунках, перашкоды ў справах, спатрэбіцца нямала смеласці і працавітасці.

Здаецца, штогод мы даведваемся аб тым, што і наступны год будзе удалым для сям'і. Час Пеўня не выключэнне. Кітайскія астралагі зноў прарочаць папаўненні ў сям'ях — нараджэнні дзяцей або жаніцтва кагосьці са сваякоў. Адзінокім варта рыхтавацца да спатканняў і лёсавызначальных сустрэч. Канфлікты, калі і ўзнікнуць, то іх будзе даволі проста вырашыць: дастаткова паставіць сябе на месца іншага.

Цяжка назваць Пеўня непрыкметным, а таму актуальнымі будучы прыгажосць і здароўе (самы час адмовіцца ад шкодных звычак!) і, вядома, новыя ўборы. Мяркую, Пеўню спадабаліся б новыя лабутэны. Дый старыя няблага, калі раптам у вас ёсць.

Смела пачынайце новыя справы, падпісвайце новыя кантракты, але будзьце рэалістамі. Не будуйце паветраных замкаў, будзьце практычнымі. Большасць краін прадаманструе жорсткую палітыку. Ну, тут дастаткова прыгадаць паводзіны Пеўня на двары. Растапырыць прыгажун пер'е і падскокам наперад — вось яго стыхія. Праўда, адначасова гэтая птушка вучыць самакантролю, планаванню, дыпламатыі. На Усходзе кажуць, што гэта час, калі неабходна дасягнуць псіхалагічнай

перавагі над праціўнікам, а сілу выкарыстоўваць у якасці крайняй меры.

А вось астралаг Ірына Махнач лічыць, што вельмі важную ролю налета будзе іграць... голас! Што, як, з якой сілай і каму мы будзем гаварыць. Наогул Певень — гэта абуджэнне ў першую чаргу нашай духоўнай прыроды. Дух павінен працнуцца і прымусіць нас думаць сваёй галавой, нікому не давяраць. Певень — ён жа лідар! — цалкам самастойная адзінка, здольная павесці за сабой. Словам, няма калі плакацца і быць пасіўнымі. Сказалі: «Я змагу!» — наперад!

Да канца студзеня ў нас яшчэ ёсць час задобрыць Пеўня, але спачатку трэба прыбраць за сабой у годзе мінулым, падцягнуць хвасты, як след прыбрацца і адсекчы мінулыя памылкі, крыўды, су-

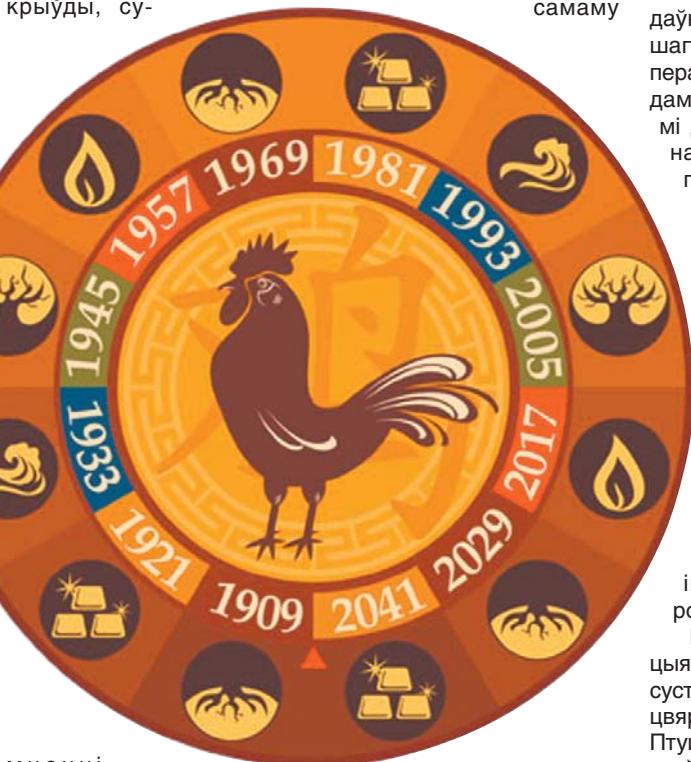
ўсвядомілі, што ўсё ўнутры нас. Певень няпростыя задачы нам падносіць, але вось у гэтым і цікавасць... Калі хочаце, каб у наступным годзе быў пазітыў, — настройцеся на дынаміку. Прызнавайцеся ў каханні, вымаўляйце гэтыя слова, і няхай ваш голас будзе вельмі пераканальным».

Некаторыя астралагі сцвярджаюць, што ў новым годзе давядзецца наводзіць парадак і самаўдасканалвацца. Строгі кантроль і ўлік, рэвізія і ацэнка, рэжым эканоміі — гэта актуальна. Пажадана, каб усё было зроблена якасна, па-мастацку, стыльна. Ва ўсякім выпадку такой будзе спроба, а што атрымаецца на практыцы... З аднаго боку, можа ўзмацніцца прэсінг, а з другога — некаторыя паслабленні і дывідэнды, дзякуючы гэтаму самаму

цыяй, сродкамі і суб'ектамі яе перадачы, а таксама дакументамі, дагаворамі, акцыямі, сертыфікатамі, рэкламай, сродкі перасоўвання, урэшце і людзі, якія выконваюць функцыі пасярэдніка. Аднак трэба быць гатовымі і да таго, што з усім вышэйзгаданым будучы адбывацца і розныя непаразумеўні: інфармацыя можа губляцца, камп'ютарныя сістэмы выходзіць са строю, паперы затрымлівацца і шматразова пераправярацца, на транспарце магчымыя нестыкоўкі і аварыі.

Кажуць, што ў года будзе энергія маладой жанчыны, а таму менавіта яны, найбольш яркія і прыкметныя, акажуцца асабліва ўплывовымі. А на бытавым узроўні гэта актывізуе тэму флірту, романтикі, вяселляў і нават разводаў. Так што калі вы замужам і даўно, для ўмацавання вашага саюза вам неабходна ператварацца ў прывабную даму, якая патыхае «духамі ды туманамі». Певень наогул настройвае на павышаную ўвагу да ўсяго прыгожага, да іміджу, стымулюе актыўныя стасункі, забавы і захапленні. Гэта ў першую чаргу павінны адчуць народжаныя ў гады Малпы, Пацука і Дракона — яны будучы асабліва прывабнымі для супрацьлеглага полу і запатрабаванымі ў соцыуме. Так што калі вы добры сям'янін, імкніцеся пазбягаць розных спакус.

Розная іншая інфармацыя пра наступны год, якая сустракаецца паўсюдна, пацвярджае сказанае раней. Птушка спрыяльна ставіцца да ўсіх, хто любіць працаваць, да перфекцыяністаў, якія жадаюць дабіцца ідэальнага завяршэння сваіх спраў. Словам, актыўнасць і яшчэ раз актыўнасць. Калі ў наступным годзе папрацаваць як след, то абавязкова будзе што ўспомніць і чым ганарыцца. Правільныя спадарожнікі і аднадумцы — у дапамогу.

мненні. А 28-га чысла адчыніць дзверы ў будучыню. На думку Ірыны Махнач, няправільна нічога не рабіць, а проста чакаць наступнага года: «Вось год Малпы быў дрэнным, можа, год Пеўня будзе лепшым за яго!» Важна разумець, што няма такога паняцця, як «дрэнны год». Важна, каб мы

ўзмацненню. Дзяржава будзе ініцыятарам істотнага рэфармавання ў самых розных галінах і галоўным суб'ектам, які прыме ўдзел у буйных эканамічных здзелках і дынамічным стане будучы паняцці і сферы дзейнасці, звязаныя з электрычнасцю, інфарма-

АВЕН акажацца непрадказальным. Ён сутыкнецца з вялікай колькасцю прапаноў, і ад усіх будзе цяжка адмовіцца. Аднак, як мы помнім, Певень любіць рашучых. Таму смялей наперад, ёсць шанец схпіць гэту птушку ўдачы за хвост. Пры гэтым варта праявіць максімальную ўважлівасць і спрытнасць.

ЦЯЛЫЦУ трэба падрыхтавацца да кардынальных змен у асабістым жыцці. Тыя, хто дагэтуль не знайшоў сваю другую палову, абавязкова сустрэнуць чалавека, які застанецца з ім надоўга. А сямейныя павінны ўважліва ставіцца да свайго любімага чалавека, бо тут і да разводу недалёка. У прафесійнай дзейнасці ўсё будзе складвацца найлепшым чынам, што і не дзіўна для такіх выдатных работнікаў, як вы. Калі ў вас ужо ёсць нейкая ідэя, і гэта не авантура, то цалкам магчыма рэалізаваць яе на працягу наступнага года.

БЛІЗНЯТЫ будучы дзейнічаць рашуча, іх нішто не стрывае. Можна мяняць работу, перапыняць стасункі з некаторымі асобамі або проста ад'язджаць куды-небудзь далей ад дому. Што б вы ні зрабілі, усё на карысць. Адзінае: павінен быць дакладны, добра распрацаваны план. Ніякіх авантур, інакш трапіце ў няёмкае становішча.

РАКУ будзе цяжкавата. Рызыкуюць стаць ахвярай дэпрэсіі, але вы павінны змагацца з такімі пачуццямі, каб не прычыніць шкоды вашаму арганізму. Пазбягайце канфліктных сітуацый, больш адпачывайце, шукайце прыемнасці для душы — хадзіце на выставы, у тэатры, музеі. Дарэчы, вам можа трапіцца чалавек, які дапаможа пераадолець сумны настрой.

ЛЬВА ўдача будзе суправаджаць паўсюль. Галоўнае, не забывацца ў магчымасцях і адрозніць сапраўдную добрую ідэю ад той, якой трэба пазбегнуць. Свабодныя асобы адшукаюць свайго надзейнага дастойнага партнёра. Цалкам можа быць, што складзецца досыць трывалы саюз.

ДЗЕВА павінна адчуць магутны прыліў сілы і энергіі. Гэта будзе год змены жыццёвых пазіцый, прыярытэтаў. Вам захочацца правесці работу над памылкамі: спачатку выявіць іх, а пасля выправіць, каб стаць лепш. Змена паводзін палепшыць і вашы прафесійныя якасці. У асабістым жыцці ўсё можа быць вельмі і вельмі эмацыянальна, а таму ёсць імавернасць, што нейкія даўнія стасункі завершацца.

ШАЛЯМ будзе няпроста. Уласцівая ім нерашучасць стане прычынай многіх праблем. І блізкія не падтрымаюць. Так што вазьміце волю ў кулак і гераічна ідзіце наперад, не баючыся ўдараў лёсу. Пры гэтым не выключаны выдатныя перспектывы кар'ернага росту і добрай аплаты. Праўда, для гэтага давядзецца паварушыцца.

СКАРПІЁН рэалізуе задуманае, знойдзе другую палавінку і нават у максімальна сціслы тэрмін абмяняецца пярсцёнкамі. Наступны год акажацца удалым і для тых, хто планаваў змяніць месца жыхарства — гэта можа быць не толькі іншы горад, але і краіна.

СТРАЛЕЦ адчуе жаданне змяніць жыццё. Навучыцца радавацца драбязе, простым рэчам. Кіруючая пасада прынясе і маральнае задавальненне, і матэрыяльную выгаду. Магчыма, давядзецца адмовіцца ад нейкіх далёкіх падарожжаў: яны не прыносяць чаканага выніку.

КАЗЯРОГ правядзе год у спробах устанавіць баланс паміж асабістым жыццём і работай. Дасягнуць гармоніі будзе няпроста, бо спачатку трэба пераасэнсаваць некаторыя каштоўнасці, вызначыць новыя мэты, рэалізаваць даўнія ідэі. Год акажацца складаным, але і станоўчым там месца знойдзецца. Чакаюцца новыя адкрыцці, давядзецца перажыць нейкія новыя эмоцыі.

ВАДАЛЕЙ таксама пераасэнсуе каштоўнасці, інакш расставіць прыярытэты. Давярайце інтуіцыі, якая не павінна падвесці. Неабходна ўважліва фільтраваць усё, што вам навязваюць іншыя: высокая імавернасць, што яны памыляюцца. А памылкі могуць вам дарага каштаваць.

РЫБЫ павінны праявіць усю сваю энергічнасць і харызматычнасць. Будзе гэта — вырашацца і любіць пытанні. Асабліва тыя, што даўно вісяць у паветры. Вельмі важнай акажацца змена жыццёвых прыярытэтаў. Падобны паводзіны спадабаюцца гаспадару года, ён адорыць вас якімі-небудзь падарункамі.

«ГОД ЗА ГОДАМ — КАРАГОДАМ»

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 2. Студзень — ... зімы (прык.). 3. Закупорка для бутэлек. 5. Колер наступаючага новага 2017 года, які, паводле ўсходнеазіяцкага календара, з'яўляецца годам агнявога, або чырвонага, Пеўня. 8. «Лезь, каза, на ..., пакажы хамут». З калянднай песні. 9. Ёсць ..., ды госьця няма; няма ні коркі, а госьці з горкі (прык.). 10. Змяя і ...; сумяшчальныя партнёры чырвонага Пеўня. 11. «І спеў ільцеца ўсё мацней, — Гулянку справіў ... Падвей». З верша М. Багдановіча «Завіруха». 13. Від пячаці. 15. «Ёлку везлі нам на ... // Белы зайка і жаўна. // Як прывезлі ёлку ў хату — // Стала ёлачкай яна». З верша С. Сакалова-Воюша «Ёлка». 17. Лепш ... сёння, чым курыца заўтра (англійская прык.). 19. ..., рубін, апал; камяні — талісманы 2017 года. 20. «Куцця. Марозна. Хмурнавата // ... падкідвае заўзята». З паэмы Я. Коласа «Новая зямля» («Каляды»). 21. ... і пшано. Зерне, якое павінна прысутнічаць на навагоднім стале, каб улагодзіць чырвонага Пеўня. 23. Пахвала, адабрэнне. 24. «І заплача ..., і застогне ..., // Загалосіць зіма белавокая». З верша З. Бядулі «Зімова казка». 28. Калі на Раство ..., то ўлетку будзе шмат арэхаў (прыкм.). 29. «Дзякуй Богу, добры снег ідзе, // Шчодры ... Каляду вядзе». З верша Хв. Жычкі «Шчодры ...». 30. Дзе куры — ..., там і пеўні малайцы (прык.). 32. «... за годам — карагодам // І ўжо сёння з Новым годам! // Я сардэчна ад душы // Вас віншую, малышы!» З верша К. Крапівы «З Новым годам!»

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1. Не пакрылі ... — не пакрыюць і Каляды (прык.). 3. Сімвал хрысціянскага культу; у трэцюю куццю ... малявалі на сценах, варотах, каб абараніцца ад нячыстай сілы. 4. Каляндная маска; сімвал багацця, дабрабыту. 6. ... з бубнам; ён заўсёды суправаджаў калядоўшчыкаў. 7. Дома — певень, а на вуліцы — ... (прык.). 12. Печаныя вырабы з мукі; іх гаспадыня выпякала на стары Новы год у выглядзе кароў, свіней і авечак. 14. «Ці ведаеш, дзядзька, // Што дзядзіна робіць? // Усе куры парэзала, // Адзін ... хадзіць». (Прыпеўка.) 15. Хавае вечназялёнае дрэва. 16. Гандлёвая плошча ў старажытнагрэчаскіх гарадах. 18. У граматыцы словазменная катэгорыя іменных часцін мовы. 22. «Хай сягоння ў вашай хаце // ... вясёлы загучыць». З верша Я. Золаса «З Новым годам!» 25. ... Шамякін. Імя народнага пісьменніка Беларусі, які нарадзіўся ў год Пеўня. 26. Непраходныя густыя мясціны. 27. Чужыя ... спяваюць, а на наш ціпун напай (прык.). 31. ... зерне пуды прыносіць (прык.).

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ. г. Дзяржынск.

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 2. Дзед Мароз. 3. Купор. 5. Чырвоны. 8. Казя. 9. Яго. 10. Змяя і ...; сумяшчальныя партнёры чырвонага Пеўня. 11. «І спеў ільцеца ўсё мацней, — Гулянку справіў ... Падвей». З верша М. Багдановіча «Завіруха». 13. Від пячаці. 15. «Ёлку везлі нам на ... // Белы зайка і жаўна. // Як прывезлі ёлку ў хату — // Стала ёлачкай яна». З верша С. Сакалова-Воюша «Ёлка». 17. Лепш ... сёння, чым курыца заўтра (англійская прык.). 19. ..., рубін, апал; камяні — талісманы 2017 года. 20. «Куцця. Марозна. Хмурнавата // ... падкідвае заўзята». З паэмы Я. Коласа «Новая зямля» («Каляды»). 21. ... і пшано. Зерне, якое павінна прысутнічаць на навагоднім стале, каб улагодзіць чырвонага Пеўня. 23. Пахвала, адабрэнне. 24. «І заплача ..., і застогне ..., // Загалосіць зіма белавокая». З верша З. Бядулі «Зімова казка». 28. Калі на Раство ..., то ўлетку будзе шмат арэхаў (прыкм.). 29. «Дзякуй Богу, добры снег ідзе, // Шчодры ... Каляду вядзе». З верша Хв. Жычкі «Шчодры ...». 30. Дзе куры — ..., там і пеўні малайцы (прык.). 32. «... за годам — карагодам // І ўжо сёння з Новым годам! // Я сардэчна ад душы // Вас віншую, малышы!» З верша К. Крапівы «З Новым годам!»

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1. Не пакрылі ... — не пакрыюць і Каляды (прык.). 3. Сімвал хрысціянскага культу; у трэцюю куццю ... малявалі на сценах, варотах, каб абараніцца ад нячыстай сілы. 4. Каляндная маска; сімвал багацця, дабрабыту. 6. ... з бубнам; ён заўсёды суправаджаў калядоўшчыкаў. 7. Дома — певень, а на вуліцы — ... (прык.). 12. Печаныя вырабы з мукі; іх гаспадыня выпякала на стары Новы год у выглядзе кароў, свіней і авечак. 14. «Ці ведаеш, дзядзька, // Што дзядзіна робіць? // Усе куры парэзала, // Адзін ... хадзіць». (Прыпеўка.) 15. Хавае вечназялёнае дрэва. 16. Гандлёвая плошча ў старажытнагрэчаскіх гарадах. 18. У граматыцы словазменная катэгорыя іменных часцін мовы. 22. «Хай сягоння ў вашай хаце // ... вясёлы загучыць». З верша Я. Золаса «З Новым годам!» 25. ... Шамякін. Імя народнага пісьменніка Беларусі, які нарадзіўся ў год Пеўня. 26. Непраходныя густыя мясціны. 27. Чужыя ... спяваюць, а на наш ціпун напай (прык.). 31. ... зерне пуды прыносіць (прык.).

■ Песню бярыце з сабою

А НАСТРОЙ — КАЛЯДНЫ

Напярэдадні Новага года і Каляд прапануем чытачам «Звязды» беларускую народную песню «Ой, калядачкі» ў апрацоўцы Уладзіміра Георгіевіча Мулявіна (1941 — 2003), стваральніка і мастацкага кіраўніка легендарнага ансамбля «Песняры», кампазітара, аранжыроўшчыка, спевака і гітарыста.

Створаная некалькі дзесяцігоддзяў таму, яна і цяпер часта гучыць на канцэртных пляцоўках, у эфіры тэлебачання і радыё ў перыяд навагодніх і калядных дзён.

Ой, ка-ля-дач-кі-блі-ны, ла-дач-кі. Ой, лю-лі, лю-лі-блі-ны, ла-дач-кі. Ой, лю-лі, лю-лі-блі-ны, ла-дач-кі. Ой, лю-лі, лю-лі-блі-ны, ла-дач-кі. Ой, ка-ля-дач-кі, вы хут-чэй, хут-чэй. Ой, лю-лі, лю-лі, вы хут-чэй, хут-чэй. Ой, лю-лі, лю-лі, вы хут-чэй, хут-чэй. Ой, лю-лі, лю-лі, вы хут-чэй, хут-чэй. Ка-ля-да, ка-ля-да, ка-ля-да, ка-ля-да!

Шчыра віншваем нашых чытачоў са святамі і жадаем, каб у вашым жыцці заўсёды знаходзілася месца для добрай песні!

Рубрыку вядзе кампазітар Уладзімір КАРЫЗНА.

ОЙ, КАЛЯДАЧКІ

Ой, калядачкі — бліны, ладачкі. Ой, люлі, люлі, бліны, ладачкі. Ой, люлі, люлі, бліны, ладачкі. Ой, калядачкі, вы хутчэй, хутчэй. Ой, люлі, люлі, вы хутчэй, хутчэй. Ой, люлі, люлі, вы хутчэй, хутчэй. Ой, люлі, люлі, вы хутчэй, хутчэй. Каляда, каляда, каляда, каляда, каляда! Напярэдадні мы з дражжэй-дражжэй. Ой, люлі, люлі, мы з дражжэй-дражжэй. Ой, люлі, люлі, мы з дражжэй-дражжэй. А калядныя бліны ладныя. Ой, люлі, люлі, бліны ладныя. Ой, люлі, люлі, бліны ладныя. Каляда, каляда, каляда, каляда, каляда! Мы калядачкам наравіць будзем. Ой, люлі, люлі, наравіць будзем. Ой, люлі, люлі, наравіць будзем. Ой, на ігрышча ды хадзіць будзем. Ой, люлі, люлі, ды хадзіць будзем. Ой, люлі, люлі, ды хадзіць будзем. Каляда, каляда, каляда, каляда, каляда!

Ад рэдакцыі: спадзяёмся, што рубрыка «Песню бярыце з сабою» не пакідае аб'якавымі нашых чытачоў. Працуе электронная скрыня pesnya@zviazda.by, куды вы можаце дасылаць свае прапановы пра тое, з гісторыяй якіх песень вы хацелі б пазнаёміцца, якія словы і ноты — лабачыць у рубрыцы. Пішыце нам!

СЁННЯ

Сонца

	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск —	9.28	16.57	7.29
Віцебск —	9.25	16.39	7.14
Магілёў —	9.19	16.47	7.28
Гомель —	9.07	16.52	7.45
Гродна —	9.42	17.14	7.32
Брэст —	9.34	17.23	7.49

Месяц

Маладзік.
Месяц у сузор'і Вадалея.

Імяніны

Пр. Зоі, Марка, Міхайла.
К. Меланіі, Сільвестра.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

ЗАЎТРА

Геамагнітныя ўзрушэнні

Абазначэнні:
 — невялікія геамагнітныя ўзрушэнні
 — слабая геамагнітная бура
 — малая геамагнітная бура

...у суседзях

ВАРШАВА	0..+2°C	КІЕЎ	0..+2°C	РЫГА	+4..+6°C
ВІЛЬНЮС	0..+2°C	МАСКВА	+1..+3°C	С.-ПЕЦЯРБУРГ	+1..+3°C

УСМІХНЕМСЯ

Муж прынёс дадому невялікую ёлку. Жонка: — О! І колькі каштуе такі здаровы пучок кропу?

Жонка: — Давай мыць посуд па чарзе! У гэтым годзе твая чарга.

Жанчыны — народ непераборлівы. Ім што Дзед Мароз, што Санта Клаус, што Святы Валянцін — яны ва ўсіх верах, галоўнае, каб мужык быў добры і з падарункамі.

На выязны карпаратыў вялікай кампаніі патрабуюцца нарколаг і траўматолаг.

Пасля сустрэчы Новага года жонка і муж спрачаюцца,

Раніца, 1 студзеня, абход у бальніцы. Урач уваходзіць у палату, глядзіць у спіс:
 — Іваноў тут?
 — Я.
 — Як прозвішча?

Малюнак Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

Наступны нумар «Звязды» выйдзе ў аўторак, 3 студзеня 2017 года.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар СУХАРУКАЎ Павел Якаўлевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЫПА, Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВІНАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), В. МЯДЗВЕДЗЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК (намеснік галоўнага рэдактара).

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ ў МІНСКУ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: лісьмаў — 287 18 64, маркетынгу — 284 44 04, бухгалтэрыі: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадруку матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

<http://www.zviazda.by>;
 e-mail: info@zviazda.by,
 (для зваротаў): zvarot@zviazda.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку», ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў у тыдзень. Тыраж 20.008. Індэкс 63850. Зак. № 4961.

Нумар падпісаны ў 19.30
 30 снежня 2016 года.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12